

TURKU
Liikunta

Liikuntapaikkasuunnitelma 2029

-

**Turun kaupungin liikuntapaikkaverkoston
nykytila ja linjauksia tulevaisuuteen**

Turun kaupunki, vapaa-aikatoimiala, liikuntapaikkayksikkö 2015

Toimittaneet liikuntasuunnittelija Kristina Karppi (eritoten sijaintiluku 5)
ja järjestöliikuntapäällikkö Terhi Anttila (eritoten käyttö- ja kustannusluvut 3-4)

1	JOHDANTO: SUUNNITELMAN TEHTÄVÄ JA TOIMINTAYMPÄRISTÖ	4
1.1	Liikuntapaikkasuunnitelma kuvaa verkoston nykytilan ja linjaa tulevaisuutta.....	4
1.2	Liikuntapaikkaverkoston hallinnoimisen asiakirjayhteyksistä	5
1.2.1	Liikuntalaki ja liikuntapaikkarakentamisen suunta-asiakirja	6
1.2.2	Turun kaupungin strategia ja liikuntalautakunnan operatiivinen sopimus	7
1.3	Liikuntakäyttäytyminen Suomessa	7
1.4	Liikuntapaikkojen käsitteistä ja lähiliikunnan näkökulmasta.....	12
2	TURUN KAUPUNGIN LIIKUNTAPAIIKKAVERKOSTO	15
2.1	Mitä Turun kaupunki tarjoaa liikkujalle	15
2.2	Suositut sisäliikuntapaikat	16
2.3	Ulkoliikuntapaikkojen kattava verkosto.....	17
2.4	Turun kaupungin toimintatavat liikuntapaikkaverkoston ylläpidossa ja rakentamisessa	19
2.4.1	Liikuntapaikkojen ylläpito	20
2.4.2	Sisäliikuntapaikkojen suuremmat peruskorjaukset ja uudisrakentaminen.....	22
2.4.3	Ulkoliikuntapaikkojen suuret peruskorjaukset ja uudisrakentaminen	22
3	LIIKUNTAPAIIKKOJEN KÄYTTÖ	23
3.1	Turkulaiset liikuntapalveluiden käyttäjinä	24
3.2	Vuorojako yhdistää liikuntapaikat ja käyttäjät	28
3.3	Sisäliikuntapaikoissa seinät vastassa	30
3.4	Helposti saavutettavat ulkoliikuntapaikat.....	36
4	KUSTANNUKSET JA TULOT	45
4.1	Uiminen keventää uimahallin hintalappua	46
4.2	Frisbeegolf kustannustehokkuuden kärkilaji.....	52
5	SUOSITUIMPIEN LIIKUNTAPAIIKKOJEN SIIJAINTI JA KEHITTÄMINEN	58
5.1	Uimarannat, maauimalat ja uimahallit	59
5.2	Kuntoradat ja hiihtoladut	62
5.3	Pallokentät.....	64
5.4	Luonnonjääkentät, tekojääradat ja jäähallit	71
5.5	Kuntosalit ja puistokuntosalit.....	75
5.6	Lentopallo- ja rantalentopallokentät ulkona	79
5.7	Skeittipaikat	80
5.8	Koripallokentät ja monitoimikentät	81
5.9	Tennis- ja padelkentät	83
6	OSALLISTEN NÄKEMYKSET TAVOITTEISTA	85
6.1	Asukkaat.....	85
6.2	Urheiluseurat ja liikuntaa järjestävät yhdistykset	88
6.3	Seuraparlamentti	88
6.4	Urheiluakatemia.....	88
6.5	Liikuntalautakunta.....	88
6.6	Liikuntapalvelukeskus.....	89
6.7	Muut toimialat ja yhteistyötahot.....	89
6.8	Yhteisiä piirteitä kaikissa vastaajaryhmissä.....	90
6.9	Hajontaa näkemyksissä sekä ongelmakohtat	90
7	JOHTOPÄÄTÖKSET: TURUN MALLINA MONIPUOLISET LIIKUNTAKESKUKSET	92
7.1	Kehittäminen: panostetaan monipuolisiin liikuntakeskuksiin ja aluekeskuksiin	92
7.2	Tehostaminen: tyhjä liikuntapaikat uuteen käyttöön ja kustannukset kohtuullisiksi	96
7.3	Arvovalintojen avoimet kysymykset – ja päätöksenteon jatkuva sykli.....	97
7.4	Lopuksi: Liikuntapaikkaverkosto osana vetovoimaista kaupunkia	99
	LÄHTEET	100
	LIITTEET	102
	Teemakartat 1-22.....	102

1 JOHDANTO: SUUNNITELMAN TEHTÄVÄ JA TOIMINTAYMPÄRISTÖ

1.1 Liikuntapaikkasuunnitelma kuvaa verkoston nykytilan ja linjaa tulevaisuutta

Lähes 350 liikuntapaikkaa, yli 180 000 kaupunkilaista, noin 300 liikuntaa järjestävää seuraa ja yhdistystä, kymmeniä yhteistyötahoja kaupungin sisällä ja sen ulkopuolelta; eli määräämättömästi tarpeita ja toiveita, mutta vain rajallisesti resursseja. Yhtälö kuvaa niitä lähtökohtia, joiden vuoksi tämä liikuntapaikkasuunnitelma on tehty.

Suunnitelma on työstetty kahdella tasolla: ensin esitellään kokonaiskuva turkulaisen liikuntapaikkaverkoston nykytilasta. Verkostoa eritellään neljästä näkökulmasta:

1. liikuntapaikkojen käyttö
2. liikuntapaikkojen kustannukset ja tulot
3. liikuntapaikkojen sijainti
4. osallisten mielipiteet

Toisekseen nykytilan pohjalta linjataan suuntaviivoja tulevaisuuteen. **Linjausten on tarkoitus viitoittaa sitä yksityiskohtaisempaa päätöksentekoa, jota ennen muuta liikuntalautakunta tekee koskien kaupungin liikuntapaikkaverkoston.**

Liikuntalautakunta tekee vuosittain useita päätöksiä koskien liikuntapaikkaverkoston ylläpitoa, kunnossapitoa, peruskorjaamista ja uudisrakentamista – sekä mm. liikuntapaikkojen hinnoittelua, vuorovarauslinjauksia ja avustuksia. Liikuntapaikkaverkoston koskevaa valmistelua tehdään niin ikään kiinteistötoimialalla ja konsernihallinnossa etenkin sisäliikuntatilojen osalta. Yksityiskohtaiset asiat kiteytyvätkin toimenpiteiksi ja toimenpideohjelmiksi juuri näissä tarkemmissa päätösasioissa – talousarvioiden osalta aina vuodeksi kerrallaan, ulkoliikuntapaikkainvestointien osalta neljäksi vuodeksi, suurten sisätilojen osalta vielä pidemmällä aikajänteellä.

Liikuntapaikkasuunnitelman tehtävä onkin taustoittaa ja viitoittaa liikuntapaikkaverkoston päivitystä ja vuosittaista hallintaa, mutta ei korvata sitä yksityiskohtaisella tasolla. Yksityiskohtainen valmistelu on mielekäästä tehdä näiden päätöskokonaisuuksien yhteydessä jatkuvasti elävässä ja muuttuvassa toimintaympäristössä. **Jotta lukuisat liikuntapaikkaverkoston koskevat päätöskokonaisuudet olisivat johdonmukaisia rajallisten resurssien puristuksessa, olisi kuitenkin toivottavaa että liikuntapaikkasuunnitelman painotukset ohjaisivat päätöksiä samansuuntaisiksi.**

Liikuntapaikkasuunnitelman ydinkysymyksenä on se, miten saatavilla olevilla resursseilla ylläpidettäisiin mahdollisimman järkevää ja mielekäästä verkostoa, kuitenkin kustannustehokkaasti. Miten turkulaisille tuotettaisiin liikuntapaikkoja arjen lähi- ja lajiliikunnasta aina kilpa-areenoihin asti mahdollisimman asianmukaisesti ja kannustavasti kuitenkin tyhjäkäyntiä vältellen? Suuren ja vanhenevan verkoston hal-

lintaan vaaditaan pitkäjänteistä suunnittelua etenkin kun peruskorjausvelkaa kertyy kaiken aikaa ja toisaalta kaupungin kokonaistaloudellinen tilanne on haastava.

Vuosiluku 2029 onkin tämän liikuntapaikkasuunnitelman kuvaannollinen horisontti, ei kuitenkaan päätepiste, vaan lähinnä tärkeä symboli sen tähdentämiseksi, että liikuntapaikkarakentamisessa ja liikuntapaikkojen ylläpidossa on oleellista hahmottaa rakenteiden pysyvyys, prosessien hitaus sekä elinkaarikustannusten kokonaisvaltaisuus samoin kuin myönteisten liikkumista edistävien vaikutusten monitahoisuus. Päivittäisissä liikuntapaikkahallinnan toimissa pidemmät suunnittelukaaret tahtovat usein peittyä ajankohtaisten kuvioiden noustessa esiin. Silti hyvää suunnittelua ja hallintaa edustaisi se, että samalla kun hallitaan jokapäiväisen ja -vuotisen kierron tehtäviä usein yllättävinekin käänteineen, niin tutkitaan ajallisesti ja yhteiskunnallisesti laajempia toimintaympäristöjä, joihin liikuntapaikat nivoutuvat.

Liikunta, siihen liittyvät paikat, toiminnot ja trendit muuttuvat ympäröivän yhteiskunnan mukana. Liikuntasuunnittelun haasteet ovatkin kahdenlaisia: miten vastata rajallisin ja alati tiukkenevien resurssien niiden käyttäjäryhmien tarpeisiin ja toiveisiin, jotka ovat jo tiedossa. Toisaalta, miten tunnistaa ne puitteet, joilla liikutetaan sitä kaupunkilaisten ryhmää, jotka eivät ole järjestäytyneitä ja jotka eivät vielä löydä itseään kaupungin liikuntapalveluiden asiakkaana. Tämä vaikea tehtävä vaatii usein priorisointia sekä kompromisseja. Samalla tuotetaan myös pettymyksiä. Parhaimmillaan niukkuus kannustaa kuitenkin myös yhteistyöhön ja uusien ratkaisujen löytämiseen. Liikuntapaikkasuunnitteluun osallistuu niin monia eri tahoja, että yhteistyö ei onnistu ilman vuorovaikutteisuutta ja vallitsevien olosuhteiden ja käytäntöjen tunnistamista. Liikuntapaikkasuunnitelma 2029 luo myös avoimuutta ja ennakoitavuutta. Se kertoo omalta osaltaan mitä liikuntapaikkasuunnittelussa puntaroidaan. Tätä työtä varten on koottu kerralla yli tuhannen asukkaan, kymmenien seurojen ja lukuisten muiden yhteistyökumppaneiden tahojen näkemykset yhteen. Yhteisesti tunnistettavien periaatteiden pohjalta ovat suunnittelussa tehdyt ratkaisut myös hyväksyttävämpiä ja niistä voidaan helpommin pitää kiinni.

Liikuntapaikkasuunnitelma 2029 käsittelee nimenomaan Turun kaupungin liikuntapaikkaverkoston. Koko Turun seudun toiminnallisen kaupunkialueen seututason selvitys olisi niin ikään mielenkiintoinen ja tarpeellinen jatkotyön aihe etenkin suurempien erikoisliikuntapaikkojen osalta. Yksityiset ja kolmannen sektorin toimijat ylläpitävät niin ikään erinomaisen laajaa ja tärkeää liikuntapaikkojen infrastruktuuria. Yksityisten liikuntapaikkojen monimuotoista verkostoa ei myöskään ollut mahdollista selvittää seikkaperäisesti tähän työhön, mutta jatkotyön aiheena se olisi mielenkiintoinen.

1.2 Liikuntapaikkaverkoston hallinnoimisen asiakirjayhteyksistä

Kunnallista liikuntapaikkojen hallintaa ohjaa valtion tasolla lainsäädäntö keskeisesti opetus- ja kulttuuriministeriö hallinnonalalla. Tavoitteita määritellään useissa kansallisissa ja poikkihallinnollisissa ohjelmissa hallitusohjelmista lähtien. Valtionavustukset liikuntapaikkarakentamiseen ovat kansallisen ohjauksen keskeisiä työkaluja. Turun kaupungissa liikuntapaikkaverkoston hallinnoidaan ennen muuta liikuntapalvelukeskuksessa vapaa-aikatoimialalla. Päätökset tehdään pääasiassa liikuntalautakunnassa. Eten-

kin suurten sisätilojen valmistelua tehdään myös konsernihallinnossa ja kiinteistötoimialalla, päätöksiä aina valtuustossa asti. Mainita tulee myös maakunnalliset ja seudulliset strategiat sekä yhteistyöverkostot.

1.2.1 Liikuntalaki ja liikuntapaikkarakentamisen suunta-asiakirja

Uunituoreessa uudistetussa liikuntalaissa¹ kunnan vastuu myös liikuntapaikkaverkoston osalta on määritelty seuraavasti:

5 §

Kunnan vastuu

Yleisten edellytysten luominen liikunnalle paikallistasolla on kuntien tehtävä. Kunnan tulee luoda edellytyksiä kunnan asukkaiden liikunnalle:

- 1) järjestämällä liikuntapalveluja sekä terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa eri kohderyhmät huomioon ottaen;*
- 2) tukemalla kansalaistoimintaa mukaan lukien seuratoimintaa; sekä*
- 3) rakentamalla ja ylläpitämällä liikuntapaikkoja.*

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen tehtävien toteuttamisen kunnassa tulee tapahtua eri toimialojen yhteistyönä sekä kehittämällä paikallista, kuntien välistä ja alueellista yhteistyötä sekä huolehtimalla tarvittaessa muista paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin sopivista toimintamuodoista.

Kunnan tulee kuulla asukkaitaan liikuntaa koskevissa keskeisissä päätöksissä osana kuntalain (365/1995) 27 §:ssä säädettyä kunnan velvollisuutta huolehtia asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista. Kunnan tulee arvioida asukkaittensa liikunta-aktiivisuutta osana terveydenhuoltolain (1326/2010) 12 §:ssä tarkoitettua terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä.

Kunnan hoitaessa 1 momentissa tarkoitettuja tehtäviä kunta ei toimi kilpailutilanteessa markkinoilla, ellei niitä toteuteta liiketoiminnallisin tavoittein ja perustein.

Liikuntalain ohella myös **Liikuntapaikkarakentamisen suunta-asiakirja** on uusittu hiljattain. Valtion liikuntaneuvoston asiakirja julkaistiin kesäkuussa 2014. Asiakirjassa esitetään strategiset tavoitteet liikuntaolosuhteiden kehittämiseksi. Näistä puolet liittyy kiinteästi tämän liikuntapaikkasuunnitelman tekemiseen: *Kunnat velvoitetaan seuraamaan asukkaidensa liikkumista ja liikuntapaikkojen kävijämääriä. Kuntien edellytetään vahvistavan liikuntaolosuhteisiin liittyvää strategista suunnittelua, ja kuntien edellytetään kuuluvan asukkaitaan liikuntaolosuhteiden kehittämiseksi.*²

Näiden keskeisimpien valtiollisten asiakirjojen lisäksi kunnallista liikuntapaikkaverkostoa jäsentävät myös monet muutkin lait ja ohjelmat, keskeisesti hallitusohjelma. Juridishallinnollinen kehikko on kuvattu ansiokkaan tiivistetysti esimerkiksi suunta-asiakirjan luvussa 1.

¹ eduskunta hyväksyi lain 3.2.2015, EV 277/2014 vp.

² Liikuntapaikkarakentamisen suunta-asiakirja 2014, s. 69.

1.2.2 Turun kaupungin strategia ja liikuntalautakunnan operatiivinen sopimus

Houkuttelevat liikuntaolosuhteet on määritelty yhdeksi liikuntalautakunnan viidestä painopisteestä vuosille 2014 – 2017 osana kaupungin ja vapaa-aikatoimialan strategista sopimusta. Painopisteet täsmäntävät kaupungin ja vapaa-aikatoimialan strategiset linjaukset liikuntapalveluja sitoviksi tavoitteiksi vuosittaisina operatiivisina sopimuksina. Painopiste houkuttelevista liikuntaolosuhteista nivoutuu keskeisesti kaupunkistrategian kokonaisuuksiin Terve ja hyvinvoiva kaupunkilainen, Aktiivinen kaupunkilainen sekä Rakentuva kaupunki ja ympäristö.³

Tämä liikuntapaikkasuunnitelma keskustelee liikuntalautakunnan painopisteiden kanssa ja kurottaa ajallisesti pidemmälle. Suunnitelman tulokulma on ollut tietyllä tapaa päinvastainen: lähtökohtana on ollut ennen muuta kattava nykytilan kuvaus, kun lautakunnan painopisteitä on puolestaan määritelty nimenomaan tavoitteista käsin. **Tässä liikuntapaikkasuunnitelmassa pohditaan faktojen myötä sitä, miten liikuntapaikkaverkostoa tulisi priorisoida, jotta liikuntaolosuhteet olisivat strategisen painotuksen mukaisesti houkuttelevia.** Ikävä tosiasia on, että nykyisessä laajuudessaan ja nykytason resurssoinneilla koko kaupungin liikuntapaikkaverkostoa ei pystytä ylläpitämään houkuttelevana eikä kehittämään toiveiden mukaisesti. Liikuntalautakunnan painopistettä houkuttelevista liikuntapaikoista on operatiivisella tasolla täsmennetty siten, että olennaista ovat *hyvä liikkumisen arki ja saavutettavat liikuntapaikat*. Lisäksi kilpaurheilun osalta on tähdennetty *olemassa olevien harjoituspaikkojen laadun turvaamista*. Tämä suunnitelma pyrkii osaltaan vastaamaan myös näihin haasteisiin erityisesti käsittelyluvussa sijainnista.

1.3 Liikuntakäyttäytyminen Suomessa

Liikuntaympäristöt

Runsas kolmannes (36 %) aikuisväestön vapaa-ajan liikunnasta tapahtuu luontoympäristössä, noin neljännes kodin pihapiirissä ja toinen neljännes rakennetussa ulkoympäristössä ja loput 14 % sisäliikuntatiloissa. Nuorten, kaupungissa asuvien, hyvin koulutettujen ja liikunnallisesti aktiivisten liikunta sijoittuu muita yleisemmin sisätiloihin ja muille rakennetuille liikuntapaikoille. Eläkeläiset liikkuvat eniten luontoympäristössä. Vähän liikkuvien vapaa-ajan liikunta tapahtuu pääasiassa kodin pihapiirissä.⁴

Liikuntaharrastus on tietoinen elämänhallinnan väline. Tässä asetelmassa menestyvät ne liikuntapaikat ja -lajit, jotka pystytään sovittamaan parhaiten kiireiseen elämänrytmiin. Suomalaisten aikuisten suosituimpia liikuntalajeja ovat kävely, pyöräily ja kuntosaliharjoittelu, ja eniten käytettyjä liikuntapaikkoja ovat kevyen liikenteen väylät sekä ulkoilureitit, kuten pururadat, ladut ja vaellusreitit. Rakennetuista liikuntapaikoista yleisemmin käytettyjä olivat uimahallit ja liikunta- ja kuntosalit. Suomalaisten mielestä ylivoimaisesti tärkeimpiä kehittämiskohteita ovat lähiulkoilureitit ja – polut. Seuraavaksi tärkeimmäksi

³ Vapaa-aikatoimialan strateginen ja liikuntapalvelujen operatiivisen sopimus vuodelle 2015 sekä sen niiden kaupungin strategiaan: liikuntalautakunta 16.12.2014 § 160, ks erityisesti liitteet 2 ja 3 <http://ah.turku.fi/liikunta/2014/1216011x/3175726.htm>

⁴ Borodulin, Paronen, Männistö teoksessa Suomalaisten fyysinen aktiivisuus ja kunto 2010. OKM:n julkaisuja 2011:15, s. 61.

kohteeksi nousivat uimahallit, ja kolmanneksi retkeilyreitit.⁵ Liikunta luonnossa painottuu keskimääräistä enemmän miehiin, vanhempiin ikäluokkiin ja vähemmän koulutettuihin.⁶

Liikunta-aktiivisuus

11-vuotiaista suomalaisista lähes puolet ilmoittaa liikkuvansa suositusten mukaan vähintään tunnin päivässä. 15-vuotiaista riittävästi liikkuu enää vain yksi kymmenestä. Noin puolet suomalaisista aikuisista liikkuu terveysliikunnan suosituksen⁷ mukaisen määrän kestävyysliikuntaa, mutta vain joka kymmenes heistä harjoittaa myös lihaskuntoaan minimiohjeistuksen mukaan. Eläkeikää lähestyvistä suositusten mukaisesti liikkuu enää muutama prosentti ikäryhmästä.⁸

Tilastokeskuksen ”ajankäytön muutokset 2000-luvulla” -tutkimuksen mukaan suomalaisten liikuntaan ja ulkoiluun käyttämä aika on pysynyt suunnilleen samana viimeiset kymmenen vuotta. Siihen käytetään keskimäärin 46 minuuttia vuorokaudessa. Ikäryhmistä 10–14 -vuotiaat liikkuvat selvästi eniten; yli tunnin päivittäin, vaikka heidän liikuntaan käyttämänsä aika on vähentynyt. Seuraavaksi eniten liikkuvat 15–24 - ja 45–64 -vuotiaat. Vähiten liikuntaan ja ulkoiluun käyttivät 25–44 -vuotiaat. Naisten liikuntaan käyttämä aika on lisääntynyt tasaisesti 70-luvulta lähtien. Liikuntamuodoista naiset ovat lisänneet eniten kävelylenkkeilyä, luontoliikuntaa sekä voimistelua ja kuntosalilla käymistä.⁹

Työurien pidentämisestä toivottua tuottavuuden nousua ei välttämättä saavuteta, koska eläkeikää lähestyvien suomalaisten toimintakykyä heikentävät tuki- ja liikuntaelämistön sairaudet lisääntyvät entisestään lähivuosina. Tuki- ja liikuntaelämistön sairaudet aiheuttavat jo nyt eniten työstä poissaoloja ja ne ovat toiseksi yleisin syy työkyvyttömyyseläkkeisiin.¹⁰

Motivaatiotekijät

Erittäin tärkeinä pidettyjen liikuntasyiden kolmen kärki on 11–16 -vuotiailla tytöillä pojilla samansuuntainen: yleisimmät syyt ovat halu pitää hauskaa, halu päästä hyvään kuntoon ja halu parantaa terveyttä. Tyttöjen ja poikien urheiluseurassa harrastaminen on lisääntynyt koko ajan viimeisten vuosikymmenien aikana ja ainakin tyttöjen osallistuminen näyttäisi edelleen lisääntyvän.¹¹ Sellaisista tytöistä, jotka eivät vielä harrasta liikuntaa urheiluseurassa, 48 % olisi kiinnostunut aloittamaan harrastuksen. Eniten haluttaisiin harrastaa tanssia, yleisurheilua ja jalkapalloa. Pojista puolestaan 44 % olisi kiinnostunut aloittamaan harrastuksen seurassa. Pojat aloittaisivat mieluiten jalkapallo-, salibandy- tai jääkiekkoharrastuksen eli poikien kolme toivotuinta lajia ovat samat kuin kolme eniten harrastettua lajia urheiluseuroissa

⁵ Kunto: kansallinen Liikuntapaikat-tutkimus 2008. Suomalaiset liikuntapaikoista. Suomen Latury

⁶ Suomalaisen fyysisen aktiivisuuden ja kunto 2010, s.66

⁷ Fyysisen aktiivisuuden suositus 7–18-vuotiaille on vähintään 1–2 tuntia liikuntaa päivittäin. Aikuisten fyysisen aktiivisuuden viikoittainen minimisuositus sisältää kestävyysliikuntaa 2 tuntia 30 minuuttia reippaasti tai vaihtoehtoisesti 1 tuntia 15 minuuttia rasittavasti sekä lisäksi 2 kertaa viikossa lihaskuntoa ja liikehallintaa kehittävän harjoituksen. Suomalaisen fyysisen aktiivisuuden ja kunto 2010, s. 16

⁸ Suomalaisen fyysisen aktiivisuuden ja kunto 2010, s. 8-9

⁹ LUM 4/12, SLU.fi

¹⁰ LUM 7/11, SLU.fi

¹¹ Liikunta ja tasa-arvo 2011, 30, 34.

tällä hetkellä.¹² Aikuiset naiset arvostavat liikunnan hyvänolon tunteeseen ja terveyteen liittyviä motiiveja enemmän kuin miehet. Naisten liikunnan harrastamisen motiivien on arveltu olevan pysyväisluonteisempia kuin miesten, miehet korostavat sosiaalisia motiiveja naisia enemmän.¹³

Aikuisten liikuntamotivaatiotekijöitä tutkineen Korkiakosken mukaan liikuntamotivaatio muodostuu liikunnallisesta pääomasta, jossa on neljä toisiinsa vaikuttavaa osa-aluetta. Osa-alueet ovat liikunta tottumuksena, liikunta-aktiivisuus, liikunta voimavarana sekä elämäntilanteen kokeminen liikkumiselle suotuisana. Totumus säännölliseen liikuntaa antaa pohjan sille, että liikunta ei jää arkiohjelmasta kokonaan, liikuntaan on myönteinen asenne ja mahdollisuudet liikkumiseen pyritään käyttämään hyödyksi. Liikunta koetaan tärkeäksi osaksi omaa persoonallisuutta. Mielihyvä on tärkeä psyykinen tekijä ja sitä voivat tuottaa erilaiset asiat: painonhallinta ja laihtuminen, sosiaaliset suhteet liikunnassa, oman fyysisen kunnon paraneminen tai lapsen liikunnan riemun jakaminen vanhempana. Liikunta voi olla myös fyysinen voimavara, jolloin se elämän eri vaiheissa voi olla esimerkiksi tapa välttää uupumusta, lievittää sairauden oireita, edistää oman liikuntakyvyn säilyttämistä tai ehkäistä sairautta, jonka riskistä on tietoinen. Sosiaaliset tekijät tekevät liikunnasta monin tavoin voimavaran sosiaalisen hyväksynnän, yhdessä liikkumisen ilon, liikunnallisen elämäntavan arvostuksen tai vertaistuen muodossa.

Edellä mainittujen osa-alueiden kautta vahvistunut liikunnallinen pääoma vähentää koettuja rajoitteita liikkumiseen. Konkreettisina ehdotuksina Korkiakoski tuo esille perheliikunnan edistämisen, mikä tukee aikuisten motivoimista säännölliseen liikkumiseen. Toiseksi työnantajan tukema liikunta edistää liikkumiseen motivoitumista elämäntilanteessa, jossa työkiireet ja muut vastuut kasautuvat.¹⁴

Liikunnan muuttuminen

Yhteiskunta on muuttunut teknisen kehityksen ja kaupungistumisen myötä jatkuvasti vähäisempää arkiliikuntaa vaativaksi aina 1950-luvulta lähtien. Arjen askareisiin ja työntekoon liittyvä hyötyliikunta on vähentynyt merkittävästi. Mopot, autot, hissit, liukuportaat ja moottoriveneet ovat tehneet paikasta toiseen omin voimin liikkumisen koko ajan harvinaisemmaksi toiminnaksi – etenkin kun moottoriajoneuvoja käytetään yhä enemmän myös lyhyiden matkojen taittamiseen kaikissa ikäryhmissä – ainoastaan alle kilometrin matkoja liikutaan enää pääosin omin lihasvoimin eli kävellen tai pyöräillen siinä missä vain 1–3 kilometrin pituisistakin matkoista moottoriajoneuvojen osuus kulkutapana on peräti 62 %¹⁵.

Ammatiksi harjoitettava työ on ruumiillisesti keventynyt. Elinkeinorakenne on muuttunut, maatalon työt ovat korvautuneet muilla töillä ja koulutustaso on noussut. Vapaa-ajan liikuntaharrastukset ovat jonkin verran lisääntyneet, mutta työhön ja jokapäiväisiin toimiin liittyvä hyötyliikunta on vähentynyt. Kansallisen

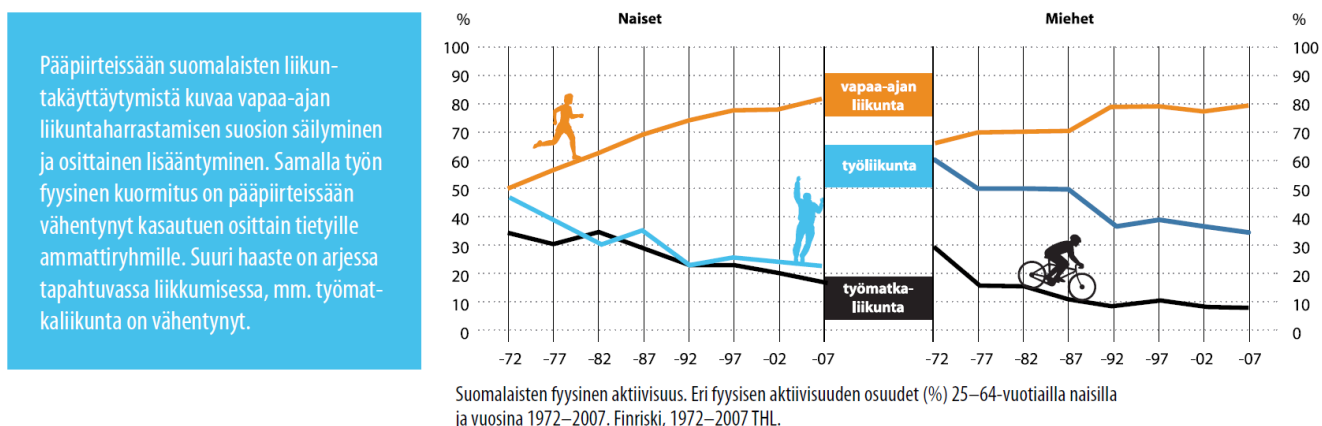
¹² Kansallinen liikuntatutkimus 2009-2010b, Liikunta ja tasa-arvo 2011, 30

¹³ Liikunta ja tasa-arvo 2011, 34

¹⁴ Korkiakoski 2010, 53–54, 69

¹⁵ Henkilöliikennetutkimus 2010–2011, 14, 36.

liikuntafoorumin 2013 aineistoissa on kehitystä osuvasti visualisoiva käyrä perustuen Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen FINRISKI 1972–2007 -tutkimukseen¹⁶:

Harrastetut liikuntalajit ovat vaihdelleet eri vuosikymmeninä syntyneiden välillä. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että perinteisten yksilölajien (yleisurheilu, hiihto) suosio on vähentynyt jonkin verran¹⁷. Kehityksessä on kuitenkin havaittavissa eroja sukupuolten välillä siten, että tytöt suosivat edelleen osaa perinteisistä yksilölajeista (juoksu, uinti, kävely ja pyöräily harrastetuimpina), kun taas pojat harrastavat eniten joukkuelajeja (jalkapallo, salibandy, jääkiekko).¹⁸ Aikuisten osaltakin on havaittavissa kävelyn ja hiihdon vähentymistä, mutta tästä huolimatta ne ovat vielä ehdottomasti harrastetuimpien lajien kärjessä. Niin ikään yksilölajit ylisummaan pitävät pintansa aikuisten ylivoimaisessa suosiossa (suhteessa 90 % – 10 % joukkuelajeihin).¹⁹

Kaikkiaan luonnossa liikkuminen on kuitenkin vähentynyt jonkin verran ja sisätiloissa sekä yksityisten liikuntayritysten järjestämä liikkuminen kasvanut. Kuntosalit, hyvinvointikeskukset, erilaiset tanssistudiot ja liikuntahallit ovat tulleet yhä näkyvämmäksi osaksi liikuntakulttuuria. Pyöräily sisätiloissa valojen loisteissa, hyppiminen musiikin tahdissa, juokseminen juoksumatolla, paikallaan käveleminen stepperilaitteissa ja raudan nostaminen monenlaisissa laitteissa on tullut arkipäiväisemmäksi toiminnaksi. Myös joukkuepelien (jalkapallo, jääkiekko) pelaaminen on lisääntynyt. Vähäinen merkitys tälle ei ole ollut sisäliikuntapaikkojen, kuten liikunta- ja jäähallien yleistyminen²⁰ 1970- ja 1980-luvuilta alkaen. Huomata tulee kuitenkin myös se, että sisäliikuntapaikat ovat etenkin nuorten, suurissa kaupungeissa asuvien, koulutettujen ja liikunnallisesti aktiivisten suosimia liikuntaympäristöjä.²¹ Näistä kehityskuluista huolimatta ulkoilu eri muodoissaan on kuitenkin edelleen varsin suosittua Suomessa.²² Tämä käy ilmi lähes kaikista liikun-

¹⁶ Ennakkomateriaali, Kansallinen liikuntafoorumi 2013, 6.

¹⁷ Zacheus, Tuomas: Luonnonmukaisesta arkiliikunnasta liikunnan eriytymiseen 2008, 201

¹⁸ Kansallinen liikuntatutkimus 2009–2010 Lapset ja nuoret, 10.

¹⁹ Kansallinen liikuntatutkimus 2009–2010 Aikuiset, 18.

²⁰ Zacheus, Tuomas: Luonnonmukaisesta arkiliikunnasta liikunnan eriytymiseen 2008, 201

²¹ Katsaus liikuntapaikkojen kysynnän ja tarjonnan indikaattoreihin 2013, 23–24.

²² Liikuntapaikkarakentamisen suunta-asiakirja 2014, 29; Sievänen, Tuija ja Neuvonen, Marja (toim.): Luonnon virkistyskäyttö 2010, 127–128.

tapaikkojen kansalaiskäytön selvityksistä siten, että kevyen liikenteen väylät, kuntoradat ja luontopolut nousevat aina kärkisijoille.²³

Koska luonnontilassa tapahtuvan liikunnan haastajaksi ovat tulleet rakennetut liikuntapaikat, ei ole ihme, että myös liikunnassa ja urheilussa arvostettavat asiat ovat jonkin verran muuttuneet. Ensinnäkin, luonnossa tapahtuvan liikunnan arvostus on vähentynyt siten, että 1980-luvulla syntyneet arvostivat tällaista liikuntaa muita vähemmän. Toiseksi uusien elämysten arvostus on noussut. Vaikka suomalaisten omakohtaisessa liikunnassa on näkyvissä tiettyjä merkkejä perinteisen liikuntakulttuurin muuttumisesta, ovat kuitenkin samalla myös monet perinteiseen liikuntaan liittyvät asiat myös kasvussa. Näitä ovat esimerkiksi juoksulenkkeilyn suosion nousu, massaliikuntatapahtuminen (kuten juoksutapahtumien) yleistyminen sekä eläkeläisliikunnan aktiivisuus yleisine arkiliikuntoineen. Täysin perinteinen liikunta ei siis ole suomalaisten elämässä hiipunut, vaikkakin se on osittain saanut uusia muotoja.²⁴ Ulkoiluunkin on kehittynyt uusia tapoja, kuten frisbeegolf, geokätköily, matkaluistelu, kalliokiipeily, maastopyöräily, golf jne.²⁵

Liikuntatrendien tulevaisuusnäkyviä ajatellen sisäliikuntatilojen tarve tulee todennäköisesti kasvamaan. Kansallisen liikuntatutkimuksen 2009–2010 mukaan Suomessa kuntosaliharjoittelun suosio aikuisten keskuudessa on lisääntynyt kaikista liikuntalajeista eniten vuodesta 2005–2006 vuoteen 2009–2010 (+189 000 harrastajaa), ja nuorten keskuudessa toiseksi eniten (+13 000 harrastajaa). Saman kasvun oli nuorissa saanut myös salibandy. Juoksulenkkeily oli nuorten eniten lisääntynyt, ja aikuisten toiseksi eniten lisääntynyt laji, mutta aikuisilla seuraavaksi eniten suosiotaan lisänneet olivat voimistelu (+49 000), luistelu (+32 000) ja tanssi (+31 000), joista kaksi on sisäliikuntalajia, ja yksi osittain sellainen – riippuen talvesta. Myös yli 66-vuotiailla kuntosaliharjoittelun suosio oli lisääntynyt toiseksi eniten vuodesta 2008 vuoteen 2009–2010 (+25 500 harrastajaa).²⁶

Turun ikääntyvän väestörakenteen²⁷ valossa voisi myös olettaa, että kaikilla iäkkäiden suosimilla lajeilla olisi kasvavaa kysyntää tulevaisuudessakin – toki huomioiden myös se, että ikääntyneiden liikkumismielitymukset muuttuvat ajan oloon. Nykykäytön perusteella voisi kuitenkin ennustaa, että esimerkiksi perinteinen ulkoilu eri muodoissaan, uinti ja kuntosaliharjoittelu olisivat senioreiden suosiossa jatkossakin. Kansallisen liikuntatutkimuksen perusteella yli 65-vuotiaiden suosituimmat lajit olivat suuruusjärjestyksessä kävely, sauvakävely, pyöräily, voimistelu, hiihto, uinti ja kuntosaliharjoittelu.²⁸ Kansallisessa liikuntatutkimuksessa on myös kartoitettu sitä, millä lajeilla on eniten potentiaalisia harrastajia. Vastaajilta on kysytty, mitä lajeja he haluaisivat harrastaa, vaikeivät tällä hetkelle kykene. Vastausten voi tulkita anta-

²³ Ks esim. Kansallinen liikuntatutkimus 2009-2010 Aikuisliikunta, 14, 36; tähän liikuntapaikkasuunnitelmaan tehty kaupunkilaisten osallistaminen luvussa 6.1; Turun ulkoilumahdollisuuksien selvitys 2011, s.33.

²⁴ Zacheus, Tuomas: Luonnonmukaisesta arkiliikunnasta liikunnan eriytymiseen, 202

²⁵ Ks. esim. Liikuntapaikkarakentamisen suunta-asiakirja 2014, 29–30; Sievänen, Tuija ja Neuvonen, Marja (toim.): Luonnon virkistyskäyttö 2010, 127–128.

²⁶ Kansallinen liikuntatutkimus 2009-2010. Aikuisliikunta 2010, 15, 63-66; Kansallinen liikuntatutkimus 2009-2010. Lapset ja nuoret 2010, 9.

²⁷ Ks esim. Laakso, Seppo: Turun kaupungin alueelliset väestöprojektiot 2011–2031, 14.

²⁸ Kansallinen liikuntatutkimus 2009-2010. Aikuisliikunta 2010, 15, 63.

van erään näkökulman myös siihen, miten liikkuminen saattaa kehittyä tulevaisuudessa. Aikuisten keskuudessa potentiaalisia harrastajia on tutkimuksen mukaan eniten varsin perinteisillä ja tälläkin hetkellä erittäin suosituilla lajeilla eli uimisella, kuntosaliharjoittelulla, hiihdolla, voimistelulla, tanssilla ja pyöräilyllä.²⁹

1.4 Liikuntapaikkojen käsitteistä ja lähiliikunnan näkökulmasta

Liikuntapaikat luokitellaan erilaisiin ryhmiin. Tällä hetkellä yleisin ryhmittelytapa on jana vapaamuotoisesta lähiliikuntapaikasta aina korkeimmat kansainväliset kilpastandardit täyttäviin kilpaurheilupaikkoihin. Usein myös sisä- ja ulkoliikuntapaikat käsitellään omina ryhminään, kuten tämänkin selvityksen tulevissa kappaleissa. Yleistä on niin ikään liikuntapaikkojen ryhmittely vaikutusalueen mukaan lähiliikuntapaikoiksi, alueliikuntapaikoiksi ja seudullisiksi liikuntapaikoiksi. Liikuntatoimijat käyttävät käsitteistöä kutakuinkin samansuuntaisesti, mutta vaihteleviakin tulkintoja luonnollisesti ilmenee. Yleisesti ottaen käsitteet ymmärretään seuraavasti:

Lähiliikuntapaikka on monipuolinen matalan kynnyksen liikuntapaikka helposti saavutettavissa asutuksen keskellä. Ei varauksia, ei maksuja, eikä myöskään usein lajityyppillisiä mittoja täyttäviä kenttiä, vaan pikemmin monitoimiareenoita vapaaseen pelailuun sekä näiden lisäksi erilaisia liikuntavälineitä, kuten kiipeilytelineitä, liikuttavia luonnon elementtejä, ulkokuntoilulaitteita ym.

Lajiliikuntapaikka / lajinmukainen liikuntapaikka on tietyn lajin määrämät ja -merkinnät täyttävä liikuntapaikka tavoitteelliseen harjoitteluun ja osin myös kilpailuihin (kilpastandardeissa on kuitenkin eri tasoluokkia).

Erityisliikuntapaikka / seudullinen liikuntapaikka on useimmiten iso ja infrastruktuuriltaan kallis seudullinen, yli kuntarajojen palveleva liikuntapaikka (esim. isot hallit, kuten uimahallit ja jäähallit, moottoriurheilukeskus, laskettelukeskus jne.). Erityisliikuntapaikalla viitataan kuitenkin myös soveltavan liikunnan liikuntapaikkoihin eri tavoin liikuntarajoitteisille (esim. Ekvallan esteetön ranta tai Teräsrautelan esteetön kenttä). Näiden yhteydessä tulee myös avata esteettömyyden ja saavutettavuuden laajoja käsitteitä: esteettömyydellä viitataan suppeimmillaan siihen, ettei fyysisiä esteitä ole. Liikuntapaikkojen osalta tämä tarkoittaa sitä, että erilaiset erityisryhmät (esim. liikuntarajoitteiset, näkövammaiset, mielen sairauksista kärsivät) pystyvät käytännössä käyttämään niitä. Laajemmalla ja positiivisemmalla saavutettavuuden käsitteellä viitataan puolestaan usein enempään, siihen että liikuntapaikka on helposti lähestyttävissä ja käytettävissä kaikkien käyttäjäryhmien kannalta. Fyysisten käytön esteiden puuttumisen lisäksi liikuntapaikan toiminta on myös hyvin informoitu, mahdollisesti toiminnallisesti opastettu sekä palveltu, ja liikuntapaikan sijainti on helppo kaikenlaisille käyttäjäryhmille.

²⁹ Kansallinen liikuntatutkimus 2009-2010. Aikuisliikunta 2010, 15, 21.

Kilpaurheilupaikat ovat stadioneja ja areenoita, joilla on paitsi korkeat kansainväliset kilpamääreet täyttävät suorituspaikat niin myös mittavia oheispalvelurakenteita, kuten katsomo, huoltorakennus, ravintola-palveluja jne. (esim. Paavo Nurmen stadion tai Veritas stadion). Korkeatasoisimmilla kilpaurheilupaikoilla on paitsi alueellista ja seudullista, niin myös kansallista ja kansainvälistä merkitystä.

Tässä liikuntapaikkasuunnitelmassa Turun kaupungin liikuntapaikkatarjontaa käsitellään kuitenkin ennen muuta toiminnallisesta näkökulmasta lajityyppien mukaan, ei yllä mainittujen ryhmittyjen kehikoissa. Syynä on se, että nämä käsitteet ovat osin sumeita, ristikkäisiä ja asteittaisia, eikä niiden rajanvetoa ole mielekäästä hioa pikkutarkasti muuten kuin kilpastandardeissa. Alueelliset luokittelut tuovat lisäarvoa, jos tarkastelutasona on yhtä kuntaa suurempi alue, seutukunta tai esim. maakunta, toisin kuin tässä selvityksessä. Lähiliikunnan ja lajiliikunnan erottelu voi myös olla paikallaan, jos huomio halutaan kiinnittää nimenomaan vapaamuotoiseen ja omatoimiseen liikuntaan. Siinäkin tapauksessa lähiliikunnan käsite on problemaattinen, sillä vapaamuotoinen ja omatoiminen liikunta lähellä kotia on hyvin usein myös lajityyppistä. Erottelu lähi- ja lajiliikunnan välillä onkin osittain keinotekoinen ja asettaa erilaiset käyttäjäryhmät väkineen vastakkain. Kysymyksen voi esittää niinkin päin, että mitkä liikuntapaikat eivät ole lähiliikuntapaikkoja?

Maksuttomuus ja vapaa käyttö määritellään olennaisiksi lähiliikuntapaikan kriteereiksi valtiolisessa liikuntapaikkarakentamisen ohjauksessa (opetus- ja kulttuuriministeriö sekä aluehallintovirastot). Maksuttomuus onkin osuva ehto, jos halutaan painottaa liikuntapaikkojen tarjontaa tasa-arvoisesti myös sosio-ekonomisesti heikommassa asemassa oleville käyttäjäryhmille. Sen sijaan ainoastaan vapaa käyttö (= ei vuorovarausta) on ongelmallisempi kriteeri lähiliikuntapaikalle. Syynä on se, että etenkin vuorovarauksen piirissä olevissa ulkoliikuntapaikoissa (35 % kaikista) on paljon myös vapaita vuoroja – jopa täysimittaisilla tekonurmikentillä, jotka ovat Turussa ulkoliikuntapaikoista varatuimpia. Niidenkin varausaste on keskimäärin vain n. 50–80 % kaikista mahdollisista varautunneista kesäkaudella (toukokuun alusta syyskuun loppuun, varausasteen haarukka hieman laskentatavasta riippuen). Turussa olennainen asia on myös se, että kaikki alle 20-vuotiaiden vuorot ovat joka tapauksessa maksuttomia niin sisällä kuin ulkona.

Turussa onkin jo vuosia tiedotettu kuntalaisia nk vapaiden vuorojen käytöstä. Tämä tarkoittaa sitä että silloin kun mikään taho ei ole varannut vuoroa kentälle, kenttä on vapaasti kaikkien käytettävissä – poikkeuksena säännöstä ainoastaan luonnonnurmikentät, koska niitä voi nurmen kunnon takia käyttää vain enintään 16h/viikko. Kaikkien tulee tällöin myös mahtua paikalle pelailemaan, eikä mikään ryhmä saa omia kenttää kokonaan itselleen. Varauksalenterit ovat verkossa vapaasti tarkasteltavissa ja yksittäisiä vuoroja voi varata verkkotunnuksin, vakiovuorot haetaan ja myönnetään liikuntapalvelukeskukselta.

Parhaimmat liikuntakeskukset ja monipuoliset liikuntapaikat ovatkin samaan aikaan sekä lähi-, laji-, erityis- että kilpaurheilupaikkoja. Turussa näin on etenkin suurimmissa liikuntakeskuksissa eli Kupittaalla, Urheilupuistossa ja Impivaarassa. Vaatimattomammin näin on myös aluekeskuksissa, jotka ovat pieni-

muotoisempia kaupunginosien liikuntapaikkakeskittymiä (esim. Pansion Kisapuisto, Kärsämäen kentät, Jäkärän kentät, Parkinkenttä jne). Kokomittainen tekonurmikenttä muuttuu lähiliikuntapaikaksi sillä hetkellä, kun varattu vuoro loppuu ja kenttä on vapaasti kenen tahansa käytettävissä; erityisen suuri uimahalli toimii käytännössä lähialueen asukkaiden lähiliikuntapaikkana samalla kun se on kuntarajat rikkova palvelupiste ja kansallinen kilpa-areena; määrämittaisella koripallokentällä voi pelata myös vapaamuotoista katukoripalloa (mutta ei toisin päin); lähiliikuntapaikan skeittipaikalla järjestetään kansalliset kisat. Lisäksi iso osa vapaamuotoisesta, omatoimisesta (lähi)liikunnasta tapahtuu aivan muualla julkisessa kaupunkitilassa kuin liikuntapaikkojen infrastruktuurilla: kevyen liikenteen väylillä, toreilla, aukioilla, puistoissa, metsissä, leikkipaikoilla, koulujen ja päiväkotien pihilla jne.

Turun liikuntapalveluissa pohditaan, että rajallisten resurssien valossa liikuntapaikkatyypin jyrkkä käsitteellinen erottelu saati rakennuttaminen yhtäältä lajiliikuntapaikoiksi ja toisaalta lähiliikuntapaikoiksi on kyseenalaista. Turussa pyritään edistämään ennen muuta erilaisten liikuntapaikkojen *monikäyttöisyyttä* mahdollisuuksien puitteissa. Turun mallin ajatuksena on se, että mahdollisimmat monet liikuntapaikoista käyvät sekä tavoitteelliseen lajiliikuntaharjoitteluun että myös vapaamuotoisempaan ja omatoimiseen lähiliikuntaan. Erilaisten käyttäjäryhmien tasapuolisuutta tavoitellaan paitsi uudistettavien liikuntapaikkojen monipuolisilla toiminnoilla niin myös vuorovarauslinjauksilla, hinnoittelulla ja tiedottamisella.

Lähiliikunnan näkökulma Turun kaupungin ulkoliikuntapaikkatarjontaan

Lähiliikunnan käsite on valtiollisessa liikuntapaikkarakentamisen ohjauksessa parhaillaan melko voimakas termi ohjaten esimerkiksi avustusten myöntämistä. Tästä syystä Turun liikuntapaikkaverkosto kuvataan tässä alaluvussa juuri lähiliikunnan näkökulmasta, vaikkei se olekaan varsinaisia käsittelylukuja jäsentävä teema tässä liikuntapaikkasuunnitelmassa:

Lähiliikuntapaikoiksi määritellään Turussa kaikki ne ulkoliikuntapaikat, jotka ovat joko kokonaan tai vapailla vuoroilla maksutta ja vapaasti kaikkien käytettävissä (yht. 305 pistemäistä liikuntapaikkaa, 50 km kuntoratoja sekä 90 km ulkoilupolkuja). Huomata kannattaa myös se, että ainoastaan 35 % ulkoliikuntapaikoista on ylipäätään vuorovarauksen piirissä eli lähes 2/3 (eli noin 200) niistä on joka tapauksessa aina täysin vapaasti kenen tahansa käytettävissä.

Lähiliikuntaa eli kodin lähellä tapahtuvaa vapaamuotoista liikkumista ja mahdollisuuksia siihen tarkastellaan usein 500 metrin vaikutusalueen mukaan. 500 metriä on yhdyskuntasuunnittelussa perinteinen tavoitteellinen enimmäisetäisyys kodista muihinkin lähipalveluihin – se on helposti käveltävä etäisyys myös esimerkiksi lapsille ja vanhuksille. Kun kaikkien Turun lähiliikuntapaikoiksi tulkittavien ulkoliikuntapaikkojen ympärille luodaan 500 metrin vaikutusalue ja katetta tarkastellaan asutusta vasten, niin voidaan todeta, **että 91 prosentilla turkulaisista on vähintään 1 kunnallinen lähiliikuntapaikka alle puolen kilometrin etäisyydellä kodista, useimmilla enemmän.** Katveeseen jäävästä väestöstä (n 16 000 turkulaista) peräti puolet, 7 430, asuu yllättäen ydinkeskustassa ja Kerttulissa. Vain noin neljännekset kunnallisten lähiliikuntapaikkojen katveessa olevista asuu haja-asutusalueilla eli saarilla sekä pohjoisessa.

Huomata tulee toki se, että lähiliikuntapaikkatarjonnan tarkastelu karkean yksioikoisesti vain 500 metrin etäisyyden perusteella ei kuitenkaan paljoa kerro, sillä sekä tarjonta että kysyntä ovat huomattavasti hienosyisempiä asioita. Tarjonnan kannalta eri liikuntapaikkatyypeillä on olennainen merkitys, ja kysynnän kannalta taas muun muassa erilaisten käyttäjäryhmien profiileilla (esim. ikäluokat, aktiivisuus- ja järjestäytyneisyysaste, sukupuoli, sosioekonomiset asiat jne). Lisäksi liikuntapaikkojen todellinen saavutettavuus liikenneväyliä pitkin ja isot esteet, kuten vesistöt, huomioiden on näitä pyöreitä, teoreettisia vaikutusalueita monisyisempi asia. Käsitellyluvussa 5 suosituimpien liikuntapaikkojen verkostojen sijainnista käsitelläänkin liikuntapaikkatarjontaa perusteellisemmin nimenomaan toiminnallisesta näkökulmasta eli liikuntapaikkatyypeittäin.

Silti tämän hyvinkin yksinkertaistavan 500 metrin lähiliikunnan etäisyyšnäkökulman perusteella voi todeta kuitenkin sen, että **Turun kaupungin lähiliikuntapaikkojen kokonaistarjonta on alueellisesti erittäin kattava.**

Kartta 4: Turun kaupungin lähiliikuntapaikat ja 500 metrin vaikutusalueet

2 TURUN KAUPUNGIN LIIKUNTAPAIKKAVERKOSTO

2.1 Mitä Turun kaupunki tarjoaa liikkujalle

Turun kaupungin liikuntapalvelukeskuksella on hallinnassaan valtava liikuntapaikkojen verkosto, johon kuuluu n. 320 ulkoliikuntapaikkaa ja 20 sisäliikuntapaikkaa. Ulkoliikuntapaikoiksi luetaan mm. erilaisille lajeille tarkoitettut kentät (tennis, yleisurheilu, koripallo, beach volley, palloilu jne.), frisbeegolfradat, skeittipaikat, erilaisille pyöräilylajeille tarkoitettut radat sekä uimapaikat. Pallokentistä jäädytetään talvella n. 50 luistelua varten, minkä lisäksi kaupungissa on kaksi tekojäärataa. Tärkeimpien ulkoliikuntapaikkojen joukossa ovat 50 km kuntoratoja, jotka talvisin toimivat hiihtolatuina. Tämän lisäksi kaupunki ylläpitää 90 km ulkoilupolkuja. Sisäliikuntapaikoiksi lasketaan hallit (palloilu, uinti, voimistelu, voimailu, itämaiset lajit jne.) sekä kuntosalit, jonka lisäksi vuorovaruksen piirissä on mukana n. 60 koulun liikuntasalia.

Turussa on kolme suurta liikuntakeskusta: Urheilupuisto, Kupittaa ja Impivaara, joihin on keskitetty erilaisia sisä- kuin ulkoliikuntatoimintoja. Urheilupuisto on kaupungin yleisurheilukeskittymä, jossa sijaitsee myös lentopallo-, tennis-, palloilu- ja luistelukenttiä, kunto- sekä frisbeegolfrata. Kupittaa hallitsevat kolmetoista varausjärjestelmän piirissä olevaa ulkokenttää eri joukkuelajeille, jalkapallostadion, (yksityinen) monitoimihalli ja monitoiminen, mm. yleisurheilun sisäharjoitteluhalli. Alueelta löytyvät myös tekojäärata, kuntosali, ulkokuntoilulaitteet, beach volley-kentät, bmx-rata, petanque-kentät sekä velodromi. Impivaaran erityispiirteenä ovat hallit uimiseen, palloiluun ja luisteluun sekä talvisin tykkilumin tehdyt hiihtoladut.

Tässä luvussa kuvataan liikuntapaikkaverkoston pääpiirteet. Kappaleessa 3 tarkastellaan puolestaan liikuntapaikkojen käyttäjäprofiileita ja käyttöasteita, luvussa 4 niistä aiheutuvia kustannuksia ja kappaleessa

leessa 5 liikuntapaikkojen sijaintia ja saavutettavuutta perusteellisemmin. Näkökulma on toisaalta liikku-
jakeskeinen (millaisia paikkoja Turussa on tarjolla liikuntaan), toisaalta asiaa tarkastellaan ylläpitäjän
näkökulmasta (mitä tämä maksaa näillä käyttöasteilla).

Urheilu- ja kilpailutapahtumien osalta ei tässä suunnitelmassa ole tehty erillistä selvitystä, mikä tilanne
tapahtumanjärjestäjän kannalta Turussa on. Lyhyesti voidaan todeta, että Turussa on kansallisesti suh-
teellisen monipuoliset mahdollisuudet eri lajien kilpailutapahtumien järjestämiseen. Tosin niiden laatu,
kunto ja tilan koko/määrä oheisinfroineen vaihtelevat lajista toiseen. Merkittävin viime vuosien puute on
ollut täysimittaisen puhtaasti liikunnan tarpeet huomioivan palloiluhallin puute, mikä sekin on viimein
suunnitteilla. Näillä näkymin tarvittava halli sekä harjoitteluun että kilpailujen järjestämiseen olisi valmis-
tumassa vuonna 2017. Kilpailutapahtumien olosuhteita pohditaan hieman lisää päätösluvussa 7 arvo-
lintojen avoimissa kysymyksissä.

2.2 Suositut sisäliikuntapaikat

Turun kaupungin liikuntapalvelukeskuksen hallinnoimat sisäliikuntatilat:

- 9 palloiluhallia/suurta salia
- 7 kaikille avointa ja 3 varatuilla vuoroilla auki olevaa kuntosalia
- 2 jäähallia (yhteensä 4 rataa)
- 3 uimahallia
- 1 jalkapallohalli (1 kenttä)
- 1 urheiluhalli (yleisurheilu, oheisharjoittelu, keilailu, sisäampumarata)
- 1 liikuntakeskus (Alfa: kamppailulajit, nyrkkeily, paini, painonnosto, pöytätennis, telinevoimis-
telu)
- 1 (sirkus)voimistelusalii
- soutu- ja melontakeskus

Lisäksi erittäin merkittäviä kaupungin sisäliikuntatiloja ovat myös

- yht. n. 60 koulujen liikuntasalia. Salit ovat mukana liikuntapalvelukeskuksen vuorovarausjär-
jestelmässä, mutta niitä hallinnoi kuitenkin sivistystoimiala.
- Skeittihalli Cube, joka on nuorisopalvelujen hallinnassa.

Kartta 1: Liikuntapalvelukeskuksen hallinnoimat sisäliikuntatilat

Vapaa-ajan toimialalla on sopimus sivistystoimialan kanssa, jonka mukaan liikuntapalvelukeskus saa jakaa salivuorot ilta-aikaan esimerkiksi urheiluseuroille ja yhdistyksille, kuitenkin sillä edellytyksellä, että koulut voivat käyttää tilojaan ilta-aikaan tarvittaessa. Liikuntapalvelukeskus jakaa salivuoroja arkisin klo 16.00 – 22.00 välisenä aikana sekä viikonloppuisin aamusta iltaan seurojen hakemusten mukaan elokuun lopusta toukokuun puoliväliin asti. Näiden lisäksi on joitain ns. kesäkouluja, joihin seurat voivat hakea harjoitusvuoroja kesäajaksi. Liikuntapalvelukeskus järjestää myös itse ryhmäliikuntaa muutamissa kouluissa.

Sisäliikuntapaikat ovat luonteenomaisesta sellaisia, joihin tehdään varaus ja joissa liikutaan ennalta sovittuna ajankohtana. Tästä poikkeuksena ovat kuntosalit, uimahallit sekä jalkapallo- ja jäähallien yleisöajat. **Sisällä liikuntaankin usein seurojen ja yhdistysten vuoroilla.** Samoin koulut ja varhaiskasvatusryhmät ovat säännöllisiä sisäliikuntatilojen päiväkäyttäjiä. Koska sisäliikuntapaikkojen ylläpito lämmityksineen ja muine kuluineen on kallista ja ne usein vaativat valvontaa tavalla tai toisella, liikuntatilat ovat harvassa ja/tai keskitettyjä. Koulujen saleja ja kuntosaleja lukuun ottamatta sisäliikuntapaikkoja ei varsinaisiksi lähiliikuntapaikoiksi voi sanan perinteisessä merkityksessä kutsua, vaan niihin tullaan kauem- paakin.

VTT:n selvityksessä sisäliikuntapaikkojen tarjonnasta suurissa ja keskisuurissa kaupungeissa (yht. 11:ssä) Turun sisäliikuntapaikkojen kokonaistarjonta sijoittuu neljänneksi parhaaksi ja suurista kaupungeista toiseksi parhaaksi Helsingin jälkeen.³⁰

Huolimatta kattavasta sisäliikuntapaikkojenkin verkostosta, joillekin lajeille kaupungilla ei ole tarjota riittävästi harjoitus- ja kilpailuolosuhteita. Liikuntapalvelukeskus tukee erillisellä harjoitustilavuokra- avustuksella niitä lajeja, joilla ei ole kunnallista harjoittelupaikkaa tai harjoitustilaa on hyvin riittämättömästi.

2.3 Ulkoliikuntapaikkojen kattava verkosto

Turun kaupungin ulkoliikuntapaikat ovat liikuntapalvelukeskuksen hallinnassa muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta (esim. etäisempien virkistysalueiden uimarannat kiinteistötoimialalla):

- 110 hiekkakenttää, joista n. 50 talvella luonnonjääkenttinä
- 28 tenniskenttää (19 asfaltti-, 4 tekonurmi- ja 6 massapintaista)
- 25 lentopallokenttää
- 20 beach volley –kenttää
- 19 puistokuntosalia
- 18 koripallokenttää
- 13 luonnonnurmikenttää (9 täysimittaista)
- 11 uimarantaa ja -paikkaa

³⁰ Sisäliikuntapaikkojen kysynnän ja tarjonnan nykytila, s. 128, VTT Technology 136, 2013

- 11 pulkkamäkeä
- 10 monitoimikenttää
- 9 tekonurmikenttää (5 täysimittaista, 1 pesäpallokenttä, 3 nappulakenttää)
- 9 petankkikenttää
- 7 skeittipaikkaa
- 4 monitoiminurmea
- 3 frisbeegolfrataa
- 3 yleisurheilukenttää
- 2 tekojäärataa
- 2 maauimalaa
- 2 bmx-rataa
- 2 rullaluistelurataa
- 2 avantouintipaikkaa
- velodromi eli ratapyöräilyrata
- soutu- ja melontakeskus
- jousiammuntarata
- laskettelukeskus Turun Slalom ry:n ylläpitämänä
- suunnistusalueet: Turussa on 14 kiintorastistoa
- n. 53 km kuntoratoja, jotka talvisin toimivat hiihtolatuina. Runsaslumisina talvina tehdään näiden lisäksi myös puistolatuja, yhteensä n. 30 km.
- n. 90 km rakentamattomia, maastoon merkittyjä ulkoilupolkuja eli Paavonpolut

Kartta 2: Turun kaupungin ulkoliikuntapaikat

Kartta 3: Talvilajien liikuntapaikat Turussa

Toisin kuin sisäliikuntapaikat, ovat ulos rakennetut liikuntaolosuhteet helpommin kaikkien kaupunkilaisten käytettävissä. Niitä on sekä määrällisesti huomattavasti enemmän - nelinkertaisesti - että alueellisesti paljon kattavammin kuin sisäliikuntapaikkoja. Saavutettavuus on parempi ja vapaa käyttö välittömämpää, sillä ainoastaan reilu kolmannes, n 35 %, ulkoliikuntapaikoista on vuorovaruksen piirissä. VTT:n selvityksessä ulkoliikuntapaikkojen tarjonnasta suurissa ja keskisuurissa kaupungeissa (yht. 11:ssä) Turun ulkoliikuntapaikkojen kokonaistarjonta sijoittuu kaupunkien keskikastiin ja suurista kaupungeista parhaimmaksi.³¹

Ulkoliikuntapaikkojen käyttöä rajoittavat lähinnä vuorovaruksen piirissä oleviin kohteisiin muiden käyttäjien tekemät varaukset (muulloinhan ne ovat vapaasti käytettävissä) sekä isojen, laitosten ulkoliikuntapaikkojen, kuten maauimaloiden sekä Parkin tekojääradan aukioloajat ja sisäänkäyntimaksut. Poikkeava erityisjoukko ovat myös luonnonurmikentät, joiden käyttöä täytyy rajata 16 tuntiin viikossa, jotta ne pysyisivät käyttökelpoisina.

³¹ Ulkoliikuntapaikkojen kysynnän ja tarjonnan nykytila, s. 67, VTT Technology 137, 2013

Huomionarvoista ulkoliikuntapaikoista puhuttaessa on mainittava, että hallinnollisesti esimerkiksi kevyen liikenteen väylät ja koulujen pihat eivät kuulu liikuntapalveluille. Infrastruktuurina kevyen liikenteen väylät kuuluvat suosituimpiin liikuntapaikkoihin, mutta vastuu niiden suunnittelusta ja ylläpidosta kuuluu kiinteistöliikelaitokselle. Turku ei tee tässä suhteessa poikkeusta koko Suomen mittakaavassa. Toinen merkittävä, ei liikunnalle kuuluva mutta samalla liikuttava rakennettu ympäristö ovat koulujen ja päiväkotien pihat. Nämä ovat Turussa sivistystoimen hallinnoimia alueita ja kiinteistötoimialan tilapalvelujen suunnittelemissa sekä ylläpitämissä. Koulujen välittömässä yhteydessä olevat kentät (eli varsinaiset liikunnan suorituspaikat) ovat sen sijaan liikuntapalveluiden hallinnoimia.

Koulujen ja päiväkotien pihoilla on valtava päivittäinen merkitys lasten ja nuorten liikkumiselle. Tämän takia valtakunnan tasolla on ollut lukuisia hankkeita ja lähiliikuntapaikkojen rahoituskanava koulujen pihojen kehittämiseksi siten, että ne kannustaisivat mahdollisimman hyvin välituntiliikuntaan ja toimisivat myös vapaa-ajan kokoontumispaikkoina. Myös Turun kaupunkiin saatiin 2000-luvun jälkipuoliskolla hankerahoitusta pihojen kehittämiseksi. Eri toimialojen yhteisponnistuksin saatiinkin yhteensä 5 koulunpihaa suunniteltua ja peruskorjattua liikkumiseen kannustaviksi lähiliikuntapaikoiksi (Halinen, Mikael, Lauste, Ilpoinen ja Kähäri). Toimialojen välinen yhteistyö oli kuitenkin haastavaa ja kallista, kuten muuallakin maassa, ja nyttemmin yhteistyö on valitettavasti kariutunut. Liikuntapalveluissa toivotaan kuitenkin, että kun suunnitellaan kokonaan uusia koulunpihoja tai peruskorjataan vanhoja, niin suunnitelmista keskusteltaisiin myös liikuntapalvelujen kanssa. Sivistystoimialan omilla koululiikunnansuunnittelijoilla on niin ikään erikoisosaamista lasten ja nuorten mahdollisimman hyvän liikuttamisen näkökulmasta.

Jatkokappaleissa tarkastellaan yksityiskohtaisemmin ulkoliikuntapaikkojen käyttöä, kustannuksia ja sijaintia. Koska verkosto on sekä määrällisesti että laadullisesti erittäin laaja, on tarkasteltavia olosuhteita jouduttu jonkin verran rajaamaan ja tiivistämään. Ulkopuolelle ovat jääneet sellaiset erityisliikuntapaikat, jotka jo kuuluvat esim. elimellisesti osaksi suuria liikuntakeskuksia, joiden käyttäjäryhmä on joko hyvin rajallinen ja/tai näitä liikuntapaikkoja on vain yksi koko verkostossa. Näidenkin liikuntapaikkojen huomiointi on kuitenkin tärkeää ja tullaan luonnollisesti tekemään vuosittaisten investointien ja priorisointien kautta. Esimerkiksi Uittamolla sijaitseva soutu- ja melontakeskus on ainutlaatuinen kaupungin liikuntapaikka, jonka lisäksi se on erittäin huomionarvoinen tekijä myös tämänhetkisten (2015) investointien valossa.

2.4 Turun kaupungin toimintatavat liikuntapaikkaverkoston ylläpidossa ja rakentamisessa

Liikuntapalvelukeskus hallinnoi kaupungin liikuntapaikkaverkostoa³², mutta ei omista sitä. Liikuntapalvelukeskus vuokraa liikuntapaikat kiinteistöliikelaitokselta. Tästä syystä kiinteistöliikelaitos rakennuttaa varsinaiset uus- ja peruskorjausinvestoinnit kohteisiin, joskin liikuntapalvelukeskuksen priorisoinnin pohjalta.

³² Koulujen liikuntasalit (yht. n 60) ovat kuitenkin sivistystoimialan hallinnassa, vaikkakin vapaa-ajan käyttö liikuntapalvelukeskuksen varaustoiminnassa. Lisäksi kaupungissa on muutamia muitakin poikkeuksia, kuten nuorisopalvelujen hallinnoima skeittihalli Cube. Kuvaus verkostosta seuraavassa luvussa.

Myös sisäliikuntapaikkojen kunnossapitovastuu on isäntähallintokunnalla eli kiinteistöliikelaitoksen tila- palveluilla. Liikuntapalvelukeskus maksaa sisäistä vuokraa (mukaan lukien ylläpitovuokra ja korjausvas- tuu) kiinteistöliikelaitokselle, jonka tulisi vastata siitä, että liikuntapaikka on käyttökunnossa. Ulkoliikunta- paikkojen kunnossapidosta liikuntapalvelukeskus vastaa osin omana työnään ja osin ostaa palvelun kaupungin yhdessä kilpailuttamien ylläpitosopimusten puitteissa. Omana työnä hoidetaan lähinnä ulkoi- lureitistöt sekä korkeatasoisimmat liikuntakeskukset ja urheilun suorituspaikat. Yhteistyökumppaneilta ostetaan kunnossapitotyöt alueellisten ulkoliikuntapaikkojen osalta ja ne maksetaan liikuntapalvelukes- kuksen käyttömenoista.

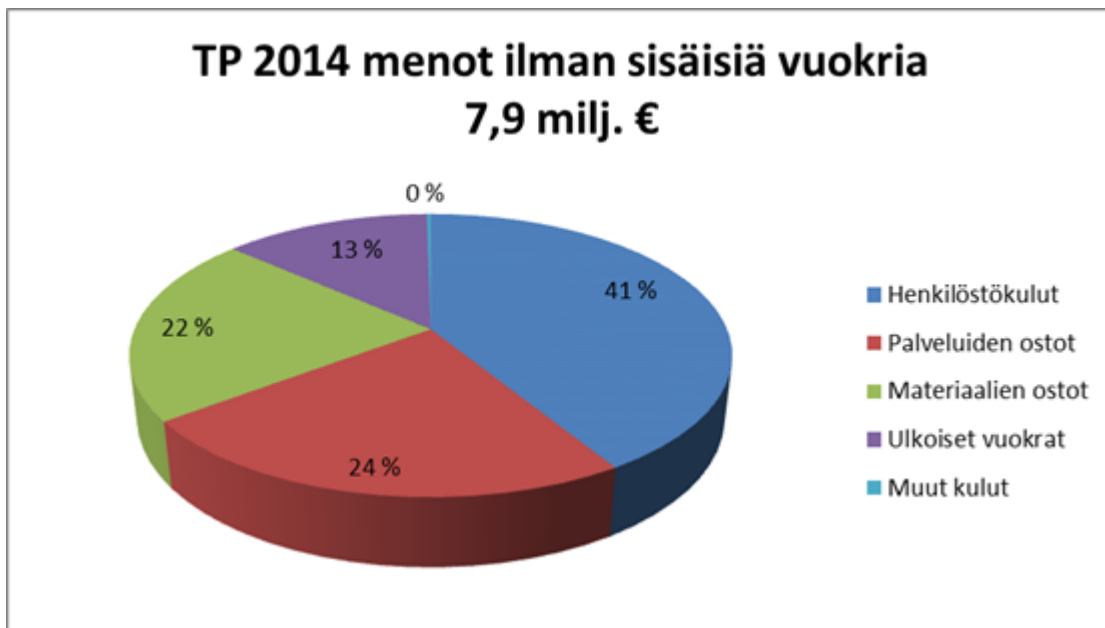
Kaupungin omien rakennuttamis- ja ylläpitokohteiden lisäksi, liikuntapalvelut ovat olleet ja tulevat vastai- suudessaakin olemaan tavalla tai toisella osallisena erilaisissa liikunta- ja urheiluseurojen kanssa yhteis- työssä toteutettavissa hankkeissa. Tällaiset kumppanuudet tai osallisuudet ovat hyvin moninaisia koh- teesta riippuen. Esimerkiksi Turun Hirvensalossa sijaitsevat laskettelukeskus sijaitsee liikuntapalveluiden kiinteistöliikelaitokselta vuokraamalla maa-alueella, mutta toimintaa pyörittää seura. Liikuntapalvelut ovat antaneet maa-alueen maksutta seuran käyttöön vastineeksi liikuntapalveluiden pyörittämisestä ja alueen ylläpidosta. Keskukseen kohdistuvista investoinneista osan on tehnyt kaupunki, osan seura. Viime vuo- sina on virinnyt etenkin jalkapalloseurojen kiinnostus omien harjoittelukeskustensa perustamiseen. Tämä on käytännössä tarkoittanut yhteistyötä kaupungin kanssa siltä osin, että seuralle on pyritty löytämään tarkoitukseen sopiva alue tarkoitusta varten ja seura itse on siirtynyt alueen hallitsijaksi ja näin vastannut jatkossa liikuntapaikkaan kohdistuvista investoinneista sekä ylläpidosta. Esimerkkejä erilaisista seurojen ja kaupungin yhteistyössä perustetuista ja/tai pyöritettävistä liikuntapaikoista on muutamia. Koska projek- tit ja tavoitteet voivat olla hyvinkin toisistaan poikkeavia, on jokaista hanketta tulkittu tähän asti tapaus- kohtaisesti. Keskenään samantyyppisissä hankkeissa (esim. jalkapallokentät) on ilmennyt ainakin liikun- talautakunnan osalta toivetta toimintatapojen ennakoitavuuteen hankkeisiin lähtevien osapuolten tasa- puolisen kohtelun turvaamiseksi.

Seurojen lisäksi toinen painoarvoltaan huomionarvoinen kumppani liikuntapaikkarakentamisesta puhut- taessa ovat alueen muut kunnat. Erityisesti vaikuttavuusalueeltaan suurien erikoisliikuntapaikkojen osal- ta tulisi kustannustehokkuuden nimissä aina pohtia kaupungin rajat ylittävää yhteistyötä. Toistaiseksi Turun seudulla ei ole suoranaisesti vireillä ylikunnallisia liikuntapaikkarakentamishankkeita, joskin Raisi- on motocross-radan laajentaminen sekä Raasin ampumalajien keskus voidaan osin tällaiseksi tulkita.

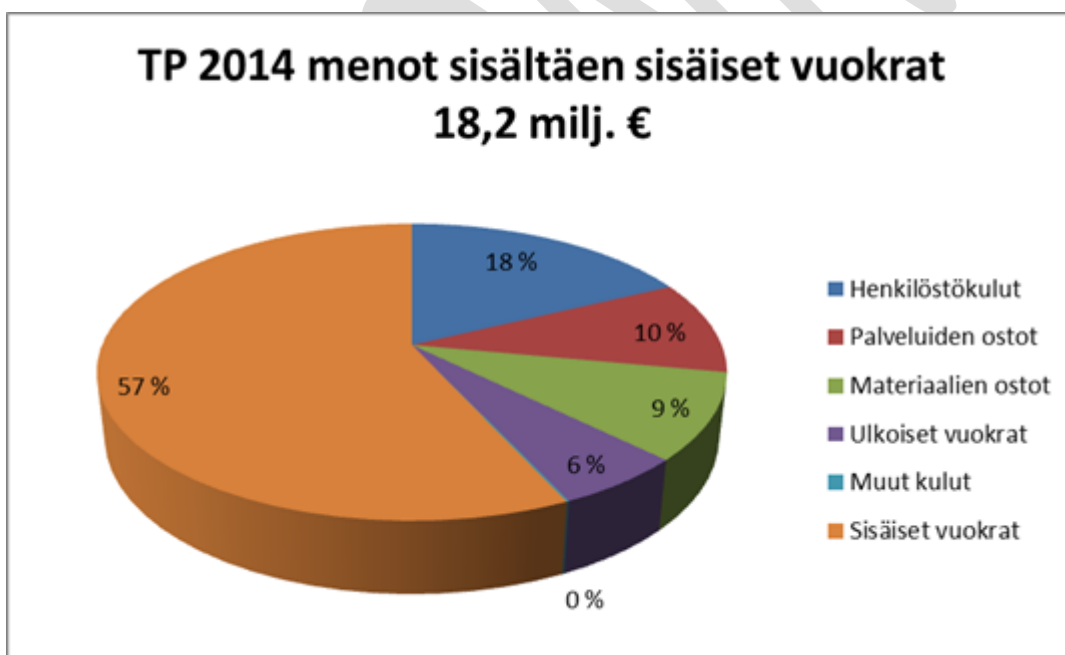
2.4.1 Liikuntapaikkojen ylläpito

Liikuntalautakunta hyväksyy liikuntapaikkojen ylläpidon budjetin vuosittain muun talousarvion hyväksy- misen yhteydessä. Valtaosa liikuntapaikkayksikön käyttötalouden kuluista on kiinteitä kuluja. Henkilöstö- kulut olivat liikuntapaikkaosastolla 2014 n. 3,24 milj. €. Kiinteä kulu on myös esimerkiksi ulkoliikuntapaik- kojen kilpailutettavat ylläpitosopimukset urakoitsijoiden kanssa koskien ennen muuta pienempien alueel- listen ulkoliikuntapaikkojen hoitoa. Niiden arvo on noin 1 milj. €. Sopimukset ovat pitkäaikaisia ja ne kil- pailutetaan alueittain yhdessä muiden kaupungin julkisten alueiden ylläpidon kanssa. Sähkön osuus on

liki miljoona euroa, veden n 200 000 € ja lämmityksen noin 90 000 €. Sähkö, vesi ja lämmitys ovat osin riippuvaisia käyttöjaksojen pituudesta ja siten pitkälti sään mukaan muuttuvia kustannuksia.

KUVA Liikuntapaikkaosaston menojen jakaantuminen menoluokittain ilman sisäisiä vuokria vuonna 2014.

KUVA Liikuntapaikkaosaston menojen jakaantuminen menoluokittain sisäiset vuokrat huomioiden vuonna 2014.

2.4.2 Sisäliikuntapaikkojen suuremmat peruskorjaukset ja uudisrakentaminen

Sisä- ja ulkoliikuntapaikkojen investointiprosessit kulkevat varsin erilaisia polkuja. Sisäliikuntatilojen osalta niin suuret, miljoonien eurojen investoinnit kuin pienemmät toiminnalliset perusparannuskohteet esitellään toteutettavaksi strategisten tilojen ohjauksen vastuualueelle. Yksikkö ei itse toteuta kohteita, mutta informoi kaupungin johtoa käynnistyvistä tilahankkeista, jotta kaupungin konsernitasolla voitaisiin hakea linjauksia tarveselvityksen laadinnalle ja tilaratkaisuihin vaikuttavia synergiahyötyjä muilta toimialoilta.

Uusinvestoinnin tai peruskorjaustarpeen ilmetessä tulee kohteesta valmistella strategiselle tilojen ohjauksen vastuualueelle tarveselvitysesitys. Mikäli tarveselvitysvaiheessa investointi koetaan tarpeelliseksi, edetään tarvesuunnitelman tekoon ja tästä edelleen hankesuunnitelmaan. Tarvesuunnitelman tavoitteena on selvittää hankkeen tilatarve (perustelut tilatarpeelle, tilojen laajuus ja tilojen laatu), vaihtoehtoiset ratkaisutavat ja niiden kustannukset sekä mahdolliset vaihtoehdot palvelun järjestämiselle. Hankesuunnittelun tavoitteena puolestaan on antaa valmiudet investointipäätöksen tekemiselle ja hankkeen jatko-suunnittelulle. Itse tilahanke hyväksytään kaupungin talousarvion investointiohjelmaan vasta, kun tarveselvitys- ja hankesuunnitelma on hyväksytty, ainoana poikkeuksena kohteet joihin haetaan rahoitusosuuksia. Liikuntapaikkahankkeet käsitellään muiden hallintokuntien tekemien ehdotusten ohella (mukana mm. koulut, päiväkodit, kirjastot, vanhainkodit jne.) ja ne käydään läpi taloussuunnitteluvaiheessa. Näiden ehdotusten perusteella rakennetaan kaupungin investointiohjelma. Varsinaisesta suunnittelun ja toteutuksen urakoinnista vastaa kiinteistöliikelaitoksen tilapalvelut.

Kuten prosessikuvauksesta voi päätellä, on sisäliikuntapaikkojen investointimenettely hyvin monivaiheinen, verkkainen ja siihen liittyy useita toimijoita. Uusia sisäliikuntatiloja rakennetaankin vain harvakseltaan, samoin isot peruskorjaukset vaativat joskus jopa useamman vuoden valmistelutyön toteutuakseen. Pieniä, alle 100 000 euron perusparannuskohteita on kuitenkin säännöllisesti tehty vuosittain muutama, jonka lisäksi kunnossapitokohteiksi luokiteltavia ylläpitotöitä tehdään vuosittain parisenkymmentä noin 800 000 euron edestä, kalleimpien yksittäisten kohteiden kustannusten ollessa n. 50 000 €.

2.4.3 Ulkoliikuntapaikkojen suuret peruskorjaukset ja uudisrakentaminen

Ulkoliikuntapaikkojen uudisrakentaminen ja peruskorjaukset ovat jo lähtökohtaisesti erilainen prosessi. Ne kuuluvat kiinteistöliikelaitoksen infrapalveluiden investointeihin, joista liikunnan kohteille on varattu vuosittain korvamerkitty summa. Viime vuosina (2014) tuo summa on ollut hieman alle miljoona euroa vuotta kohden. Kohteet priorisoidaan neljäksi vuodeksi kerrallaan. Liikuntakohteisiin osoitetut investointimäärärahat ovat lainaa liikuntapalvelukeskukselle, sillä kiinteistöliikelaitos perii ne takaisin toteutettujen investointikohteiden korotettuina sisäisinä vuokrina.

Summa on tarkoitettu pääsääntöisesti olemassa olevien ulkoliikuntapaikkojen peruskorjauksiin ja kehittämiseen. Etenkin kokonaan uusien kaavoitettujen alueiden tai muuten maankäytöllisesti laajasti kehitettävien alueiden uudiskohteet katetaan kiinteistötoimialan omasta investointibudjetista. Esimerkiksi Hirvensalon Lauttarantaan suunnitellun uuden Syvälahden koulun yhteyteen rakentuu myös Lauttarannan

urheilupuisto, jonka kiinteistöliikelaitos rakennuttaa, mutta joka valmistuttuaan siirtyy liikuntapalvelukeskuksen hallintaan. Kiinteistöliikelaitos tilaa yleis- ja rakennussuunnittelun ympäristötoimialan suunnittelu-yksiköstä ja urakoinnin toistaiseksi pääasiassa Turun seudun kuntatekniikka oy:ltä.

Periaatteessa liikuntapalvelukeskuksen vastuulle jäisi vain investointilistan valmistelu, joka liikuntalautakunnan hyväksynnän jälkeen siirtyisi kiinteistöliikelaitokselle käsittelyyn. Kohteiden rakennuttamisesta huolehtiminen jäisi kiinteistöliikelaitoksen vastuulle. Käytännössä kuitenkin liikuntapalvelukeskus on kiinteästi mukana sekä suunnittelu- että urakointivaiheessa lopullisine korjauksineen ja viimeistelyineen.

Liikuntasuunnittelijat valmistelevat sekä sisä- että ulkoliikuntapaikkainvestointilistat liikuntalautakunnan päätettäväksi. Tätä ennen kohteet on käyty läpi monien eri palautekanavien toiveiden ja toimijoiden näkemysten pohjalta. Listoilla näkyvät kaupunkilaisten, seurojen ja yhdistysten toiveet, liikuntapalvelukeskuksen omien osastojen asiantuntijuus sekä kaupungin muiden hallintokuntien ja yhteistyötahojen näkemykset. Kohteiden valinnassa puntaroidaan samoja seikkoja, joita tässä suunnitelmassa tutkitaan perusteellisemmin: liikuntapaikan käytön määrä/lajin suosio; palautteet; miten perustavanlaatuinen ja välttämätön parannus on vai onko kyse laadun korottamisesta; alueellinen tasapuolisuus; lajien välinen tasapuolisuus; järjestäytyneen ja omatoimisen liikunnan välinen tasapaino; kohteen liittyminen laajempiin yhteyksiin kuten kaupungin yhteiseen maankäyttöpolitiikkaan tai ajankohtaisiin hankkeisiin. Liikuntapaikkojen rakentamista ja ylläpitämistä ovat ohjailleet sekä käyttäjäryhmien tarpeet että alueelliset seikat. Erityispiirteitä olosuhteisiin ja etenkin niiden varausjärjestelmään tuovat myös kilpa- ja huippu-urheilulliset näkökulmat. Nämä piirteet on pyritty huomioimaan vahvasti jo uudiskohteiden suunnittelu- vaiheessa, mutta myös peruskorjausten yhteydessä, mikäli paineita liikuntapaikkojen toiminnallisiin muutoksiin on ilmennyt.

Liikuntapaikkasuunnitelma 2029:n tärkeimpänä tavoitteena onkin toimia työkaluna investointiprosesseja työstettäessä. Edelleen suunnitelma toimii taustoittavana käsikirjana ylläpitobudjetteja valmisteltaessa, mikäli kun investoinnit ja ylläpito ovat erottamattomasti sidoksissa toisiinsa.

3 LIIKUNTAPAikkojen Käyttö

Toimiva liikuntapaikkaverkosto olisi tavoitteellisesti kaupunkilaisten mieleen ja siten myös tehokkaassa käytössä. Tilastot ja muut arviot / viitteet kävijämääristä ja käyttöasteista kertovatkin liikuntapaikkojen suosiosta - siitäkin huolimatta että etenkin vuorovarausten ulkopuolella olevien ulkoliikuntapaikkojen (2/3) käytöstä on vaikea saada aivan tarkkaa tietoa. Varaustilastot ja muut käyttöarviot antavat kuitenkin olennaisen näkökulman siihen, onko liikuntapaikkaverkosto ajan tasalla, missä on kehityspaineita ja missä puolestaan tyhjäkäyntiä. Liikuntapaikkojen käyttöön (kysyntään) vaikuttavat puolestaan useat taustatekijät: liikuntapaikan ominaisuudet, laatutaso, seuraliikunnan eri lajien järjestäytyminen, omatoimiliikunnan piirteet, liikkumisen trendit sekä sijainti lukuisine osa-alueineen, kuten väestö, palvelut, liikenneyhteydet jne. Liikuntapaikkaverkostoa pohditaan sijainnin kannalta luvussa 5.

3.1 Turkulaiset liikuntapalveluiden käyttäjinä

Turun väestöpohja ja ennusteet

Turussa oli vuoden 2013 lopussa kirjoilla 182 072 henkilöä. Kaupungissa on havaittavissa pitkäaikaisia ja uusia trendejä. Pitkäaikaisempana suuntauksena on väestön ikääntyminen ja sinkkotalouksien kasvu. Turun väestöpohja on erityislaatuinen muihin suuriin kaupunkeihin verrattuna. Kaupungissa on kaikkein eniten yli 65-vuotiaita ja runsas puolet kodeista on sinkkotalouksia. Kun mukaan otetaan kahden hengen asunnot, se kattaa jo 80 prosenttia kaikista talouksista. Väestöpohjassa on tapahtunut merkittävää muutosta myös maahanmuuton osalta. Vuodesta 1990 lähtien maahanmuuttajien määrä on noussut 0,8 prosentista vuoden 2010 loppuun mennessä 7,6 prosenttiin.³³ Lisäksi Turkua leimaavia piirteitä ovat suurituloisten vähäinen määrä ja toisaalta pienituloisten iso osuus.³⁴

Turun kaupungin väestöennusteiden mukaan Hirvensalo-Kaksikerran alue kasvaa voimakkaimmin vuoteen 2031 mennessä; 13 791 asukkaalla vuodesta 2011. Myös keskustan väkimäärä kasvaa 9587 hengellä, Länsikeskuksen 5416 hengellä ja Maaria-Paattisen alue 4347 hengellä. Koko kaupungin väkimäärä kasvaisi vuoteen 2031 mennessä noin 31 000:lla.³⁵ Tilastokeskus puolestaan ennustaa kasvuksi maltillisemmin noin 12 800 henkeä.

Turkulaisten liikuntatottumukset

Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen Alueellisen terveys- ja hyvinvointitutkimuksen (2010) mukaan turkulaisista vain vajaa kolmannes harrastaa riittävästi³⁶ liikuntaa vapaa-ajallaan. Turkulaiset miehet (29 %) osoittautuivat naisia (25,7 %) hieman aktiivisemmiksi liikkujiksi. Toisaalta liikuntaa täysin harrastamattomia oli miehissä (27,1 %) enemmän kuin naisissa (19,7 %). Eri-ikäisiä tarkasteltaessa yli 55-vuotiaista turkulaisista suurempi osa harrastaa liikuntaa riittävästi verrattuna 20–54 -vuotiaisiin, joiden parissa oli myös enemmän täysin liikuntaa harrastamattomia kuin vanhemmissa ikäpolvissa. Kun taas kysymyksenä on ”vakituisesti useita tunteja viikossa vähintään kuntoliikuntaa harrastavien osuus”, nousevat 20–54 -vuotiaat kaikkein aktiivisimmaksi aikuisikäryhmäksi. Tältä osin myös miehet (23,7 %) ovat naisia (19 %) jonkin verran aktiivisempia.³⁷ Tällaiset tulokset antavat kuvan, jossa etenkin turkulaisten miesten keskuudessa liikuntaa löytyy ääripäistä: niistä jotka harrastavat aktiivisesti ja paljon sekä niistä, jotka eivät harrasta lainkaan.

Turun alueista Länsikeskuksessa asuu aktiivisimmat liikkujat; heidän riittävästi liikkuvien osuus ylittää koko Suomen keskiarvon lukemin 32,1 – 30,8. Vähiten aktiiviset löytyvät keskustasta, jossa riittävästi liikkuu vain 25,3 %. (kuva) Tätä tulkintaa tukee myös Efekon tutkimukset vuodelta 2006 ja 2007³⁸ jonka mukaan aktiivisimpia turkulaisia liikkujia Länsikeskuksen ja Skanssi-Uittamon asukkaiden lisäksi ovat

³³ Turun yliopiston verkkolehti UTUonline, 6.5.2011.

³⁴ Turun yliopistolla järjestetyssä asuinalueiden eriytymistä ja asuntopolitiikkaa käsitelleessä seminaarissa (5.5.2011) luennoinut tutkija Jarkko Rasinkangas.

³⁵ Kaupunkitutkimus TA Oy Seppo Laakson (2012) laatima.

³⁶ 4-5 kertaa viikossa, vähintään 20 minuuttia kerrallaan. Työmatkaliikuntaa ei otettu huomioon.

³⁷ Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus 2010, Terveysten ja hyvinvoinnin laitos

³⁸ Harrastukset ja asukkaiden hyvinvointi Turussa vuonna 2006 ja 2007 Efeko Oy.

opiskelijat, työttömät ja eläkeläiset. Vähiten aktiivisia liikkujia tutkimuksen mukaan olivat Pansio-Jyrkkälän alueella asuvat sekä yrittäjät ja lasten kanssa kotona olevat. Tätä seikkaa vasten voidaan tulkita myös tuloksia, joiden mukaan 20–54 -vuotiaat, joihin kuuluu myös suuri osa ruuhkavuosiaan eläviä perheellisiä sekä yrittäjiä, ehtivät harrastaa vähemmän liikuntaa kuin vanhemmat ikäluokat. Toisaalta taas ne 20–54 -vuotiaat, joilla aikaa on, harrastavat liikuntaa hyvin intensiivisesti.

Vuonna 2007 turkulaisten harrastuksia ja hyvinvointia selvittäneessä tutkimuksessa tarkasteltiin muun muassa asukkaiden liikunnan harrastamisen tiheyttä, kestoa ja rasittavuutta. Vastaajista 48 % ilmoitti harrastavansa vapaa-ajan liikuntaa (ei siis esim. työ- tai koulumatkaliikuntaa) vähintään 3 kertaa viikossa ja 78 % ilmoitti vastasi tekevänsä näin vähintään 30 minuuttia kerrallaan. Vertailtaessa eri vuosia on havaittavissa, että satunnaisten että passiivisten liikkujien osuudet ovat kasvaneet. Syyinä aktiivisten liikkujien osuuden vähenemiseen on sekä liikunnan keston lyhentyminen että sen harrastamisen taajuuden laskeminen. Samalla liikunnan rasittavuus on jopa lisääntynyt, toisin sanoen liikuntaa harrastetaan aikaisempaa harvemmin ja lyhyemmän aikaa, mutta tehokkaammin.³⁹ Tällaiseen arvioon liikuntakäyttäytymisen trendeistä päädyttiin myös edellisessä kappaleessa 20–54 -vuotiaiden osalta. Turkulaiset ovat keskimäärin tyytyväisiä kaupunkinsa tarjoamiin liikuntapaikkoihin. Tyytyväisimpiä (asteikolla 1-5) turkulaiset ovat kuntoratoihin ja ulkoilureitteihin (4,12) ja vähiten tyytyväisiä sisäliikuntapaikkoihin (3,73).⁴⁰

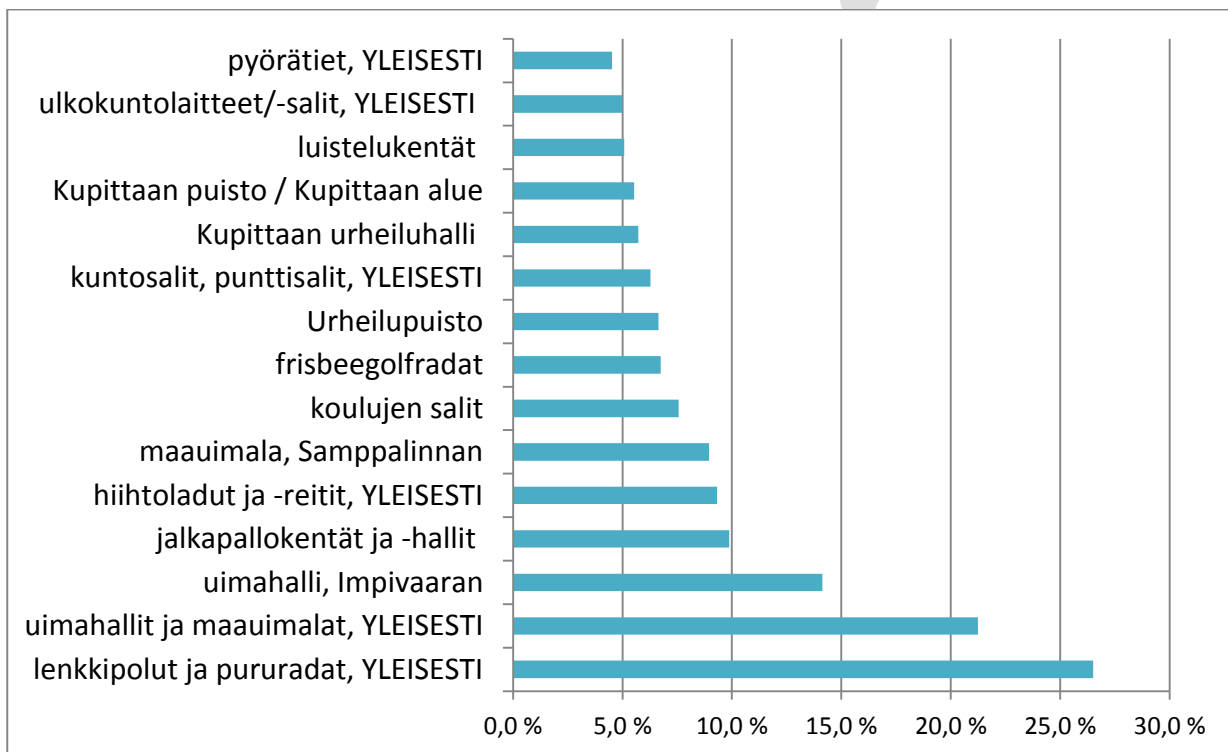
³⁹ Harrastukset ja asukkaiden hyvinvointi Turussa vuonna 2006 ja 2007 Efeko Oy.

⁴⁰ FCG Oy:n Kaupunki- ja kuntapalvelut 2012

Turkulaisten eniten käyttämät liikuntapaikat

Tähän liikuntapaikkasuunnitelmaan osallistettiin kaupunkilaisia laajasti, yli tuhannen vastaajan verran syksyllä 2013.⁴¹ Selvityksen kärkenä olivat avoimet kysymykset siitä, mihin liikuntapaikkoihin toivottaisiin panostettavan ja toisaalta voisiko jostain karsia, joista luvussa 6.1. Selvityksen sivutuotteena haluttiin kuitenkin samalla kysyä myös sitä, mitä liikuntapaikkoja vastaajat käyttävät itse sekä mikä estää heitä liikkumasta. Vastaajien eniten käyttämiä liikuntapaikkoja ovat selvästi kuntoradat (myös latuina) ja uimalaitokset. Yksittäisistä liikuntapaikoista selvästi käytetyin on Impivaaran uimahalli. Pallokenttiä mainittiin myös usein.

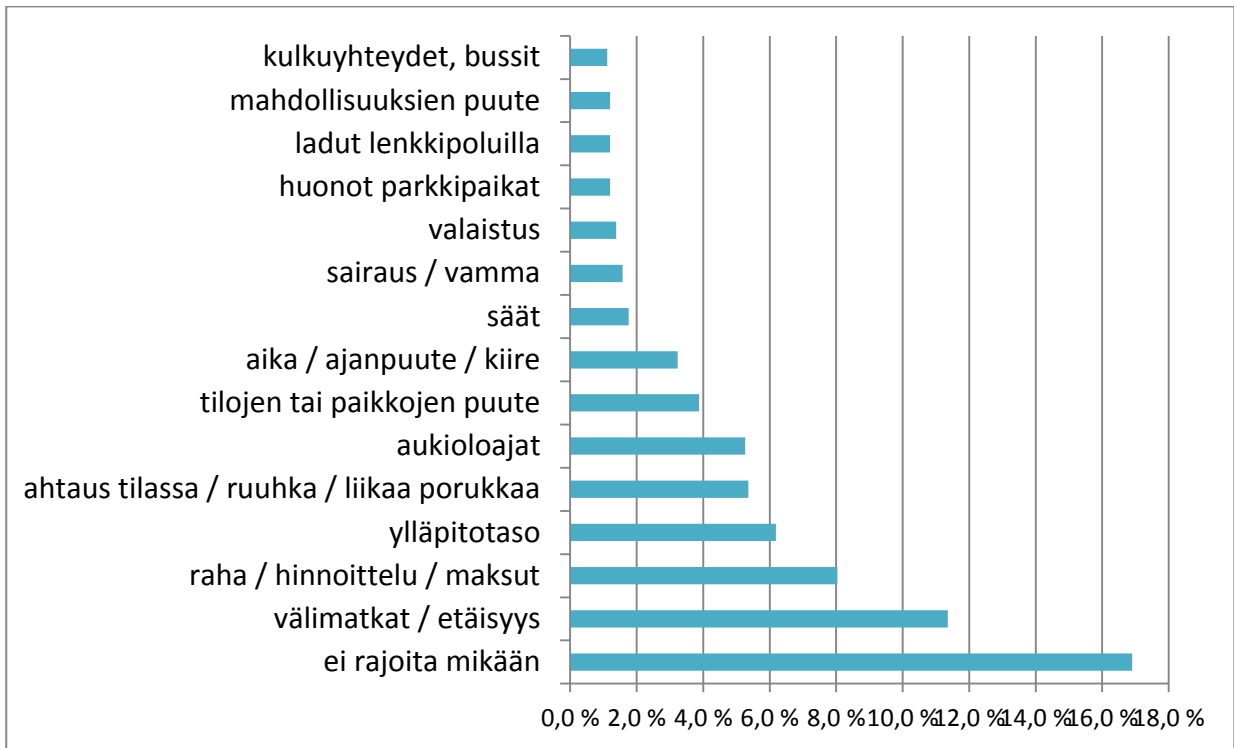
Itse käytetyt liikuntapaikat Turussa syksyllä 2013, otos 1083 kpl:

Vastaajilta tiedusteltiin myös mahdollisia omaa liikuntaharrastusta rajoittavia tekijöitä. Suurin osa vastaajista totesi, että mikään ei rajoita heidän liikkumistaan. Kaksi eniten mainintoja saanutta tekijää olivat välimatkat sekä oma taloudellinen tilanne tai liikuntapaikkojen käyttömaksut.

Liikuntapaikkojen käyttöä rajoittavat tekijät Turussa syksyllä 2013, otos 1083 kpl:

⁴¹ Ks luku 6.1.

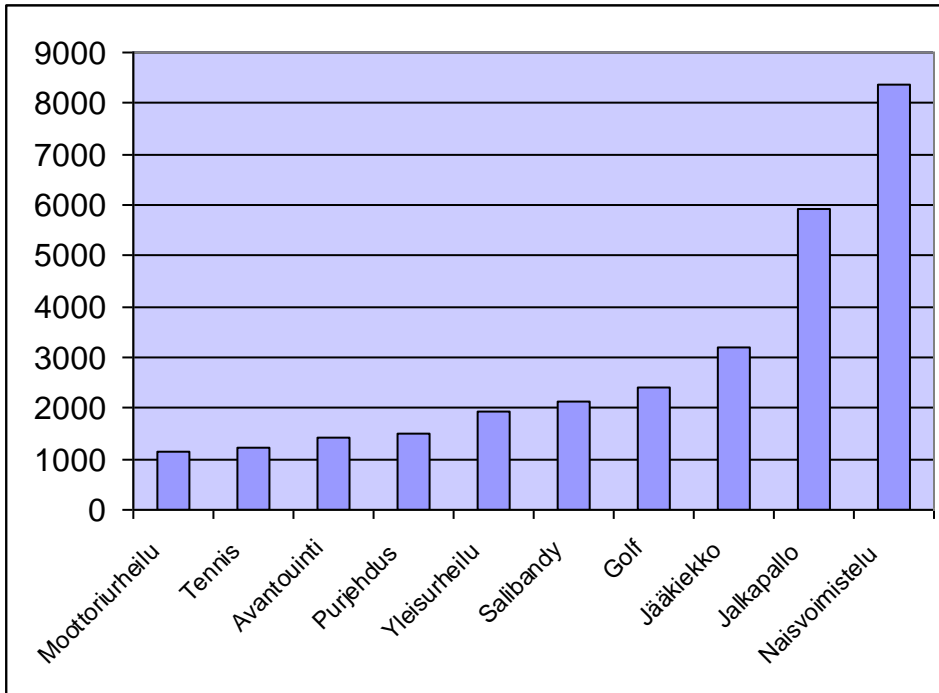

Liikkuminen seuroissa ja yhdistyksissä

Turussa toimii noin 300 liikunta- ja urheiluseuraa sekä liikuntaa järjestävää yhdistystä, joissa on jäseniä noin 50–60 000. Lähes kolmannes turkulaisista on siis mukana urheiluseuratoiminnassa. Lajien väliset harrastajamäärät eroavat suuresti. Turkulaisissa seuroissa valtalajiksi nousee naisvoimistelu⁴². Toiminta-avustusta saaneissa seuroissa jumppaa reilut 8 000 jäsentä. Toiseksi harrastetuin laji on jalkapallo, joka kerää turkulaisseuroihin hieman alle 6 000 jäsentä. Jääkiekkoa pelaavia jäseniä on seuroissa kolmanneksi eniten.⁴³ (Tiedot vuodelta 2009)

⁴² Naisvoimistelulla käsitetään tässä yhteydessä kaikenlainen kuntovoimistelu, terveysvoimistelu ja jumppa. Mm. telinevoimistelu, rytminen voimistelu, joukkuevoimistelu sekä kilpa-aerobic on rajattu termin ulkopuolelle.

⁴³ Mukaan on laskettu vain toiminta-avustusta saaneet seurat, ei työpaikkaliikuntaa, kaveriporukoiden tai muiden vapaiden sidosryhmien harrastamista. Mukaan on laskettu vain seurat, joissa selkeästi on tavoitteellista lajitoimintaa.

Kuva: Eri lajien harrastajamääriä turkulaisseuroissa 2009

Valtaosa turkulaisista seuroista on hyvin pieniä, alle 50 jäsenen seuroja. Kokoero suurimpien ja pienimpien seurojen välillä onkin valtaisa. Suurimpina seuroina yli 4 000 jäsenen jäsenmäärällä erottautuvat yleisseurat Turun Urheiluliitto ja Turun Toverit. Suuri seuratoimijoiden määrä ja lajikirjo asettavat omanlaisensa vaatimukset liikuntatiloille. Ensinnäkin liikuntapaikan on vastattava kyseiselle lajille sopivia puitteita tiloiltaan, pinnoiltaan ja varustukseltaan. Toiseksi tarkasteltavaksi seikaksi nousee laatutaso. Kun puhutaan kilpaurheilutason toiminnasta, lajinomaisten seikkojen lisäksi tulevat huomioitavaksi esimerkiksi lajiliittojen ja kilpailusäännösten määrätykset siitä, millainen taso olosuhteen tulee täyttää.

Valtaosa aikuisten liikunnasta omatoimista

Vaikka turkulaisista noin kolmannes on seurojen ja liikuntaa järjestävien yhdistysten jäseniä, kuten edellä kuvattu, niin ehdoton valtaosa aikuisten vapaa-ajan liikunnasta tapahtuu kuitenkin omatoimisesti. Kansallisen liikuntatutkimuksen mukaan vain 19 % eli noin viidennes aikuisista harrastaa liikuntaa seurojen ja yhdistysten puitteissa. 3–18 -vuotiaista lapsista ja nuorista taas peräti 43 % liikkuu urheiluseuroissa. Miehet ja pojat liikkuvat naisia ja tyttöjä enemmän järjestöissä, naiset puolestaan enemmän yksityisten yritysten palveluissa.⁴⁴ Turussa nämä osuudet ovat todennäköisesti hyvin samanlaiset kuin valtakunnallisella tasolla.

3.2 Vuorojako yhdistää liikuntapaikat ja käyttäjät

Suurin osa sisäliikuntapaikoista ja noin kolmannes ulkoliikuntapaikoista on vuorovaruksen piirissä. Vuorovaruksella pyritään varmistamaan, että tilat ovat tehokkaassa käytössä ja kohdennettu käyttäjien kes-

⁴⁴ Kansallinen liikuntatutkimus 2009–2010 Aikuiset, 25–27; Kansallinen liikuntatutkimus 2009–2010 Lapset ja nuoret, 13–15.

ken tasapuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Vuorojakoon kuuluu elimellisesti myös asiakasmaksujen laskuttaminen sekä osin myös kulunvalvonta.

Vuorovarauksen piiriin kuuluvat liikuntapaikat ovat kaikkien vapaasti haettavissa. Hakijoiden joukko on kirjava: seuroja, yhdistyksiä, kaveriporukoita, aikuisryhmiä, lapsia, nuoria, turkulaisia ja ulkopaikkakuntalaisia. Hakemukseen esitetään aina toive yhdestä tai useammasta liikuntatilasta ja harjoitusajasta. Asiakaspalvelun tehtävänä ja lähtökohtana on löytää jokaiselle hakijalle asianmukainen tila, vaikka se ei aina olisikaan juuri se hakemukseen esitetty kohde. Esimerkiksi suurimpiin palloiluhalleihin ja saleihin, joita on niukasti hakemuksiin nähden, jaetaan vuoroja ensisijaisesti niille lajeille ja kilpasarjatason joukkueille, joiden lajinomainen harjoittelu ja kilpailun taso edellyttävät tarkkaan määriteltyjä olosuhteita. Myös hakijoiden toivottua kellonaikaa joudutaan usein muuttamaan, sillä suosituimmat prime time -ajat (klo 17–20) myönnetään ensisijaisesti lapsiryhmille. Arviolta noin 90 % saleihin kohdistuvista hakemuksista ei toteudu toivotunlaisesti. Tämä ei tarkoita sitä, ettei hakija saisi lainkaan vuoroa, mutta aika ja paikka saattavat olla jotain muuta kuin mitä on haettu. Erityisolosuhteiden niukkuus, lapsille ja nuorille myönnettävät prime time -ajat sekä nurmikenttien osalta nurmen kunnossa pysymisen varmistavat käyttötunnit ovat merkittävimmät vuorovarausta ohjaavat ja rajaavat tekijät.

Suurin osa vuoroista jaetaan ns. vakiovuoroina. Tämä tarkoittaa sitä, että varmistaakseen säännöllisen harjoitteluajan omalle ryhmälleen parhaiten soveltuvasta tilasta, hakijat täyttävät vuorohakemuksen liikuntapalvelukeskuksen ilmoittamaan määräaikaan mennessä. Myös yksittäisiä vuoroja on mahdollisuus hakea pitkin vuotta. Vakiovuorojen jakaminen tapahtuu ns. käsityönä eli vuorovarausyksikön henkilökunta sijoittaa hakemusten ja yhdessä sovittujen periaatteiden perusteella vuorot liikuntapaikoille. Liikuntalautakunta on hyväksynyt vuorojakoperiaatteet viimeksi vuonna 2009. Edellä mainittu menettely koskee lähinnä ja erityisesti salivuoroja. Osin varauksia yksittäisvuoroista voi tehdä myös itse suoraan netin kautta. Tällaisia liikuntapaikkoja ovat rantalentopallo- ja tenniskentät, koulujen liikuntasalit sekä ulkokentät nurmikenttiä lukuun ottamatta.

Vaikka uimalaitokset ja kuntosalit ovat pääsääntöisesti kaikkien kaupunkilaisten vapaasti käytettävissä, ovat nekin osin vuorovarauksen piirissä. Uimahalleissa lähinnä uima- ja vesipalloseuroille on osoitettu omat ratavuoronsa. Myös muutamaan kuntosaliin (Alfan painonnostosali, Impivaaran jalkapallohalli ja Aunela) pääsee vain varatuilla vuoroilla. Lisäksi sekä uimahalleissa, kuntosaleilla kuten myös muutamilla muilla liikuntapaikoilla on liikuntapalvelukeskuksen ns. omia vuoroja, joilla järjestetään kaupungin itse järjestämää toimintaa esimerkiksi vesijumppia, liikuntaryhmiä ja kuntosalien ABC-kursseja.

Jäähallien osalta liikuntapalvelukeskus on tehnyt sopimuksen Turun Nuorisokiekko ry:n kanssa, joka jakaa jääajat Impivaaran ja Varissuon jäähalleihin turkulaisten jääurheiluseurojen alle 20-vuotiaille joukkueille. Osan jääajoista, lähinnä päiväajat ja myöhäisillan, joita käyttävät aikuisryhmät, firmat, koulut ja päiväkodit liikuntapalvelukeskus jakaa itse. Liikuntapalvelukeskus ostaa myös Kiinteistöosakeyhtiö Kupittaaan jäähallin kilpahallihuoneistosta jääaika kahdeksan kuukauden ajan lähinnä liikuntaseurojen ja kou-

lujen käyttöön. Seuroille ja harrasteporukoille jaettavat tunnit käydään läpi Turun Nuorisokiekko ry:n ja jääurheiluseurojen kanssa vuosittain jääaikalaverissa. Myös nurmikenttien, kumirouhekenttien ja osan hiekkakenttien osalta jalkapallon vuorojako on ulkoistettu Suomen Palloliiton Turun piirille. Muiden lajien kuin jalkapallon sekä SPL:n ulkopuolisten ryhmien vuorot liikuntapalvelukeskus jakaa itse. Eri kohde-ryhmille jaettavat tunnit katsotaan joka vuosi uudelleen sopimuksen tarkistuksen yhteydessä. Pallokenttien vuorojaossa ilmenee ajoittain painetta muiden kuin jalkapalloseurojen kokiessa, ettei nurmivuoroja ole tarjolla riittävästi SPL:n saadessa tietyn etuoikeiden kaupungin kenttiin. Tästä huolimatta ulkoistetun palvelun käyttäminen on ollut tarpeen, sillä jääaikojen sekä jalkapallovuorojen jakaminen sekä kauden mittaan tapahtuva vuorojen hallinta on mittava urakka, johon asiakaspalvelun resurssit eivät toistaiseksi ole riittäneet.

Vuorojaossa on koetettu hakea kullekin liikuntapaikalle ja käyttäjäryhmälle joustavin ja tasapuolisin tapa jakaa vuoroja. Yleisurheiluhallissa ei vuoroja ole jaettu eri ryhmien perusteella, sillä seurojen ja joukkueiden lisäksi halli on suosittu myös yksilöharrastajien keskuudessa. Ainoastaan oheisharjoittelijoille on määriteltäviä tietyt harjoitusajat, mutta nämä eivät sulje pois yleisurheilijoiden tai muiden hallin käyttäjien harjoituksia. Lisäksi käyttäjiä on ohjeistettu siten, että lapset ja nuoret pääsisivät harjoittelemaan ennen klo 19 ja aikuiset tämän jälkeen. Urheilijat kulkevat halliin rannekkeilla. Paavo Nurmen stadionilla ei sen sijaan ole varsinaisia harjoitteluvuoroja, koska kulunvalvonta avoimessa puistossa on varsin hankalaa. Kilpailutilanteita varten seurat tosin varaavat stadionin käyttöönsä. Muu laskutus vuoroista tapahtuu seurojen ilmoitusten perusteella.

Joillakin liikuntapaikoilla seurat huolehtivat keskenään vuorojaosta. Esimerkiksi voimisteluseurat ja sirkus jakavat keskenään salivuorot Lintulassa ja muut lajit vastaavasti Alfassa. Laskutus tapahtuu Lintulassa ilmoitetun käytön perusteella, Alfassa kulkuportin mukaisesti. Urheilupuiston tenniskenttien vuorot jakaa puolestaan TVS-tenniksen ja Åbo Lawn – Tennis Klubb'n muodostama seurayhtymä liikuntapalvelukeskuksen määrittämien reunaehtojen puitteissa. Tämä tarkoittaa mm. koulujen maksutonta käyttöä, lasten harjoitteluaikojen huomioimista ja kaikkien seurojen tasapuolista kohtelua.

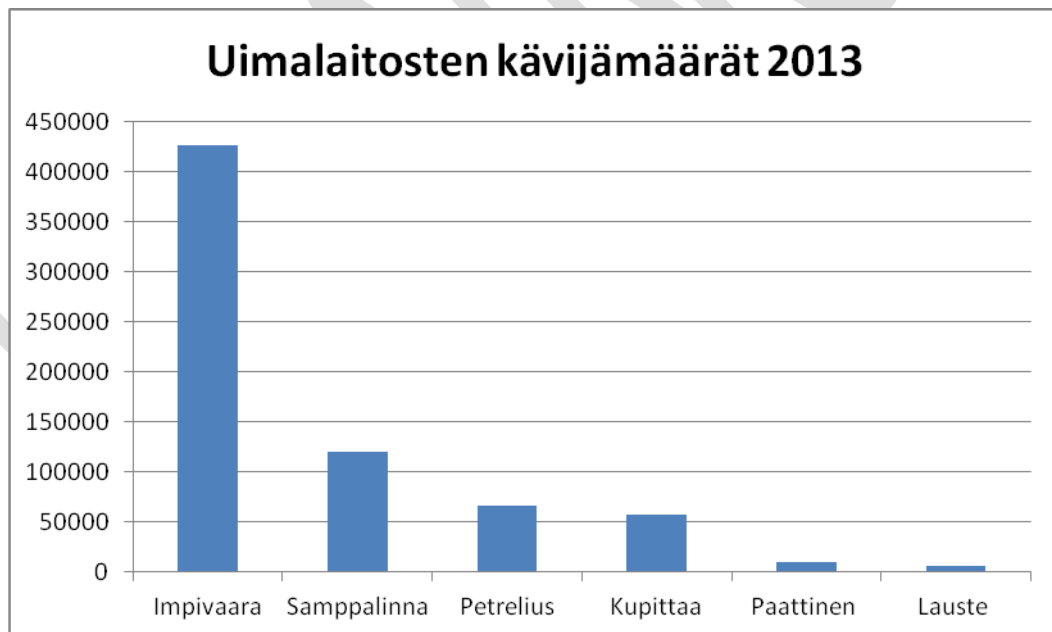
3.3 Sisäliikuntapaikoissa seinät vastassa

Liikkuminen tapahtuu yhä enemmän sisätiloissa ja tämä näkyy myös Turussa. Sisäliikuntapaikoilla kävijämäärät ja varausprosentit ovat varsin hyvää luokkaa – pitkälti tosin siksikin, että kustannuksiltaan kallista sisäliikuntapaikkoja on määrällisesti paljon vähemmän kuin ulkoliikuntapaikkoja. Tämä toisaalta myös samalla varmistaa sisäliikuntapaikkojen tehokkaan käytön. Sisäliikuntapaikkojen suosiota lisää myös niiden käyttövarmuus ja -mukavuus - sisällä ei sada ja jäähalleissa jää pysyy maassa koko kauden. Näin myös sisäliikuntapaikkojen käyttökausi on osin ulkoliikuntapaikkoja pidempi, jos verrataan esimerkiksi jäähallien ja ulkojäähallien tai vaikkapa uimahallien ja -rantojen mahdollisia käyttöaikoja.

Uimahallit

Sisäliikuntapaikoista suosituimpia vuodesta toiseen ovat uimalaitokset. Niiden hyvä puoli on se, että uimalat ovat sekä järjestöliikunnan eli seurojen ja yhdistysten että omatoimiliikkujien käytävissä. Lisäksi liikuntapaikkoina uimahallit ja maauimalat palvelevat eritasoisia liikkujia ja sopivat hyvin muun muassa erityisliikuntaan. Uimahalleissa järjestetään yleisövuorojen lisäksi koulujen, esikouluikäisten ja myös aikuisten uimaopetusta, ohjataan vesijumppia sekä mahdollistetaan erityisvuoroja esimerkiksi kotihoidon asukkailla ja maahanmuuttajille. Uimaseurat käyttävät halleja yleisöuintien ulkopuolella klo 16 jälkeen sekä viikonloppuisin mutta myös yleisövuoroilla omilla, erikseen merkityillä radoilla.

Turun uimahalleista Impivaarassa kävijämäärät ovat omaa luokkaansa. Impivaara on kooltaan suurin uimahalli ja siellä on tarjolla useita eri altaita eri käyttöön. Tämä mahdollistaa sekä omatoimisen vapaan käytön että ohjatun liikunnan. Toiseksi suurimmassa kunnallisessa uimahallissa, Petreliuksessa ei esimerkiksi ole erillistä lasten allasta, joka osaltaan rajoittaa sen käyttömahdollisuuksia. Petreliuksen käyttöaste on kuitenkin melko hyvä tiloihin nähden. Altaat ja tilat Lausteella ja Paattisilla ovat niin pienet, että käyttäjämäärät eivät voi kasvaa kovin suureksi sillä ne eivät vedä enempää väkeä. Kustannussyistä onkin liikuntalautakunta 18.6.2014 kokouksessa päättänyt uimahallin vuokrasopimuksen lakkauttamisesta Lausteella ja siirtymisestä ns. tilaushalliin Paattisilla syksystä 2014 alkaen.

Jää- ja jalkapallohallit

Myös jalkapallo- ja jäähalleissa on yleisöaikansa, mutta hallien käyttö perustuu pääsääntöisesti varauksiin. Kupittaaan urheiluhalli on auki sekä seuroille että omatoimiliikkujille, mutta käyttäjäprofiili koostuu enimmäkseen yleisurheiluhallin puolella seuraliikkujista. Alla on vertailtu Turun suurimpien sisäliikuntapaikkojen kävijämääriä.

Kuva: Kupittaaan urheiluhallin kävijämäärissä ovat mukana myös kuntosalin käyttäjät. Lisäksi vuonna 2013 Urheiluhallissa oli n. 20 000 kävijää normaalia enemmän sen toimiessa osin Lintulan väistötilana.

Sisäliikuntalaitokset uimahalleja ja kuntosaleja lukuun ottamatta ovat melko vahvasti rajoittuneita vuoro-
varausten piiriin. Kaupungilla on toisaalta mahdollisuus ohjata niiden käyttöä juuri varausten kautta. Esimerkiksi näin voidaan kaupungin liikuntatoimen puolesta tukea ja varmistaa lasten ja nuorten harrastaminen olosuhteiden osalta. Turussa vuorot pyritään jakamaan erityisesti alle 20-vuotiaiden kilpa- ja harrasteryhmille, minkä lisäksi kyseiset vuorot ovat maksuttomia. Esimerkiksi vuonna 2013 Impivaaran jalkapallohallin kävijöistä 94 % oli lapsia ja nuoria, loput aikuisia. Kupittaaan urheiluhallissa, jonka käyttö ei ole yhtä vahvasti varausten piirissä, alle 20-vuotiaiden osuus vuoden 2013 kävijöistä oli 39 %.

Hallien käyttöasteita vuonna 2013	varattavissa olevat tunnit	käyttöaste
Impivaaran jäähalli (2 rataa)	8408,3	76,36 %
Varissuon jäähalli (2 rataa)	9021,6	56,16 %
Impivaaran jalkapallohalli	4685	66,24 %

Taulukko: Jäähalleissa (molemmissa kaksi rataa) varattavissa olevat tunnit ovat samat kuin hallin aukioloajat eli myös päiväsaika. Jalkapallohallin tilastoista on poistettu koululaiskäyttö eli klo 8-15. Vuonna 2013 Impivaarassa oli normaalia lyhyempi kevätjäätajakso.

Jalkapallo- ja jäähallien käyttöasteet iltaisin ja viikonloppuisin lähentelevät 100 %:a, mutta kun käyttöasteet lasketaan aamusta iltaan harjoituskaudella, näyttävät lukemat yllä olevan taulukon mukaisilta. Päivisin halleja käyttävät mm. päiväkodit, koulut ja yksityiset yritykset, mutta eivät niin paljon, että hallit olisivat täysin tehokkaassa käytössä aamusta iltaan. Lisäksi esimerkiksi jäähallien kohdalla päiväkodit luistelevat koko hallien aukioloaikaan mittaen kun taas koulut noudattavat opetussuunnitelmia ja luistelevat vain osan talvesta. Erot Impivaaran ja Varissuon jäähallien käyttöasteissa johtuvat pitkälti yksityisten yritysten päiväkäytöstä. Impivaara on Varissuota huomattavasti suosittuimpien firmojen varattessa päiväluisteluaikoja.

Koulujen salit ja palloiluhallit

Merkittävä sisäliikuntalaitosten ryhmä ovat koulujen salit, vaikka ne eivät varsinaisesti liikuntapalvelukeskuksen hallintaan kuulukaan. Liikuntapalvelukeskuksella on kuitenkin oikeus jakaa ilta- ja viikonloppuvuoroja näihin saleihin. Lisäksi liikuntapalvelukeskus hallinnoi eli kunnossapitää, peruskorjaa ja vuorovaraa muutamien koulujen yhteydessä olevaa palloiluhallia sekä erillistä Caribia-areenaa. Viimeksi mainittu sali ei ole täysimääräisesti liikuntatoiminnan piirissä vaan hallin omistaa S-ryhmä, jonka kanssa Turun kaupungilla on areenan käyttöä määrittävä sopimus. S-ryhmä voi käyttää salia omaan ulkopuoliseen myyntiinsä, kuten konsertteja varten. Koulujen salien ja hallien merkittävyyttä liikuntapaikkaverkoston osana kuvaa esimerkiksi se, että näihin n. 60 kohteeseen tehdä satoja hakemuksia vuodessa. Esimerkiksi kirjaamisilmoituksia vakiovuoroista saleihin ja halleihin lähtee hakijoille vuodessa n. 350, jonka lisäksi käyttäjät lähettävät erikseen hakemuksia yksittäisistä vapaista vuoroista. Tilojen tarpeellisuutta kuvaa osaltaan myös se, että noin 90 % hakijoista ei saa haluamaansa aikaa tai paikkaa, vaan heille joudutaan esittämään jotain vaihtoehtoista ajankohtaa tai sijaintia. Osa saleista on hyvinkin vaatimattomia kooltaan tai varustelultaan. Suurin paine kohdistuuinkin hyvässä kunnossa oleviin suuriin liikuntatiloihin. Joillekin toimijoille merkitystä on nimenomaan varustelulla, toisilla lattiamateriaalilla sekä useille sijainnilla ja saavutettavuudella.

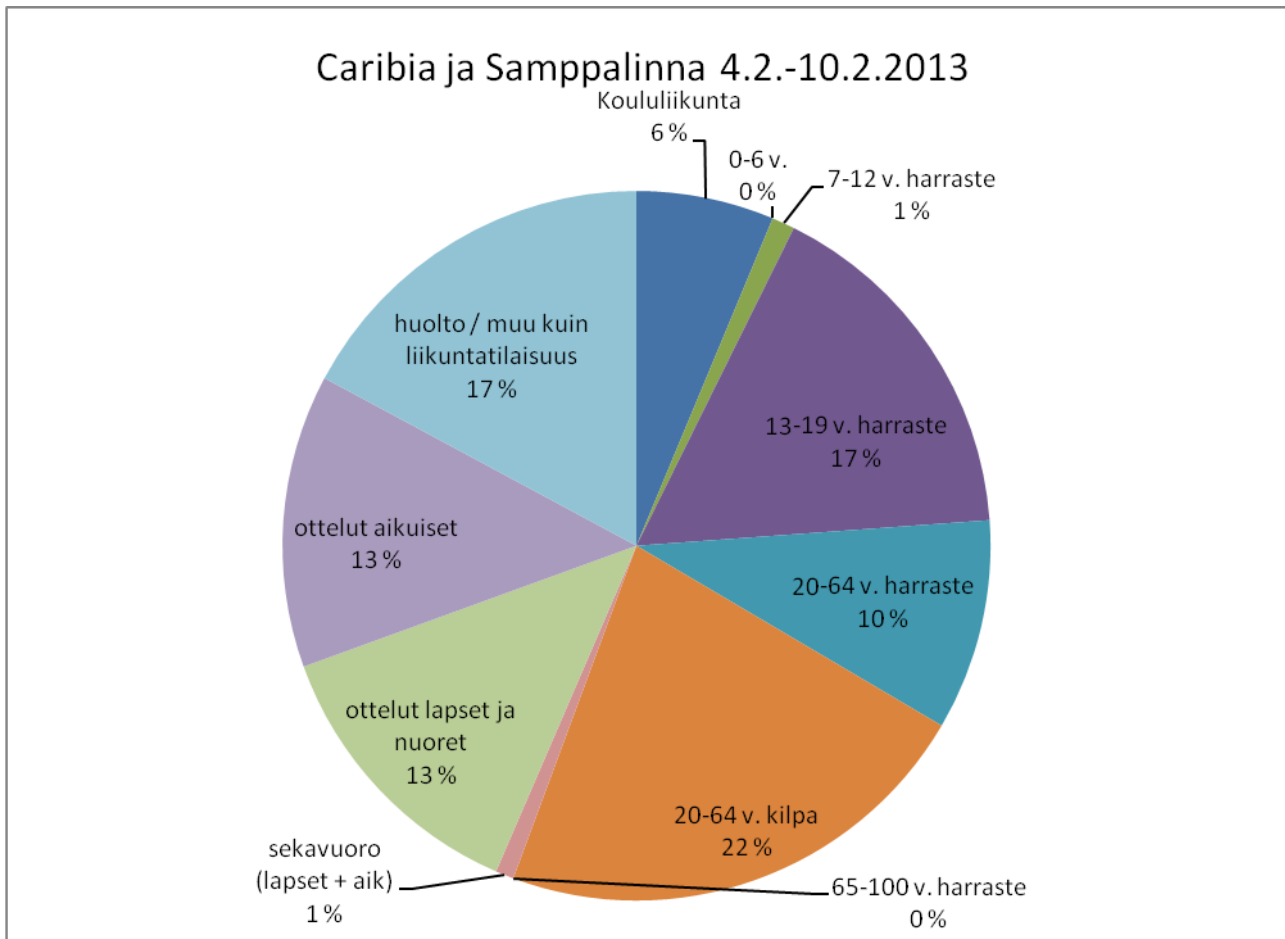
Varsinaisen palloiluhallin ja isojen salien puute näkyy ja kuuluu Turussa. Tilastoissa se näkyy suurien salien korkeana käyttöasteena. Liikuntapalvelukeskukseen salien puute puolestaan kuuluu seurojen edustajilta, joilla on ongelmia harjoitella riittävästi lajinomaisissa tiloissa tai kilpailla mitoitukset täyttävissä olosuhteissa. Palautteen mukaan seuroihin (esim. koripallo ja voimistelu) olisivat tulossa mukaan lisää harrastajia, joten tarvetta olisi uusien ryhmien perustamiselle, mutta sisätilat eivät anna siihen myöden. Osa, esimerkiksi salibandy, on myös päätynt omien harjoitustilojen rakentamiseen.

Salien käyttöasteita vuonna 2012	käyttöaste
Pienet salit (< 300 m ²)	55,80 %
Keskisuuret salit (300–500 m ²)	74,90 %
Suuret salit (>500 m ²)	91,20 %

Taulukko: Salien käyttöasteet lasketaan yleensä ilta- ja viikonloppuajoista, ei päiväkäytöstä, jolloin salit ovat pääosin koulujen käytössä.

Suuret salit ovat siis käytännössä täyteen varattuja. Pienten salien ongelmana on, ettei tila tai korkeus riitä joukkuelajeille tai voimistelulle. Ns. huippusalien eli Caribian, Samppalinnan ja Nunnavuoren palloiluhallien käytöstä suuri osa on kilpaharjoittelua ja otteluita. Caribiasta osan harjoitteluajasta syövät muut kuin liikuntatilaisuudet, mikä lisäksi hankaloittaa otteluiden järjestämistä. Käyttöasteet ovat siihenkin nähden hyvät, että alkusyksystä ja loppukeväästä tilojen käyttö on usein vähäisempää. Tämä johtuu ainakin osittain lajien kilpailukaudesta. Pääsääntöisesti vuoroja hakevat pyrkivät saamaan harjoitusaikansa ns. prime time -aikaan, joka on maanantaista torstaihin klo 17–20 välillä. Harjoittelu aika niin osallistujien että mahdollisten valmentajien näkökulmasta on tällöin optimaalinen. Luonnollisesti halukkaita

ryhmiä noihin aikoihin on enemmän kuin mitä vuoroja voidaan myöntää. Prime time -aika on pääsääntöisesti halleista varattu alle 20-vuotiaille. Kaikki myöhäisemmätkin ajat tulevat kuitenkin käytettyä, koska vaihtoehtojakaan ei ole. Sopivien tilojen puute aiheuttaa harjoittelujen lisäksi ongelmia myös otteluiden järjestämiselle.

Kaavio: Havainnekuva yhden viikon osalta kahden suurimman salin käytöstä. Huolto/muu kuin liikuntatilaisuus erityisesti Caribian osalta.

Edellä näkyvä kuvio, vaikka onkin vain otos viikon ajalta, antaa varsin hyvän kuvan suurimpien salien käytöstä kun sitä verrataan pidempien aikavälien ja aiempien vuosien tilastoihin. Suurin osa eli noin viidesosa saliajasta menee aikuisten kilparyhmien harjoituksiin, hieman vajaan viidenneksen käyttävät myös nuoret 13–19 -vuotiaiden kilparyhmät. Kun otetaan huomioon myös muut suurimmat salit, nousee 7–12 -vuotiaiden harrasteryhmien osuus noin 15 %:iin kun se kuvassa on vain prosentin luokkaa. Sekä aikuisten, että lasten ja nuorten ottelut vievät saleista kokonaisajasta kumpikin n. 10 %. Kaikkien isojen salien osalta harrasteryhmille vuoroja annetaan aavistuksen verran enemmän kuin kilparyhmille. Mikäli ottelut lasketaan tähän mukaan, saa kilpatoiminta isoista saleja harrastetasoista toimintaa enemmän vuoroja. Vuorovarauksella pyritään tässäkin tapauksessa turvaamaan lasten ja nuorten harjoittelu ja kilpailutoiminta. Alle 20-vuotiaiden osuus isojen salien käyttötunneista on hieman yli puolet.

Kuntosalit

Kaupungin 11 kuntosalia ovat laajasti eri ikäryhmien käytössä. Kuntosaleista 7 on auki yleisölle, 3 käytävissä vain vuorovarauksen yhteydessä (Aunelan palloilusalit, Impivaaran jalkapallohalli ja Alfian liikuntakeskus). Käyttäjäprofileissa on alueellisia erityisyyksiä mutta kaiken kaikkiaan kuntosalit ovat kaupunkilaisten ahkerasti käyttämiä liikuntapaikkoja. Esimerkiksi senioriranneke (65 vuotta täyttäneiden liikuntatuote) on lisännyt ikääntyneiden kävijämääriä kuntosaleilla. Kaikissa käyttäjäkyselyissä kuntosaleja pidetään uimahallien jälkeen tärkeimpinä sisäliikuntapaikkoina – myös tähän liikuntapaikkasuunnitelmaan teetetyssä kaupunkilaiskyselyssä.

Liikuntakeskus Alfa

Hallien ja salien lisäksi kaupungilla on liikuntakeskus Alfa, jossa toimivat erilaiset kamppailulajit, nyrkkeily, paini, painonnosto, pöytätennis ja telinevoimistelu. Alfassa voi harjoitella vain siellä toimivien seurojen vuoroilla, jotka ovat täydessä käytössä. Yksittäiselle käyttäjälle Alfa ei ole avoin. Liikuntakeskusta remontoitiin vuoden 2013 aikana. Kyse oli lähinnä teknisestä peruskorjauksessa ja uusien tilojen saamisesta kamppailulajeille. Kaikkiin ongelmakohtiin ei kuitenkaan tuossa remontissa pystytty pureutumaan ja tietyt Alfassa harjoittelevat lajit kokevatkin paikan ahtaaksi ja toiminnoiltaan osin puutteelliseksi. Esimerkiksi telinevoimistelu on ilmoittanut harjoittelunsa ylikuormitetuksi harrastajamääriin suhteutettuna.

Sisäliikuntatilat kirjavassa käytössä

Mitä sisäliikuntatiloissa sitten tehdään? Uimalaitoksissa omatoimiliikkuajat käyttävät ratoja uimisen lisäksi vesijuoksuun ja -jumpiin. Uimaseurat harjoittavat altaissa sekä uimista, hyppyjä että vesipalloa. Jalkapallohallia käytetään pääsääntöisesti jalkapallon harrastamiseen, mutta sieltä harjoitusaikaa saavat myös esimerkiksi pesäpalloilijat, amerikkalainen jalkapallo ja lacrosse. Jäähalleissa luistelevat pääosin jääkiekkoilijat mutta vuoroja on myös taitoluistelulla, kaukalopallolla ja ringetellä.

Kupittaaan urheiluhallin yläkerran harjoitusolosuhteet ovat tehty erityisesti yleisurheilun tarpeisiin. Muita varsinaisia pääkäyttäjryhmiä ovat soutu, melonta, suunnistus, rengasvoimistelu ja triathlon. Mutta koska tila on täynnä yksittäisiä harjoituspaikkoja ratoineen, käy hallissa paljon muiden lajien oheisharjoittelijoita. Hallissa on jonkin verran varauksia lähinnä suuria liikunnallisia yleisötapahtumia varten. Vaikka hallissa ei muutoin erillisiä varattuja harjoitusvuoroja olekaan, on eri-ikäisten oheisharjoittelijoiden ja pääkäyttäjryhmien harjoittelua pyritty ohjeistamaan, jotta rajattu tila olisi tehokkaasti ja turvallisesti käytössä. Urheiluhallin alakerrassa sijaitsee kuntosalin lisäksi 16-ratainen keilahalli, jonka toimintaa pyörittää Turun keilailuliitto. Keilahalli on yleisölle avoin, jonka lisäksi keilaamaan pääsee myös varatuilla harjoitusvuoroilla. Keilahallin vieressä on 10m:n, 25m:n ja 50m:n sisäammuntaradat pistoolille, kiväärille, ilma- ja jousiammunnalle. Turun Seudun Ampujat vastaavat ammuntaradan toiminnasta. Radat ovat käytävissä vain erikseen sovituilla vuoroilla, joita voivat varata niin seuran jäsenet kuin sen ulkopuolisetkin henkilöt.

Koulujen salien ja palloiluhallien käyttäjäprofiili on kaikkein kirjavinta. Jos katsotaan 7 suurimman salin lajivalikoimaa varausten perusteella, iso osa näyttäisi olevan sulkapalloilijoita. Tämä tilastointi on tosin

hämäävää, sillä yksi sali voi varausjärjestelmässä olla jaettuna moneen sulkapallokenttään, jolloin myös varauksia näyttäisi olevan paljon suhteessa salin käyttötunteihin. Kun tilastoista jätetään sulkapallo huomioimatta, suurin käyttäjäryhmä lajien joukosta on salibandy/sähly, toiseksi suurimmat käsipallo ja futsal, koripallon pitäessä kolmatta ja lentopallon neljättä sijaa. Muita lajeja ja harrastajaryhmiä ovat mm. cheerleading, cheerdance, lacrosse, liitokiekko, rugby, tanssi, voimistelu. Edellä on huomioitu kuitenkin vain isot salit, sillä esimerkiksi jumppa- ja voimisteluryhmät ovat yksi suurimpia salinkäyttäjryhmiä, mutta käyttävät lähinnä pienempiä koulujen saleja.

Rytmisen ja joukkuevoimistelun kilpatasoiset ryhmät harjoittelevat puolestaan sirkuksen kanssa keskustassa, Lintulan salissa. Kilpailunsa voimisteluryhmät joutuvat tilan puutteellisuuden vuoksi järjestämään muualla, muun muassa Kupittaaan urheiluhallissa ja Caribia-areenalla. Lintulan sirkus- / voimistelusalua voidaan käyttää oppilaitosten ja päiväkotien päiväkäytön lisäksi vain varatuilla vuoroilla, joita myönnetään eri voimisteluseuroille ja Turun Sirkukselle. Kaikki harjoitusvuorot ovat käytännössä täynnä, eikä uusia ryhmiä ole tilaa muodostaa.

Kaiken kaikkiaan sisäliikuntatilat ovat uimahallia ja kuntosaleja lukuun ottamatta pääsääntöisesti seurojen ja yhdistysten käytössä. On hyvä huomioida, että vaikka varauksen onkin tehnyt seura, voi itse toiminta olla myös omatoimiliikkujalta avointa. Esimerkiksi koulun saleissa on seurojen järjestämiä voimisteluryhmiä tai pelivuoroja, joihin voi osallistua kuulumatta kyseiseen liikuntaseuraan.

3.4 Helposti saavutettavat ulkoliikuntapaikat

Suurin osa, kaksi kolmannesta ulkoliikuntapaikoista on aina täysin vapaasti käytettävissä, ja niiden osalta käyttötilastoja ja -arvioita onkin saatavilla vain rajoitetusti. Tilastoja kertyy lähinnä niiltä ulkoliikuntapaikoilta (n 1/3), jotka ovat vuorovarausten piirissä. Toisaalta varattujen vuorojen tuntimääräkin on vain suuntaa antava mittari liikuntapaikan todellisesta käyttöasteesta, sillä varattuja vuoroja jätetään myös käyttämättä. Jollain liikuntapaikoilla käyttöaste saattaa puolestaan olla varausastetta suurempikin. Vapaiden vuorojen periaatteella kaikille vuorovaraustenkin piirissä oleville kentille – luonnonurmikenttiä lukuun ottamatta - saa mennä pelaamaan silloin kun kenttä ei ole varattu. Esimerkiksi tenniskentille voi varata vuoron, jos sen haluaa varmistaa itselleen, mutta kentille voi myös mennä katsomaan, onko niillä tilaa. Varatut ja vapaat vuorot voi halutessaan tarkistaa vuorovarausjärjestelmästä verkosta. Myöskään yleisurheilukenttien varattujen vuorojen perusteella ei pidä tehdä kovin suuria johtopäätöksiä, sillä kentillä on käyttöä vaikka ryhmät ja yksittäiset urheilijat eivät varauskalenterissa näy.

Liikuntapalvelukeskus pystyy tarkastelemaan nurmi- ja tekonurmikenttien, sekä vuorovarausten piirissä olevien hiekkakenttien varattujen tuntien määriä. Myös tenniskenttien, yleisurheilukenttien ja joidenkin rantalentopallokenttien varatut vuorot voidaan laskea. Talvikäytön osalta Parkin tekojääkentän lisäksi myös luonnonjääkentiltä on saatavilla suuntaa antavia kävijätilastoja, joita laskevat kenttien ylläpitäjät.

Varsinaiseen kaikkien ulkoliikuntapaikkojen laajamittaiseen valvontaan ja seurantaan eivät liikuntapalvelukeskuksen resurssit riitä. Sen sijaan jonkin verran osviittaa kenttien käytöstä saadaan kunnossapitohenkilökunnan, palautejärjestelmän ja sosiaalisen paineen avulla. Toisin sanoen muut käyttäjät ovat suosittujen kohteiden osalta herkkiä ilmoittamaan mikäli kentät seisovat varattuina tyhjillään. Tällaiset tilanteet vaativat toki liikuntapalvelukeskuksen oman seurantatarkistuksen. Lisäksi seurannan avuksi on pistokokein kameravalvontaa.

Ulkoliikuntapaikkojen käyttöä tutkitaan myös aika ajoin erilaisin selvityksin. Tätä liikuntapaikkasuunnitelmaa varten teetetyssä kaupunkilaisten osallistamisessa saatiin noin 1 000 vastauksen otos siitä, mitä liikuntapaikkoja asukkaat pitävät tärkeinä ja mitä liikuntapaikkoja he käyttävät itse. Tuloksista kerrotaan luvussa 6.1. Omatoimisesti käytettävien liikuntapaikkojen, kuten kuntoratojen, käytöstä saadaan uskottavia viitelukuja myös laajemmista kansallisista selvityksistä, ennen muuta Kansallisista liikuntatutkimuksista, mutta myös esim. metsäntutkimuslaitoksen ja Suomen ladun hankkeista jne.

Niidenkin ulkoliikuntapaikkojen osalta, joista käyttäjälukuja on saatavilla, on tilastoja tulkittava huolella. Ulkoliikuntapaikkojen käyttöön liittyy tiettyjä rajoituksia kuten valaistus ja talvella lumitilanne hiihtolatuojen tai pakkasjakso luistelukenttien jäädytyksen osalta. Tällaiset seikat on syytä olla tiedossa, kun vertaillaan tilastoja eri vuosien välillä. Myös esimerkiksi hiekkakenttien osalta on huomioitava, että vaikka varauskalenterin perusteella kenttien käyttöaste olisi korkea, niin todellisuudessa kentät saattavat olla tyhjillään osan ajasta. On tiedossa, että jonkin verran seuroilla on käytäntönä varata enemmän vuoroja kuin mitä todellista käyttöä olisi. Tämä vääristää jonkin verran kenttien käyttötietoja ja aiheuttaa tehottomuutta.

Tenniskentät

Tenniskentät	Varattuja vuoroja (tuntia)	Keskimääräinen varausaste, %
Härkämäki 1	32	3,0
Härkämäki 2	32	3,0
Impivaara 1	382	35,0
Impivaara 2	368	34,0
Impivaara 3	321	30,0
Impivaara 4	342	32,0
Jäkärä	53	5,0
Lauste 1	99	9,0
Lauste 2	27	3,0
Lauste 3	68	6,0
Luolavuori 1	543	50,0
Luolavuori 2	472	44,0
Moikoinen	223	21,0
Pansio 1	33	3,0

Pansio 2	64	6,0
Suikkila 1	217	20,0
Suikkila 2	142	13,0
Varissuo 1	23	2,0
Varissuo 2	15	1,0
Varissuo 3	111	10,0
Vasaramäki 1	339	31,0
Vasaramäki 2	267	25,0
Vasaramäki 3	253	23,0

Taulukko. Tenniskenttien varatut vuorot sekä varausaste vuonna 2012 aikavälillä vko 19–40

Tilastot ja taulukot ovat suuntaa antavia ja niitä onkin syytä tulkita monin eri muuttujin, tässä esimerkkinä tenniskentät. Kun tarkastellaan Jäkärän tenniskentän absoluuttista varausastetta (kuva yllä) ei liikuntapaikan käyttö vaikuta kovin aktiiviselta, mutta kun sitä verrataan suhteellisesti alueen asukasmäärään (kuva alla), voidaan todeta tenniskenttien olevan alueen asukkaille tärkeä liikuntapaikka. Sen sijaan kummallakin tavoin arvioituna, Varissuon tenniskenttien käyttöaste näyttää hyvin heikolta. Kyse on kuitenkin varatuista vuoroista. Todellista käyttöä saattaa siis olla hieman enemmän.

Tenniskenttien varaukset									
	Varissuo	Lauste	Härkämäki	Suikkila	Pansio	Impivaara	Jäkärä	Moikoinen	Luolavuori
varaustunnit yhteensä	52	1498	329	974	100	3922	350	832	2517
kenttiä, kpl	3	3	2	2	2	4	1	1	2
asukkaita 3 kilometrin säteellä	28 192	32 076	21 827	56 430	9 837	44 971	5 502	27 246	72 856
varaush / kenttä / 1 000 as	0,61	15,57	7,54	8,63	5,08	21,8	63,61	30,54	17,27

Taulukko: Varaustunnit kesällä 2011 vkot 19–40 (pois lukien Vasaramäen kenttä, joka peruskorjauksessa)

Huolimatta erilaisista muuttujista, tilastot antavat kuitenkin hyvät suuntaviivat siihen, miten liikuntapaikkoja käytetään. Mielenkiintoista on myös vertailla vuoden 2011 ja 2012 käyttäjätalastoja keskenään. Näiden vuosien välillä tapahtui tenniskenttien varausjärjestelmässä muutos, joka näkyy heijastuneen myös varausten määrään. Esimerkiksi joidenkin kenttien kohdalla varaukset ovat tippuneet 90 prosentilla. Tulosten varjossa on tärkeää pohtia, ovatko käyttäjämäärät pysyneet todellisuudessa ennallaan, mutta vain ihmisten into varata kenttiä on muuttunut ja kumman vuoden varausjärjestelmä kuvastaa paremmin valitsevaa todellisuutta. Todennäköisesti vuoden 2011 luvut ovat totuudenmukaisempia, sillä tuolloin käytössä oli vielä vanhanaikaisesti ”kynä ja vihko”, kun taas 2012 kaikki varaukset tuli tehdä sähköisesti.

Luonnonnurmikentät palloiluun

Liikuntapaikka	Varattuja vuoroja 2012 vko 22–37, tuntia	Keskimääräinen va- rausaste, %
NURMIKENTÄT (vko 22–37)		
Impivaara	157	61,0
Kupittaa 1	244	95,0
Kupittaa 6	329	129,0
Kupittaa 7	24	9,0
Kupittaa 8	311	121,0
Kupittaa 9	51	20,0
Kupittaa 10	297	116,0
Kupittaa 11	299	117,0
Kärsämäki	274	107,0
Paattinen	100	39,0
Satava	186	73,0

Taulukko. Nurmikenttien varatut vuorot sekä varausaste vuonna 2012 aikavälillä vko 22–37. Jokaiselle kentälle on laskettu käyttöaika rajoitteen mukaisesti max 16h/vko käyttöä.

Nurmikentät ovat pääsääntöisesti tehokkaassa käytössä. Jotta nurmikko pysyisi pelattavassa kunnossa, joudutaan kenttien käyttöä rajoittamaan 16 tuntiin viikossa. Tästä syystä myös taulukossa muutamien kenttien osalta keskimääräinen varausaste on yli 100 %, eli kenttää on käytetty enemmän kuin tuo 16 h/vko. Muutamien kenttien osalta käyttötunneissa ilmenee tehottomuutta. Kaksi Kupittaaan kenttää, 7 ja 9, ovat olleet pääsääntöisesti liigajoukkueiden käytössä ja niiden varaukset toimivat muista poiketen. Lisäksi on huomioitava, että taulukossa on näkyvillä varausaste käyttöaste sijasta. Esimerkiksi KUP 7 ja 9 ovat todellisuudessa paremmassa käytössä, kuin varaukset antavat ymmärtää. Lisäksi esimerkiksi KUP 1 kenttä on jo sen verran huonokuntoinen, että sitä ei voida pitää auki yhtä kauan kuin muita Kupittaaan luonnonnurmikenttiä. Toinen kenttäryhmä, jossa olisi tehostamisen varaa ovat ns. laitakentät Paattinen ja Satava. Nämä kentät sijaitsevat kaukana asutuskeskuksista ja ilmeisesti välimatkojen ja osin hankalien julkisten kulkuyhteyksien takia eivät houkuta käyttämään kenttiä harjoituksiin ja peleihin.

Tekonurmikentät palloiluun

Tekonurmikentät ovat sekä runsaasti käytettyjä, että ylläpidon osalta kustannustehokkaita jos rakennuskustannuksia ei huomioida. Tekonurmen käyttöä eivät käyttöaika rajoitteet rasita, joten niillä voidaan liikua käytännössä vaikka ympäri vuorokauden, jopa ympäri vuoden lumitilanteesta riippuen. Alla näkyvät luvut voidaan avata siten, että Kupittaaan kahdella tekonurmella käyttötunnit ovat hyvät iltojen lisäksi myös päivisin, jolloin kenttiä käyttävät sekä koulut että liigajoukkueet. Koulujen käyttö tuo tehokkuutta myös Parkin, Urheilupuiston, Hannunniitun, Vähäheikkilän että Turjanpuiston kentille. Teräsrautelan ar-

kinen päiväkäyttö on muihin nähden hyvin olematonta. Sen läheisyydessä olevilla kouluilla on omat lähikenttensä. Myös iltakäytön mielekkyyteen vaikuttaa sen tämänhetkinen (2015) huono kunto sekä huoltorakennuksen puute.

Tekonurmikentillä, jotka ovat koulujen vaikutusalueen piirissä, on myös omia leimallisia erojaan. Esimerkiksi Kupittaa täysmittaisille kentille saatetaan tulla hieman pidemmänkin matkan päästä, jos käyttäjiä ovat urheiluakatemia ja/tai jalkapallolinjojen oppilaat. Ns. kierrätysnurmillä päälystetyillä (eli jo kertaalleen jossain muussa kohteessa käytetyillä tekonurmilla) kentillä on niilläkin eronsa. Esimerkiksi alla olevassa vuoden 2012 taulukossa Vähäheikkilän kentällä on Turjanpuistoon verrattuna huono varausaste. Tuolloin myöskään todellista käyttöä oli vähemmän kuin Vasaramäessä (Turjanpuisto). Pitkästi syynä tähän oli huonoon kuntoon päässyt Vähäheikkilän kentän pinta, joka oli tuottanut alusta asti ongelmia.⁴⁵ Lisäksi sijainnit vaikuttavat. Esimerkiksi tiiviimmän asutuksen ja keskusta-alueen lähellä sijaitsevaa Turjanpuiston kenttää käyttävät ilta-aikaan alueellisen nappulaliigan lisäksi myös muut joukkueet enemmän ja siellä pelataan myös osa Kupittaa urheilukeskuksessa järjestettyjen turnauksien pelejä. Pesäpallokentän käyttöastetta kuvaa puolestaan se, että päiväkäyttöä ei ole ja että ilta- ja viikonloppukäyttö on rajoittunut vahvasti yhden lajin ja seuran ympärille. Tämäkin esimerkki tukee sitä johtopäätöstä, että **mitä monikäyttöisempi jokin liikuntapaikka on, sitä tehokkaammassa käytössä se on**. Käytännössähän lajeissa, niin sisällä kuin ulkona, on ominaispiirteitä, joiden vuoksi esimerkiksi yksi ja sama pintamateriaali ei välttämättä käy kaikille lajeille.

Liikuntapaikka	Varattuja vuoroja	Keskimääräinen varausaste, %
TEKONURMIKENTÄT		
Kupittaa 5	929	75,0
Kupittaa 2	867	70,0
Parkinkenttä	898	73,0
Urheilupuiston yläkenttä	944	77,0
HIEKKATEKONURMIKENTÄT		
Kupittaaan pesäpallostadion	479	44,0
Hannuniittu	703	65,0
Teräsrautela	511	44,0
Turjanpuiston kenttä (Vasaramäki)	925	86,0
Vähäheikkilän kenttä	732	68,0

Taulukko. Tekonurmi- ja hiekkatekonurmikenttien varatut vuorot sekä varausaste vuonna 2012 aikavälillä vko 19–40. Laskennassa on huomioitu arki-illat klo 16–22 ja viikonloput klo 9–21. Osalla kentistä on tämän lisäksi päivällä koululaiskäyttöä.

⁴⁵ Vähäheikkilän vanha kierrätysnurmi vaihdettiin heinäkuussa 2014, ja kenttä saatiin parempaan kuntoon.

Hiekkakentät palloiluun

Hiekkakenttien varausasteet vaihtelevat voimakkaasti kenttien välillä. Niiden käytöstä ei voida kuitenkaan kirjata suoria johtopäätöksiä, sillä kenttiä on paljon ja niiden käyttöön vaikuttavat useat erilaiset muuttujat. Itse kentän kunto, koko ja varustetaso eli laatu ovat tietysti yksi tekijä. Mutta yhtä merkityksellistä kuin itse kenttä on se, mitä sen lähialueilla on eli sijainti. Mikäli kentän läheisyydessä on koulu tai päiväkotikiikuttaa se luonnollisesti kentän käyttöön. Iltakäyttäjistä iso osa on paikallisia nappulaliigajoukkueita, joiden määrä taas vertautuu ympäröivään asukaskantaan - onko paljon lapsiperheitä ja kuinka aktiivisia vetäjiä alueella on. Myös muut paikalliset harrasteporukat vaikuttavat alueellisten hiekkakenttien käyttöön. Lisäksi on olemassa muutama hiekkakenttä, jotka yleensä ison kokonsa puolesta ovat suosittuja ilta- ja viikonloppukäyttäjien parissa, ja niihin saatetaan saapua kauempaakin. Pallokenttien sijaintia ruoditaan luvussa 5.3.

Alla olevaan taulukkoon on koottu osa Turun hiekkakentistä, joita kesäkäytön lisäksi jäädytetään talvisin. Taulukon tummennetut luvut kertovat, mikäli hiekkakentän varausaste on yli 50 %. Viimeisessä sarakkeessa näkyvät puolestaan käyttäjämäärät jäädytysjaksolta. Näistä on tummennettu suurimmalla käytöllä olevat kentät. Kuvaaja kertoo hyvin sen, miten erilaisia asioita liikuntapaikkaverkostoa suunnitellessa on otettava huomioon. Esimerkiksi Moision koulun kenttä vaikuttaisi hiekkakenttävaraustensa puolesta olevan vähäisellä käytöllä. Toisaalta kenttä on koulun yhteydessä, minkä lisäksi se on talvella suosittu luistelupaikka. Kuukkelinpuiston kenttä näyttäisi kuvaajien puolesta olevan niin hyvällä kesä- kuin talvikäytöllä. Hepokullan kentällä sen sijaan kesävarauksia on luistelukäyttöä enemmän. Suurimmat jäiden käyttöasteet ovat koulujen kentillä, joissa on luistelukulttuuria. Vastaavasti suurimmat hiekkakenttien käyttöasteet ovat aktiivisimpien nappulaliigajoukkueiden kenttiä. Kentän käytettävyyteen talvella vaikuttaa myös se, onko paikalla kaukalo, vapaa luistelualue vai kenties molemmat. Samoin valaistus ja pukukopit ovat talvikäytön kannalta oleellisia varusteluita.

Hiekkakentät	Varattuja hiekkakenttävuoroja	Keskimääräinen varausaste, %	Käyttäjät jäädytysviikoilta 3-5
Aunelan kenttä	498	46	751
Frantsin kenttä	524	49	143
Halisten kenttä	171	16	531
Hannuniitun kenttä 2	557	52	1010
Hepokullan kenttä	915	85	177
Honkaistenpuiston kenttä	839	78	490
Ingegerdin kenttä (Räimä)	162	15	99
Juhannuskukkulan kenttä	617	57	86
Jäkärilän hiekkakenttä	236	22	483
Kettupuiston kenttä	487	45	192
Kisapuiston urheilukenttä	414	38	975
Kuukkelinpuiston kenttä	1017	94	680
Kuuvuoren kenttä	177	16	1074

Kärsämäen hiekkakenttä	854	79	273
Lauklähteen kenttä	32	3	282
Lounatuulenpuiston kenttä	396	37	657
Moision koulun kenttä	71	7	929
Pormestarinpuiston kenttä	215	20	375
Purokadun kenttä 2	272	25	666
Pääskylvuoren koulun kenttä	115	11	695
Rummunlyöjänpuiston kenttä	552	51	389
Samppalinnanvuoren kenttä	285	26	134
Suurpäänpuiston kenttä	594	55	503
Tallimäenpuiston kenttä	561	52	770
Tammispaltanpuiston kenttä	88	8	242
Turun Lyseon kenttä	180	17	783
Uittamon kenttä	693	64	358
Varissuon kenttä	608	56	815
Vinterinpuiston kenttä	181	17	381
Väinölänpuiston kenttä	264	24	452
Wäinö Aaltosen koulun kenttä	380	35	925

Taulukko. Hiekkakenttien varatut vuorot sekä varausaste vuonna 2012 aikavälillä vko 19–40 ja käyttäjämääriä samoilta kentiltä talvella 2014 kolmen viikon ajalta. Vertailtavat vuodet ovat eri, sillä kattavaa tilastointia jäädytyskentistä saatiin vasta 2014. Tarkasteluajanjakso on lyhyt heikosta talvesta johtuen.

Pallokenttien käyttöön vaikuttaa paljon niiden laatuaste, joka puolestaan on seurausta kenttien hoitotasosta ja niihin tehdyistä investoinneista ja palveluista. Seurat toivovat yhä enemmän tekonurmia myös junioritoimintaan. Nappulapeleihin tarkoitettuja hiekkakenttiä onkin viime vuosina pyritty kehittämään asentamalla niille ns. kierrätystekonurmia. Ainakin Vasaramäen Turjanpuiston kenttä on tällaisen muutoksen myötä ollut aiempaa tehokkaammassa käytössä. **Laatutason nostaminen johtuu vaatimustason tason noususta ja toisaalta myös ruokkii sitä.**

Tekojäärädat

Suosittuja talviliikuntapaikkoja ovat Kupittaa luistelumato ja Parkin tekojäärata. Molemmat ovat huonoinakin pakkasvuosina jäädytysputkistojensa ansioista takuvarmoja luistelupaikkoja. Käyttäjämäärät luistelumadolla ovat esimerkiksi yllä olevaan luonnonjäkkenttien taulukkoon nähden hyvät. Samoilla jäädytysviikoilla 2014 madon kävijämäärät olivat hieman korkeammat kuin viikkaimmilla alueellisilla jäädytettävillä kentillä. **Madon hyvät kävijämäärät viittaavat jälleen rakennetun liikuntaympäristön suosioon** – epävakainakin pakkasjaksoina madon toiminta on taattua verrattuna jäädytyskenttiin, joissa ei ole jäädytysputkistoa. Parkinkentän kävijämäärät ovat puolestaan huomattavasti suurempia, noin kymmenkertaisia suosituimpiin alueellisiin jäkkenttiin nähden. Parkinkentälle myönnetään jonkin verran seuroille erikseen varattuja vuoroja pikaluistelijoille, jääkiekkoilijoille ja kaukalopallolle. Enemmänkin halukkaita olisi, mutta paikka on pyritty pitämään pääsääntöisesti kaikille avoimena liikuntaolosuhteena. Käyttäjistä yli 90 % onkin omatoimiliikkuja. Turussa ei

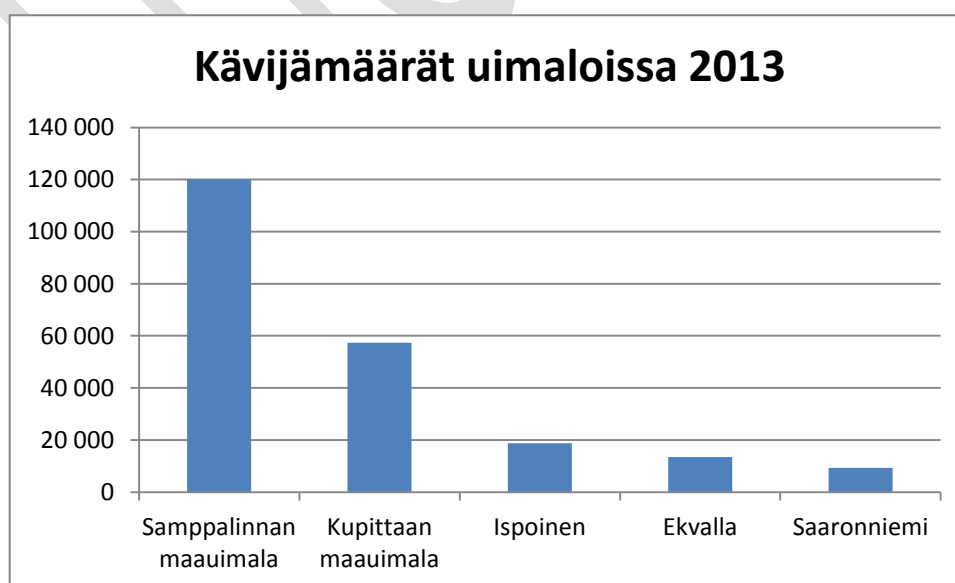
Parkkia lukuun ottamatta myönnetä muille ulkokentille tai kaukaloihin talvisin erikseen jäävuoroja.

Yhteenveto Parkinkentän kävijämääristä 2013:

Omatoimiliikkujat yhteensä	42244	93,41	%
Järjestön mukana liikkuvat yhteensä	2981	6,59	%
Omatoimi- ja järjestöliikunta yhteensä	45225	100,00	%

Maaumalat

Yksi osoitus liikunnan "laitostumisesta" eli rakennettuun ympäristöön siirtymisestä on mm. se, että kesällä maaumalat vetävät enemmän väkeä kuin Turun omat uimarannat. Jopa maaumaloista pienemmässä, Kupittaalla, käy kesässä lähes saman verran väkeä kuin Turun uimarannoilla yhteensä. Uimarantojen ja maaumaloiden käyttö poikkeaa kuitenkin jonkin verran toisistaan. Rannoille tullaan paljolti oleilemaan, kun taas maaumaloiden radat ja tasaiset olosuhteet mahdollistavat paremmin itse uimisen. Lisäksi, vaikka maaumaloissa uidaankin ulkona, on vesi lämmitettyä ja siten mukavampi paikka harjoitella ja kuntoilla vaikka huonompi kesä yllättäisi. Näin myös uintikausi alkaa aiemmin maaumaloissa kesällä ja jatkuu pidemmälle syksyyn kuin rannoilla. Ilmojen vaikutus näihin erilaisiin olosuhteisiin näkyy eri vuosien kävijätilastoissa. Esimerkiksi Ispoisten uimarannalla laskettuja kävijöitä oli vuonna 2013 18 798 kun taas hellekesä 2014 nosti kävijämäärät huimaan 33 230:een. Maaumaloiden yhteydessä ovat taattu myös oheispalvelut kuten wc ja kioski. Lisäksi kumpikin kaupungin maaumaloista sijaitsee tiiviisti asutetulla keskusta-alueella siinä missä kaikki uimarannat ovat kauempana lähiöissä.

Taulukko. Käyttäjätilastot uimarannoilta on kerätty vain valvottuina aikoina. Tämän lisäksi kävijöitä on klo 11–18 ulkopuolisina aikoina sekä elokuun alun jälkeen, jolloin valvonta päättyy.

Yleisurheilukentät

Yleisurheilukenttien varauksista on hyvin vaikea tehdä suoria johtopäätöksiä niiden käytöstä. Esimerkiksi Paavo Nurmen stadionin ollessa varattuna ei voida ilman erillistä selvitystä olla varmoja, kuinka paljon käyttäjiä kentällä on. Vastaavasti stadion on kaikkien kaupunkilaisten vapaassa käytössä, joten suorituspaikoilla voi olla yhtä paljon väkeä niin varausten kuin varaamattomienkin vuorojen aikana. Toisaalta Paavo Nurmen stadion on myös kaupungille merkittävä tapahtumapaikka ja sellaisenaan sen itseisarvo on ilman varauksiakin huomattava. Stadionin osalta on huomionarvoista, että vaikka kyseessä on nimellisesti yleisurheiluareena, ovat myös yhä useammat oheisharjoittelijat ottaneet stadionin ahkerasti käyttöönsä. Varaukskalenterin ulkopuolelta, havainnoinnin perusteella voidaan todeta, että stadion on etenkin iltaisin keväästä syksyyn aktiivisesti monipuolisessa käytössä.

Jäkärän yleisurheilukentällä sen sijaan näyttäisi pelkkien varausten perusteella olla hyvin vähän käyttöä, vaikka luonnonurmikenttää, juoksusuuraa ja suorituspaikkoja hyödyntävät niin yleisurheilijat kuin jalkapalloilijat. Tässäkin kohden on katsottava varaustilastojen ulkopuolelle ja huomioitava, että koulun yhteydessä oleva kenttä on alueensa yksi harvoja liikuntapaikkoja, jolla on oletettavasti omatoimikäyttöä myös varausten ulkopuolella. Tarkempi analyysi tämänkin kentän, jota valitettavasti vaivaa jatkuva ilkeä ilma, käytöstä olisi hyvä todentaa esim. pistokokeena kameravalvonnalla.

Paattisilla sijaitsevalla Iskoisten urheilukentällä tilanne vastaa hieman Jäkärää. Kentältä varatut vuorot eivät hätyyttele edes käyttöaika rajoitteita, joskin varausten ulkopuolella olevasta käytöstä ei tässäköön kohteessa voi olla täyttä varmuutta. Toisaalta kenttä on kaupunginosalle, jossa ei montaa liikuntapaikkaa sijaitse, tärkeä palvelu. Kentän varauksista näkeekin, että niin yleisurheilun kuin palloilunkin osalta, liikuntapaikka on pääsääntöisesti alueen asukkaiden käyttämä.

Vapaasti käytettävät ulkoliikuntapaikat

Suurin osa kaupungin ulkoliikuntapaikoista on vuorovarausjärjestelmän ulkopuolella eli vapaasti käytettävissä milloin tahansa. Näitä ovat mm koripallokentät, lentopallokentät, osa rantalentopallokentistä, n. 60 hiekkakenttää, monitoimikentät, skeittipaikat, kuntoradat (latuina talvisin), puistokuntosalit, Paavon- eli ulkoilupolut, frisbeegolfkentät, petankkikentät, bmx-radat, pulkkamäet, rullaluisteluradat, lähiliikuntapaikoiksi kunnostetut koulujen pihat... jne. Näiden vuorovarausjärjestelmän ulkopuolella olevien ulkoliikuntapaikkojen todellisesta käytöstä on vain vähän varmaa tietoa. Joistakin näistä kohdejoukoista tulee palautetta joko hyvin vähän tai harvakseltaan – toisista taas paljonkin. Esimerkiksi kivituhkapintaisista, perinteisistä lentopallokentistä ei tule palautetta ollenkaan muutoin kuin että ne toivotaan muutettavan rantalentopallokentiksi. Tämä viittaa siihen, ettei perinteisiä ulkolentopallokenttiä juurikaan enää käytetä. Esimerkiksi puistokuntosaleista ja skeittipaikoista puolestaan tulee paljonkin palautetta (ilmoitetaan vioista, toivotaan uusia jne.), mikä viittaa runsaaseen käyttöön. Omanlaisensa ulkoliikuntapaikkaryhmä ovat puolestaan frisbeegolfradat, petanquekentät,

ja bmx-rata. Vaikka edellä mainitut ovat kaikkien vapaassa ja maksuttomassa käytössä, on niiden käyttäjäkunta kuitenkin keskimääräistä vakiintuneempaa ja järjestäytyntä. Näin ollen palautteen, joskaan ei täysin aukottoman ja puolueettoman, saaminen on mahdollista. Kaupungin beach volley -kentät ovat jotain näiden kahden ryhmittymän välistä. Ne ovat osittain varausjärjestelmän piirissä olevia suosittuja liikuntapaikkoja, joista saadaan myös säännöllisesti palautetta.

Kuntoradat

Suosituimpien ulkoliikuntapaikkojen eli kuntoratojen ja ulkoilupolkujen käytöstä ei ole olemassa tilastoja tai arviota käyttäjistä. Ne nousevat kuitenkin kaikissa liikuntapaikkoihin ja kaupunkilaisten hyvinvointiin liittyvissä selvityksissä kärkeen yhdessä pyöräteiden kanssa, kun kysytään mieluisimpia ja tärkeimpiä olosuhteita oman liikkumisen kannalta - myös tähän liikuntapaikkasuunnitelmaan osallistettaessa (ks. luku 6.1).⁴⁶ Ulkoilureitit ja omatoiminen luontoliikunta ovat tn erityisesti aikuisväestön mieleen. Tähän viittaisivat myös kansallisen liikuntatutkimuksen selvitykset siitä, että suomalaisen aikuisväestön ja senioreiden suosituin liikuntamuoto on kävelylenkkeily⁴⁷. Lapsilla ja nuorilla-kin tosin juoksulenkkeily on neljänneksi suosituin laji⁴⁸, ja metsäntutkimuslaitoksen ulkoiluselvityksissä todettiin, että myös 15–24 -vuotiaat nuoret ulkoilevat aktiivisesti.⁴⁹

Lenkkeilyn lisäksi kuntoradat ovat talvisin lumitilanteesta riippuen hiihtoreitteinä (Karikon lenkkiä lukuun ottamatta, jota ylläpidetään talvilenkkeilyyn). Latujen käytöstä ei myöskään ole tarkkoja tilastoja, mutta jälleen kyselyt ja etenkin liikuntapalvelukeskuksen kunnossapidolle saapuva palaute lauduista kertovat niiden suosiosta. Heikkolumisinakin talvina kaupunki tarjoaa lumetetut hiihtoladut Impivaaran Nunnavuoren kuntoradalla ja sen lisälenkillä. Huonolumisina talvina paine ja ruuhka Nunnavuoren ladulla on kova. Toisaalta hyvälumisinkin talvina kunnossapito-osasto työskentelee ääri rajoilla miehistön ja kaluston huoltaessa latuja ympäri kaupunkia.

4 KUSTANNUKSET JA TULOT

Liikuntapaikkojen kustannuksia tarkastellessa alkumuuttujia ovat ensinnä rakentaminen ja toisekseen ylläpito. Kolmas olennainen tekijä on liikuntapaikkojen käyttö eli miten hyvin panokset tuottavat tulosta liikkujien määrissä. Neljäntenä on syytä tarkastella myös liikuntapaikoista saatavia tuloja.

Turun kaupunki osallistui vuosina 2009–2010 Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen hankkeeseen ”Sisäliikuntapaikkojen laatu ja kustannukset”. Hankkeessa kerättiin tietoja monien Suomen suurimpien kaupunkien sisäliikuntapaikoista ja lopputuotoksena saatiin keskimääräisiä elinkaarikustannuksia yleisimmille sisäliikuntapaikoille. Liikuntapaikkojen elinkaaren kustannusten nykyarvo kuvaa sitä menoa, mikä tu-

⁴⁶ Turusta Ks. myös Turun ulkoilumahdollisuuksien selvitys 2011, 10.

⁴⁷ Kansallinen liikuntatutkimus 2009–2010 Aikuisliikunta, 16, 63.

⁴⁸ Kansallinen liikuntatutkimus 2009–2010 Lapset ja nuoret, 8.

⁴⁹ Luonnon virkistyskäyttö 2010, 37.

lee ottaa huomioon investointiin ryhdyttäessä. Lukuarvot ovat suuntaa antavia keskiarvoja ja ne sisältävät rakennuskustannusten lisäksi yllä- ja kunnossapitokulut. Rakennuskustannus luokitellaan kertainvestoinniksi, mutta ylläpitokustannuksia syntyy jatkuvasti ja kunnossapitokustannuksiakin tasaisin väliajoin.⁵⁰ Vuonna 2013 edellä mainittu tutkimus sai jatkoa, kun VTT analysoi samalla tavoin myös ulkoliikuntapaikat.

Liikuntapaikkojen kustannusten tulkitsemiseen ei yksi taulukko riitä. Investointiin ryhdyttäessä joudutaan joskus jopa valtuustotasoa myöden pohtimaan, riittävätkö kaupungin rahat jonkin liikuntapaikan rakentamiseen. Tässä yhteydessä tulisi samalla laskea, kuinka paljon kyseisen liikuntapaikan ylläpito ja kunnossapittäminen tulevat sen elinkaaren aikana maksamaan. Menojen lisäksi liikuntapaikkojen kustannuksiin vaikuttavat myös niistä saatavat tulot. **Juuri mikään kunnallinen liikuntapaikka ei omilla tuloiltaan kata niistä aiheutuvia menoja**, mutta eroja silti löytyy. Toiset liikuntapaikat ovat kustannustehokkaampia kuin toiset ja joissakin menot käyttökertoja kohden ovat pienempiä kuin toisilla liikuntapaikoilla. Tulopuoleen vaikuttaa vahvasti se, että **Turun kaupungin omistamat liikuntatilat ovat huomattavasti subventoituja**. Tämä tarkoittaa sitä, että käyttäjät maksavat vain pienen osan liikuntapaikan investointiin ja ylläpitämiseen käytetyistä kustannuksista. Alle 20-vuotiaiden harjoittelu on täysin verovaroin tuetua, joten heiltä ei peritä maksuja lainkaan.

4.1 Uiminen keventää uimahallin hintalappua

Kunnilla on liikuntalain nojalla velvollisuus varmistaa riittävät liikuntaolosuhteet asukkailleen. Laki ei kuitenkaan tarkalleen määrittele millaisia liikuntapaikkoja kunnan tulee asukkailleen järjestää. Yleisten edellytysten täyttäminen riittää. Koska liikunnalla halutaan vaikuttaa kansalaisten terveyteen, yhteyttä kansalaistoimintaan ja yhteisöllisyyteen, on lähtökohtaisesti järkevää rakentaa liikuntapaikkoja, joille tiedetään olevan tarvetta ja käyttöä. Halpa hintalappu ja liikuntapaikkojen kustannukset lähtökohtaisesti eivät siis voi olla liikuntapaikkasuunnittelua ohjaava tekijä. Se on toki tärkeä ja vaikuttava muuttuja etenkin taloudellisesti tiukkoina aikoina. Lisäksi **etenkin yllä- ja kunnossapitoon liittyvät seikat ja niiden kustannusvaikutukset on syytä huomioida jo suunnitteluvaiheessa**. Liikuntapaikkoja rakennutettaessa joudutaankin tasapainoilemaan sellaisen vähimmäistason ja toisaalta niiden välttämättömien ominaisuuksien kanssa, joilla liikuntatila on käyttökelpoinen ja samalla kustannusten osalta mahdollinen toteuttaa. Investoitaessa liikuntapaikkoihin on toteutus toisinaan valitettavan lyhytnäköistä – kohteista karsitaan toisinaan tai jätetään panostamatta niihin toimintoihin ja ekstraherkkuihin, jotka houkuttelisivat varsinkin uusia käyttäjiä ja liikuntapaikasta riippuen myös tuloja. Esimerkiksi lasten altaat uimaloissa laajentavat käyttäjäkunnan koskemaan varsin merkittävää perheiden joukkoa. Tämä on olennaista sekä kansanterveydellisesti että tulojen osalta. Huoltorakennus kentän yhteydessä puolestaan varmistaa liikuntapaikan monipuolisen ja ympärivuotisen käytön harrastepalloilun lisäksi myös luistelulle ja otteluille.

⁵⁰ Vtt:n Sisäliikuntapaikkojen laatu ja kustannukset. Nissinen 2010, 7, 104

Sisäliikuntapaikkojen keskimääräisiä rakennuskustannuksia

Sisäliikuntatila	Keskimääräinen rakennuskustannus €
Liikuntasalit < 1 000 m ²	800 000
Liikuntahallit 1 000 - 2 000 m ²	2 200 000
Liikuntahallit 2 000 - 3 000 m ²	3 300 000
Liikuntahallit 3 000 - 5 000 m ²	4 000 000
Liikuntahallit 5 000 - 10 000 m ²	7 700 000
Suurhallit	18 500 000
Jalkapallohallit	8 400 000
Harjoitusjäähallit, 2 kenttää	4 600 000
Pienet kilpajäähallit	4 400 000
Suuret jäähalliareenat	38 000 000
Uimahallit < 4 000 m ²	6 500 000
Uimahallit > 4 000 m ²	9 600 000

Taulukko. Sisäliikuntapaikkojen keskimääräisiä toteutuneita rakennuskustannuksia. Kustannukset tammiukuun 2010 kustannustasossa, alv 0 %. (Mukaiu: Nissinen 2010, 77.)

Yllä oleva taulukko kuvaa muutamien sisäliikuntapaikkojen keskimääräisiä rakennuskustannuksia. Nämä kustannukset kertovat millaisiin summiin tulisi suurin piirtein varautua kertainvestointina, kun liikuntapaikkarakentaminen tulee ajankohtaiseksi. Alla olevasta taulukosta voidaan puolestaan tarkastella muutamien liikuntatilojen keskimääräisiä vuosikustannuksia. Näistä luvuista ilmenee, mistä asioista liikuntatilojen kustannukset koostuvat ja miten ne jakautuvat. Taulukosta voidaan todeta, että suurin kustannus näyttäisi olevan henkilöstömenot. Tämä asia korostuu, kun huomioidaan, että useassa kohteessa siivous nousee vakinaisen henkilöstön lisäksi merkittäväksi kustannukseksi. Liikuntatiloissa on myös ominaispiirteensä. Esimerkiksi jäähalleissa on muita tiloja suhteellisesti suurempi sähkönkulutus ja uimahalleissa oman kulunsa muodostavat kemikaalit.

Sisäliikuntapaikkojen keskimääräisiä vuosikustannuksia

	Pienet liikuntahallit	Keskisuuret liikuntahallit	Jalkapallopallot	Suurhallit	Harj. jäähallit 2 kenttää	Pienet uimahallit	Suuret uimahallit
Rakennuksen nettoala (N-m ²)	1 500	3 900	7 000	17 400	6 000	2 000	7 100
	€/vuosi	€/vuosi	€/vuosi	€/vuosi	€/vuosi	€/vuosi	€/vuosi
Henkilöstö	65 000	108 000	74 000	360 000	199 000	204 000	458 000
Lämpö	15 000	22 000	19 000	53 000	28 000	36 000	122 000

Sähkö	7 000	23 000	41 000	96 000	82 000	36 000	132 000
Vesi ja jätevesi	2 000	6 000	3 000	10 000	16 000	20 000	88 000
Siivous	25 000	64 000	40 000	95 000	44 000	89 000	206 000
Jätehuolto	1 000	1 000	1 000	5 000	5 000	3 000	6 000
Kunnossapito	7 000	11 000	13 000	41 000	25 000	18 000	60 000
Muut	18 000	15 000	9 000	65 000	16 000	27 000	68 000
Kemikaalit						7 000	10 000
Yhteensä	140 000	250 000	200 000	725 000	415 000	440 000	1 150 000

Taulukko. Muutamien sisäliikuntatilojen keskimääräisiä vuosittaisia käyttökustannuksia. Kustannukset tammikuun 2010 kustannustasossa. Alv 0 %. (Mukailtu: Nissinen 2010, 80.)

Tarkastellaan liikuntatilojen kustannuksia kummasta tahansa taulukosta, uimahallit ja ns. suurihallit pitävät kärkitiloja hallussaan. Jos tarkasteluun otetaan lisäksi kustannukset yhtä liikunnallista käyntikertaa kohden (taulukko alla), muuttuu uimahalli kustannustehokkaammaksi. Yhdellä liikunnallisella käyntikerralla tarkoitetaan käyntikertaa, jonka aikana kävijä harrastaa liikuntaa, liikunnan harjoittelua tai kilpaurheilua liikuntapaikalla. Luku kuvaa liikuntapaikkojen liikuntakäytön määrää (vrt. yleisö), joka perustuu tilastoituun käyttöön sekä asiantuntija-arvioihin. Näitä taulukoita tutkiessa voidaan yrittää hahmottaa tiettyjä lainalaisuuksia. **Ne liikuntapaikat, joita voidaan ylläpitää mahdollisimman vähällä miehityksellä, ovat edullisimpia ylläpitää.** Esimerkiksi voimistelusaleja voidaan usein käyttää pelkillä avainkukorteilla, kun taas esim. uima- ja jäähalleissa vaaditaan yleensä henkilöstöä paikalle. Jos tarkastellaan rakennus- ja ylläpitokuluja erikseen tai elinkaarikustannusten nykyarvotaulukon mukaan, uimahallit osoittautuvat melko kalliiksi liikuntapaikoiksi. Toisaalta, **kun verrataan uimahallien kustannuksia liikunnallisiin käyntikertoihin osoittautuvat uimahallit suhteellisen kustannustehokkaiksi.** Uimahallit siis tuottavat tosiasiallista liikuntaa melko tehokkaasti suhteessa niihin investoitujen suurtenkin panosten valossa. Tämän lisäksi on huomioitava myös liikuntapaikoista saatavat tulot, joista myöhemmin pari kuvaajaa. **Tulojen ja menojen suhdetta tarkasteltaessa uimahallit osoittautuvat myös kunnallisten sisäliikuntapaikkojen joukossa melko kustannustehokkaiksi. Erilaiset suuret kilpaurheiluun tarkoitettut hallit ovat kaikista kalleimpia liikuntapaikkoja.** Ne ovat suuruuteensa puolesta kalliita sekä rakentaa että ylläpitää. Tämän lisäksi niiden kustannukset liikunnallista käyttökertaa kohden jäävät suuriksi, mikäli halleja käytetään pääsääntöisesti tapahtumiin, eikä hyödynnetä tehokkaasti niiden mahdollisuuksia harjoitteluun kilpailujen välillä.

Tavallisimpien sisäliikuntapaikkojen elinkaarikustannuksia

SISÄLIIKUNTATILA	Elinkaarikustannusten nykyarvo, €	Kustannusten nykyarvo/liikunnallinen käyntikerta, €
PIENET KUNTOSALIT	1 772 000	5,15
VOIMISTELUSALIT	1 963 000	4,60
LIIKUNTASALIT	2 457 000	3,58
KAMPPAILUHALLIT	7 463 000	5,09

PIENET LIIKUNTAHALLIT	4 929 000	5,22
KESKISUURET LIIKUNTAHALLIT	7 552 000	5,49
JALKAPALLOHALLIT	16 460 000	8,69
SUURHALLIT	39 135 000	9,88
MAILAPELIKESKUKSET	13 909 000	4,37
KEILAHALLIT	6 587 000	6,40
HARJ. JÄÄHALLIT, 2 KENTTÄÄ	14 586 000	6,06
PIENET KILPAJÄÄHALLIT	14 285 000	11,86
SUURET KILPAJÄÄHALLIT	28 152 000	23,36
PIENET UIMAHALLIT	11 799 000	6,25
SUURET UIMAHALLIT	38 682 000	5,63

Taulukko. Esimerkkikohteiden elinkaaren kustannusten nykyarvot sekä kustannukset yhtä liikunnallista käyntikertaa kohti. Esimerkit kolmen tähden laatutasoluokituksen mukaan. Kustannukset tammikuun 2010 kustannustasossa. Alv 0 %. Pitoaika 40 vuotta ja laskentakorko 5 %. (Mukailtu: Nissinen 2010, 105.)

Edellä mainitut esimerkit on koostettu kansallisten, keskimääräisten esimerkkien pohjalta. Ne peilaavat kuitenkin varsin hyvin Turun kaupungin omia sisäliikuntatiloja. Liikuntapalvelukeskuksen omista tilastoista (taulukko) voidaan nähdä lähes kaikkien merkittävimpien sisäliikuntapaikkojen vuosikustannukset, käyttötunnit sekä kustannus yhtä käyttötuntia kohden.

Suurimmat vuosikustannukset aiheutuvat Turussa uimahalleista ja maauimaloista, kahdesta jäähallista sekä Kupittaan urheiluhallista. Mikäli tarkastellaan menojen ja tulojen suhdetta, **liikkuminen on edullisinta koulujen liikuntasaleissa**. Tämä on sinänsä ymmärrettävää, sillä liikuntapalveluilla on ainoastaan käyttöoikeus saleihin, mutta niistä ei makseta kaupungin sisäistä vuokraa eikä näin ollen sähköä, vettä, siivousta jne. Esimerkiksi koulun salin käyttötuntikustannus oli vuonna 2012 keskimäärin noin 3 euroa vuodessa, kun taas Samppalinnan palloiluhallissa se oli lähes 24 euroa. Käyttötuntikustannuksia tarkasteltaessa voidaan myös laskea, että esimerkiksi vuonna 2012 Impivaaran jalkapallohalli kustansi 51 euroa käyttötunnilta ja Kupittaan urheiluhalli jopa 172 euroa.⁵¹ On kuitenkin huomioitava, että aiemmin esitellyissä VTT:n kansallisissa esimerkeissä kustannuksia oli laskettu liikunnallisia käyntikertoja kohden. Käyttötunneissa ei arvioida sitä, kuinka paljon liikuntapaikka kerrallaan liikuttaa ja näin ollen kuinka paljon yksi liikuntapaikka asukasta kohden kustantaa. On eri asia laskea kustannukset vaikkapa jäähalleissa käyttötuntia kohden, jos samalla ei huomioida sitä, käyttääkö jäätä kerralla pari jääkiekkoujoukkuetta vai muutama taitoluistelija. Kupittaan urheiluhallissa liikutaan samaan aikaan niin yläkerran hallissa että alakerran kuntosalilla, jonka lisäksi liikuntatilasta saatavat tulot ovat jalkapallohallia suuremmat. VTT:n laskelmat kuvaavat siis liikuntapaikkojen tosiasiallista liikuttavuutta tarkemmin kuin käyttötuntiperusteiset luvut sellaisenaan. Lisäksi liikuntatilojen kalleudesta puhuttaessa tulee aina ottaa huomioon myös tilan tuomat tulot.

⁵¹ Tässä suunnitelmassa ei ole erikseen taulukoita käyttötuntikustannuksia, koska kaikista tiloista ei ole saatavilla vertailukelpoisia käyttötuntimääriä.

Turun kaupungin sisäliikuntapaikkojen menot ja tulot vuonna 2012

Liikuntapaikka	Menot	Sisäinen vuokra	Tulot	Nettomenot
	€/vuosi	€/vuosi	€/vuosi	€/vuosi
JÄÄ- JA JALKAPALLOHALLIT				
Impivaaran jäähalli	592 981	621 365	139 644 (11,5%)	1 074 702
Impivaaran jalkapallohalli	323 983	405 503	12 001 (1,6%)	717 485
Varissuon jäähalli	632 174	1 115 327	96 414 (15,6%)	1 651 087
PALLOILUHALLIT				
Aunelan palloiluhalli	31 228	103 481	8 886 (6,6%)	125 823
Caribia	245 223	284 606	113 313 (21,4%)	416 516
Härkämäen palloiluhalli	19 792	43 423	9 821 (15,5%)	53 394
Ilpoisten palloiluhalli	38 564	162 783	7 827 (3,9%)	193 520
Jäkärälän koulun liikuntahalli	23 366	110 766	2 877 (2,1%)	131 255
Moision koulun liikuntahalli	19 704	73 312	3 731 (4,0%)	89 285
Nunnavuoren palloiluhalli *	48 802	70 674	7 880 (6,6%)	111 596
Ruiskadun liikuntahalli, AMK	29 807			29 807
Samppalinnan palloiluhalli	65 088	211 562	14 596 (5,3%)	262 054
Wäinö Aaltosen koulun sali	54 919	172 660	5 504 (2,4%)	222 075
KOULUJEN LIIKUNTASALIT				
Kaikki salit yhteensä pl. palloiluhallit	220 942	0	137 662 (63,2%)	83 280
UIMAHALLIT JA UIMALAT				
Impivaaran uimahalli **	1 398 347	1 503 993	1 088 213 (37,5%)	1 814 127
Kupittaaan maauimala	136 043	104 609	112 868 (46,9%)	127 784
Lausteen uimahalli	115 818	46 094	19 096 (11,8%)	142 816
Paattisten aluetalo	50 887	103 514	33 722 (21,8%)	120 679
Petreliuksen uimahalli	143 284	269 402	159 131 (38,6%)	253 555
Samppalinnan maauimala	340 081	285 339	366 703 (58,6%)	258 717
MUUT SISÄLIIKUNTAPAIKAT				
Alfan liikuntakeskus	138 491	250 106	25 208 (6,5%)	363 389
Lintulan voimistelusalit	39 462	109 583	672 (0,5%)	148 373
Kupittaaan urheiluhalli	619 539	845 766	526 403 (35,9%)	938 902

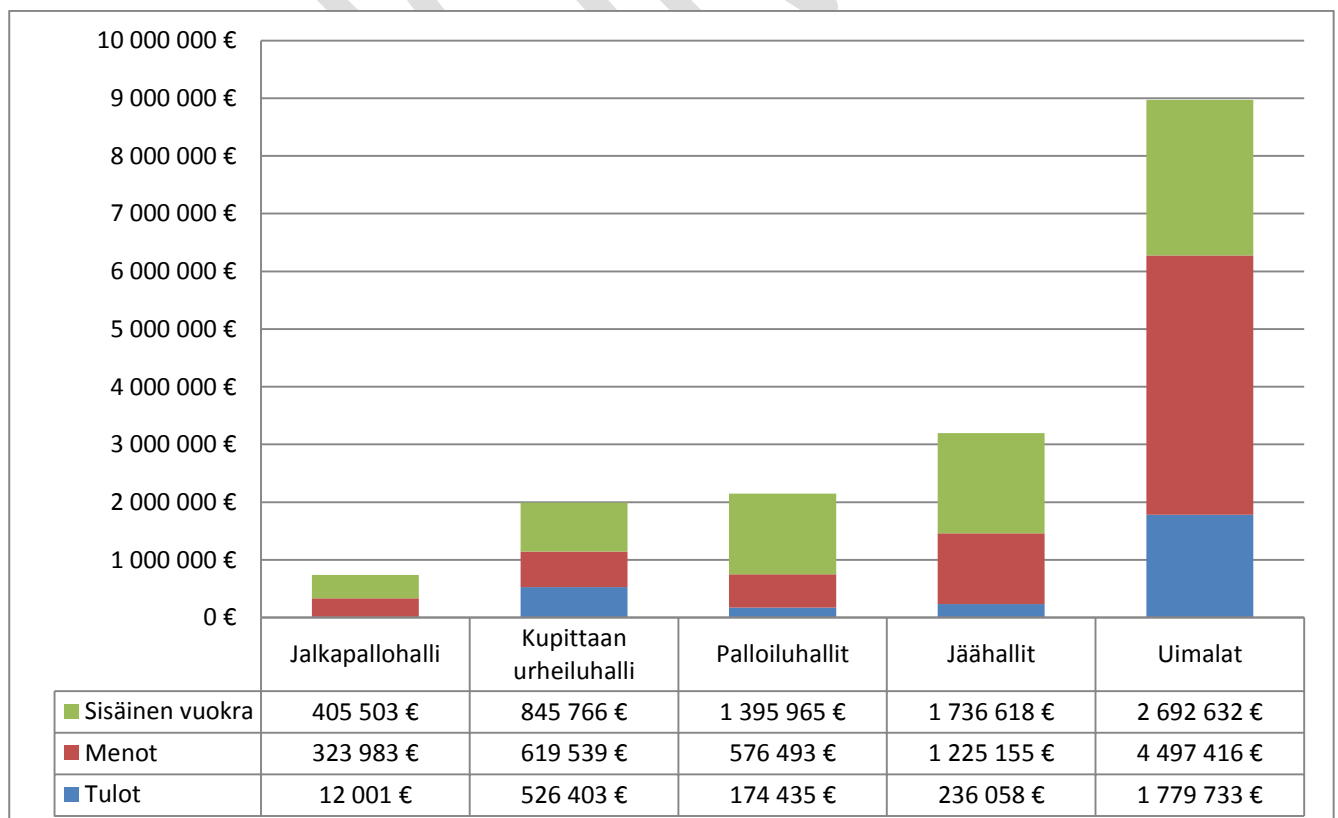
*Peruskorjattavana 26.8.2012 asti

**Kunnostusten vuoksi poissa käytöstä 13.2.2012 asti.

Taulukko. Turun kaupungin sisäliikuntapaikkojen vuosikustannuksia ja -tuloja ja vuodelta 2012. Menot sisältävät yleiskustannuslisät ja kunnossapidon. Tähän päälle lasketaan sisäinen vuokra, jotka yhdessä muodostavat tilan vuosikustannuksen. Tulosarakkeessa sulkuihin merkitty tulojen osuus kokonaismenoista.

Liikuntapaikkojen kustannuksia tarkastellessa alkumuuttujia ovat siis itse rakentaminen ja ylläpito. Seuraavana seurattavaksi tulee olosuhteiden käyttö eli kuinka kustannustehokkaita ne ovat liikkumisen tuottamisessa. Tähän päälle on syytä tarkastella myös liikuntapaikoista saatavia tuloja. **Yksikään Turun kunnallinen sisäliikuntapaikka ei tällä hetkellä pysty kattamaan menojaan tuloilla.** Se ei myöskään ole ensisijainen tavoite. **Hinnat on pyritty pitämään sellaisella tasolla, joka varmistaa seurojen, yhdistysten ja yksittäisten kaupunkilaisten mahdollisuudet liikuntaan.** Lisäksi Turun kaupungin linjauksella pitää alle 20-vuotiaiden vuorot maksuttomina, halutaan tukea lasten ja nuorten liikunnallista ja toimintakykyistä elämää jo varhaislapsuudesta lähtien.

Alla näkyvissä kuvaajissa on sinisellä merkitty muutamien Turun kaupungin liikuntapaikkojen menojen suhde punaisella merkittyihin tuloihin. Menojen ja tulojen suhdetta käsitellessä on hyvä peilata niitä liikuntapaikkojen käyttöä koskevaan lukuun. Esimerkiksi Kupittaan urheiluhallin lähes puolet ja puolet tuloista selittää osin aiemmin todettu lause: ”Kupittaan urheiluhallissa, jonka käyttö ei ole yhtä vahvasti varustusten piirissä, alle 20-vuotiaiden osuus vuoden 2013 kävijöistä oli 39 %, aikuisten 61 %.” Lisäksi luevat selittyvät jonkin verran sillä, että urheiluhallille tuloutetaan (2012) osittain uimaloille kuuluvia maksuja. Täysin päinvastainen esimerkki on jalkapallohalli, jonka vuorot on hyvin pitkälti jaettu alle 20-vuotiaille käyttäjille, jotka eivät varauksista maksa mitään. Jäähallienkin ilta- ja viikonloppuvuorot ovat pääsääntöisesti lasten ja nuorten käytössä. Tuloja tuovat toisaalta päiväaikaisten maksavat asiakkaat. Tärkeä tulo-puolen tekijä jäähalleille on myös Impivaarassa kunnallisen jääajan (ajanjakso koulujen alkamisesta maaliskuuhuhtikuun vaihteeseen) jälkeen myytäväksi tuleva ostoajaa, josta kaikki käyttäjäryhmät maksavat saman hinnan ts. alle 20-vuotiaita ei enää subventoida.

Kuvaaja. Turun kaupungin sisäliikuntatilojen menojen, tulojen ja sisäisten vuokrien suhde vuonna 2012. Kupittaan urheiluhallille on tuloutettu (2012) osittain uimaloille kuuluvia maksuja.

4.2 Frisbeegolf kustannustehokkuuden kärkilaji

VTT tutkimuksen mukaan ulkoliikuntapaikkojen laadusta ja kustannuksista suorituspaikkojen pinta-alaa kohti halvimpia ovat yhden tähden hiihtoladut ja kuntoradat, joissa elinkaaren kustannusten nykyarvoksi muodostuu vain muutamia kymmeniä euroja per neliö. Näin tarkasteltuna kalleimpia ulkoliikuntapaikkoja ovat suuria katsomoita sisältävät viiden tähden jalkapallostadionit, joissa elinkaaren kustannusten nykyarvot nousevat niinkin korkeiksi kuin 3 000 – 4 000 €/m². Mikäli puolestaan tarkastellaan vuosikustannuksia, ovat ne pienimmät yhden tähden lentopallokentällä (3 000 €/vuosi) ja suurimmat viiden tähden urheilustadionilla, jonka vuosikustannuksiksi muodostuu lähes 2,5 miljoonaa euroa vuodessa.

Kokonaiskustannukset yhtä liikunnallista käyntikertaa kohti ovat kaikkein pienimmät yhden tähden frisbeegolfradalla (0,26 €/Lkk) ja suurimmat nurmipintaisella viiden tähden jalkapallostadionilla, jossa yhden liikunnallisen käyntikerran omakustannushinnaksi muodostuu lähes 250 €/Lkk. Edelleen tarkasteltaessa kustannuksia yhtä käytettyä tuntia kohden, yhden tähden lentopallokentän tapauksessa kokonaiskustannukset ovat vain 3 euroa yhtä käytettyä kenttätuntia kohti, kun taas viiden tähden nurmipintaisen jalkapallostadionin tapauksessa kokonaiskustannukset nousevat lähes 4 000 euroon yhtä käytettyä kenttätuntia kohti. Elinkaaren kustannusten nykyarvo on pienin yhden tähden lentopallokentällä ja suurin viiden tähden urheilustadionilla.⁵² Toisaalta, kuten aiemmin todettu, liikuntapaikan edullinen hinta ei voi määrittää liikuntapaikkarakentamista. Kuten aiemmassa luvussa mainittiin, esimerkiksi Turussa ulkolentopallokenttiä ei juurikaan käytetä.

Edellä mainitut esimerkit ovat poimittu kansallisista esimerkkikohteista, mutta ovat jälleen hyvinkin suuntaa antavia ja totuudenmukaisia myös Turun ulkoliikuntapaikkaverkkoa tarkasteltaessa. Ne kertovat varsin selkeästi vähintäänkin sen, että ainakin keskimäärin laatutason kasvaessa nousevat myös liikuntapaikkaan kohdistuvat menot. Toisaalta kuten myöhemmin tarkastelemme voi laatutason parantaminen johtaa myös kustannustehokkuuteen. **Parempi laatu merkitsee usein myös käytön lisääntymistä, josta puolestaan on mahdollista kerätä enemmän tuloja ylläpitokulujen tasapainottamiseksi.**

Toisin kuin sisäliikuntapaikat, kaikki ulkoliikuntapaikat eivät tarvitse jatkuvaa valvovaa miehitystä, eivätkä aiheuta suoria henkilöstömenoja kunnossapidon lisäksi. Lisäksi moni ulkoliikuntapaikka pärjää sellaisenaan ilman oheistiloja. Tällaisia liikuntapaikkoja ovat frisbeegolfradat, parkouralueet, hiihtoladut, kuntoradat, rantalentopallo-, koripallo- ja tenniskentät... Vertailun vuoksi esimerkiksi keskisuuren pallokentän, luonnonjääkentän (kaukalolla) tai tenniskeskuksen sosiaali- ja huoltotiloihin, pysäköintipaikkoihin ja mahdollisiin katsomoihin voi elinkaaren kustannuksia tarkastelemalla yhteensä mennä saman verran tai enemmänkin rahaa kuin itse suorituspaikkoihin. Jotkin ulkoliikuntapaikat ovat puolestaan luonteeltaan

⁵² VTT:n ulkoliikuntapaikkojen laatu ja kustannukset loppuraportin käsikirjoitus 17.12.2013, s. 106–107

sellaisia, että niiden kunnossapito ja tulevat peruskorjaukset voivat olla suhteessa kalliimpia kuin uudisrakentaminen. Tällaisia ovat esimerkiksi frisbeegolfrata, ulkokuuntoilualaitealue, hiihtolatu, rantalentopallo- ja koripallokentät ja tekojääkenttä.⁵³ Olennaista edellä olevissa esimerkeissä on se, että liikuntapaikkarakentamiseen liittyy monia muuttujia, jolloin **ei voida tuijottaa pelkästään alkuinvestointeihin meneviä summia, vaan samalla on varauduttava myös tulevaisuuteen, jotta voidaan taata laadukas liikuntapaikka jatkossa myös ylläpidon osalta.**

Tavallisimpien ulkoliikuntapaikkojen elinkaarikustannuksia

ULKOLIIKUNTAPAIKKA	Elinkaarikustannusten nykyarvo, €	Kustannusten nykyarvo/liikunnallinen käyntikerta, €
FRISBEEGOLFRATA (18 väylää)	240 000	0,56
KUNTOILUALUE	320 000	1,86
PARKOURALUE	313 000	1,82
RULLALAUTAILUALUE	596 000	1,73
KUNTORATA / HIIHTOLATU (3 km)	963 000	0,86
BMX-RATA	2 277 000	7,35
RANTALENTOPALLOKENTTÄ	117 000	2,27
LENTOPALLOKENTTÄ	117 000	1,70
KORIPALLOKENTTÄ	139 000	2,03
TENNISKENTTÄ	151 000	4,40
TENNISKESKUS (6 kenttää)	1 860 000	9,01
PIENI MONITOIMIKAUKALO (TN)	278 000	1,62
PIENI PALLOKENTTÄ (H)	1 195 000	6,94
PIENI PALLOKENTTÄ (TN)	1 447 000	6,01
PIENI PALLOKENTTÄ (N)	1 154 000	22,37
PIENI PALLOKENTTÄ (H) - LUONNONJÄÄKENTTÄ	1 841 000	6,78
SUURI PALLOKENTTÄ (H)	3 047 000	8,85
SUURI PALLOKENTTÄ (TN)	4 850 000	10,44
SUURI PALLOKENTTÄ (N)	4 049 000	36,18
SUURI PALLOKENTTÄ (H) - LUONNONJÄÄKENTTÄ	4 839 000	9,38
SUURI PALLOKENTTÄ (TN) - TEKOJÄÄKENTTÄ	11 172 000	14,44
PESÄPALLOSTADION (TN)	10 158 000	34,71
JALKAPALLOSTADION (TN)	21 066 000	37,10
JALKAPALLOSTADION (N)	16 494 000	136,84
URHEILUKENTTÄ	7 995 000	15,48

⁵³ VTT:n ulkoliikuntapaikkojen laatu ja kustannukset loppuraportin käsikirjoitus 17.12.2013, s. 110–121

URHEILUSTADION	23 575 000	54,78
GOLFKESKUS (18 väylää)	18 594 000	36,03

Taulukko. Esimerkkikohteiden elinkaaren kustannusten nykyarvot sekä kustannukset yhtä liikunnallista käyntikertaa kohti. Esimerkit kolmen tähden laatutasoluokituksen mukaan. Kustannukset tammikuun 2010 kustannustasossa. Alv 0 %. Pitoaika 40 vuotta ja laskentakorko 5 %. (Mukailtu: Nissinen 2010)

Edellä näkyvässä taulukossa on lueteltuna muutamia yleisempiä ulkoliikuntapaikkoja. Vertailuna on käytetty liikuntapaikkojen elinkaarikustannuksia kokonaissummana sekä liikunnallista käyntikertaa kohden. Taulukosta voidaan tehdä muutamia poimintoja. Kuten jo aiemmin mainittiin – **laatutaso nostaa hintaa. Esimerkiksi mitä kilpaurheilullisimpiin olosuhteisiin mennään, nousevat kustannukset** kummasakin sarakkeessa. Tämä johtuu ymmärrettävästi isommista ja vaativammista olosuhteista. Toisaalta liikunnallista käyntikertaa kohden luvut näkyvät myös siten, että kilpaurheiluareenoita ei hyödynnetä varustoisuudessa yhtä maksimaalisesti kuin harjoituskenttiä mm. niiden kunnan varmistamiseksi. Lisäksi jotkin stadionit voivat olla rajoitettuja tiloja, jolloin käyttö vaatii valvontaa. Huolimatta kalliista investoinneista, kilpaurheilupaikat pitävät pintansa yleisinä vetovoimatekijöinä sekä olennaisina osina liikuntapaikkojen olosuhdeverkostossa matkalla kilpaurheilun huipulle.

Toinen huomio ovat pallokenttien erot, kun vertaillaan niiden pintamateriaaleja. Luonnonnurmi on kunnossapitokustannuksiltaan tekonurmea kalliimpaa, vastaavasti tekonurmen kertainvestointi tulee luonnonnurmia hintavammaksi. Lyhyellä tai pitkällä aikavälillä tarkasteltuna luonnonnurmi tulee tekonurmea edullisemmaksi pelipinnaksi. Mutta kun laskelmiin huomioidaan kustannukset käyttötunteja kohden, muuttuu tekonurmi huomattavasti luonnonnurmea kustannustehokkaammaksi. Tämä kustannustehokkuus vaatii toki sen, että tekonurmea myös käytetään alkukeväästä loppusyksyyn n. 50 h/vko. VTT:n tutkimuksen mukaan luonnonnurmien kokonaiskustannukset ovat 3,5-kertaiset tekonurmiin verrattuna yhtä käyttötuntia kohden.⁵⁴ Turun kaupungin omien, Turun kenttien käyttöasteen tarkemmin huomioivien kustannuslaskelmien mukaan ero on vielä suurempi: luonnonnurmien käyttötuntikustannukset ovat 114,2 €/h siinä missä tekonurmien vain 6,88 €/h - luonnonnurmien hintalapun ollessa siis peräti 17-kertainen tekonurmiin verrattuna. Tähän lukuun osaltaan vaikuttavat muutamien luonnonnurmikenttien huono kunto ja näin ollen normaalia lyhyempi käyttöjakso sekä KUP 7 ja KUP 9 kenttien alhainen varausaste. Normaalisti luonnonnurmea voidaan käyttää vain n. 12-16h/viikossa. Tämän lisäksi ennen ja jälkeen turnausten nurmet vaativat lepuutusta pysyäkseen käyttökunnossa. Tekonurmella näitä rajoituksia ei ole.

Tekonurmien käyttö hiekkakenttien päällysteinä puolestaan ei suoranaisesti lisää merkittävästi käyttötuntien määrää. Nurmen asentaminen voi jonkin verran pidentää harjoittelukautta sekä keväällä että syksyllä ilmoista riippuen. Satanut vesi ei jää makaamaan hyvin vettä läpäisevän nurmikerroksen pinnalle eikä näin yöpakkasten aikaan jäädytä kenttää kovaksi. Lisäksi kuivana kautena nurmi ei pölyä hiekan tavoin. Vaikka tekonurmen asentamisella hiekalle ei ehkä saavuteta huomattavasti lisäkäyttötunteja, kohentaa muutos kuitenkin harrastajien käyttömukavuutta ja siten mahdollisesti aktivoi käyttämään joitakin kenttiä

⁵⁴ VTT: Ulkoliikuntapaikkojen laatu ja kustannukset, s. 138, Helsinki 2013

aiempaa enemmän ja näin ollen myös (kuten yllä olevasta taulukosta näkyy) voi tekonurmikenttä olla liikunnallista käyntikertaa kohden hiekkakenttää ”edullisempi”.

Turun kaupunkiin rakennetut uudet tekonurmet ovat sijoitettu toistaiseksi suurten liikuntakeskittymien yhteyteen keskeiselle kaupunkialueelle ja ne ovat täysimittaisia. Ne ovat kaikki valaistuja ja niiden läheisyydessä ovat asianmukaiset pukutilat. Näin on voitu taata kenttien paras käyttöaste ja samalla se, että **investointi maksaa itse itsensä takaisin maksimaalisella käytöllä**. Näin tulisi toimia myös jatkossa. Ns. kierrätetyistä nurmista (vaihdettavan täysimittaisen nurmen uusiokäyttö) voidaan tehdä pienempiä harraste- ja nappulakenttiä. Periaate näiden kenttien olosuhteiden parantamiseen on se, että tarkastellaan alueellisesti pienempien kenttien käyttöä koulujen ja harrastetoiminnan osalta. Koska näiden kenttien pinta tullaan myös jatkossa korvaamaan vain kierrätetyllä pinnalla, voi tällaisia pikkukenttiä olla kaupungissa saman verran kuin kulloinkin uusittavia pintoja eli maksimissaan 8-10. Lisäksi on huomioitava, että kerran käytetty nurmi ei välttämättä kestä enää toista samanlaista elinkaarta. Uusia tekonurmia, niin kierrätettyjä kuin täysin uusiakin, tulisi sijoittaa harkiten. Jokainen synteettinen pinta vaatii uusintaa tietyn väliajoin ja se luo säännöllistä painetta investointeihin. Usein samalla kun hiekkapintainen kenttä muunnetaan tekonurmeksi, saattaa se vaatia myös muita lisäinvestointeja kuten aitaamisen. Lisäksi tekonurmipinnan jäädyttäminen on hiekkakenttää vaativampaa ja kalliimpaa. Myöskään jään laatu ei ole välttämättä yhtä hyvä kuin hiekkapohjalle tehdyn luistelukentän ja kokemuksia on myös siitä, että nurmi tai lähinnä sen täyteaine kärsivät jonkin verran jäädytyksistä. Tämä asettaa tiettyä ristipainetta, kun alueellisesti toivotaan sekä tekonurmipintaista kenttää, että talvisia luistelumahdollisuuksia.

Turun kaupungin ulkoliikuntapaikkojen menot ja tulot vuonna 2012

Liikuntapaikka	Menot €/vuosi	Sisäinen maavuokra €/vuosi	Tulot €/vuosi	Nettomenot €/vuosi
NURMIKENTÄT 1 Impivaara Kupittaa 1 Kupittaa 6 Kupittaa 7 Kupittaa 8 Kupittaa 9 Kupittaa 10	230 235	22 573	11 374 (4,5%)	241 434
NURMIKENTÄT 2 Jäkärä Kärsämäki Paattinen Satava	76 793	1 386	520 (0,7%)	77 659
HIEKKA- JA TEKONURMIKENTÄT Kupittaa 2	227 939	203 350	85 154 (19,7%)	346 135

Kupittaa 5				
Parkinkenttä				
Urheilupuiston yläkenttä				
Impivaara				
Kupittaa 3				
Urheilupuiston ylähiekkakenttä				
VERITAS STADION*	125 770	285 650	48 154 (11,7%)	363 266
PAAVO NURMEN STADION	379 476	584 529	32 365 (3,3%)	931 640
KUPITTAAN JA URHEILUPUISTON MUUT ALUEET	139 795	133 490	2 157 (0,8%)	271 128
Bmx-rata				
Petanquekentät				
Skeittipuisto				
Velodromi				
Koripallokentät				
Lentopallokentät				
Rantalentopallokentät				
Frisbeegolfrata				
Karikon lenkki				
UIMARANNAT				
Ekvalla	44 086,41	17 023		61 109,41
Ispoinen	64 466,93	3981		68 447,93
Sorttamäki	9 776,35	1031		10 807,35
MUUT UIMAPAIKAT	13 342	2411		15 753
Brinkhall				
Maaria				
Moikoinen				
KUNTO- JA ULKOILUREITIT**	382 079	146 627		528 706

*Remontti, käyttöaika 25.6.–27.10.12. Sisäisissä vuokrissa mukana myös toimisto- ja varastotiloja.

** Kustannuksissa mukana myös talvisin latuverkosto.

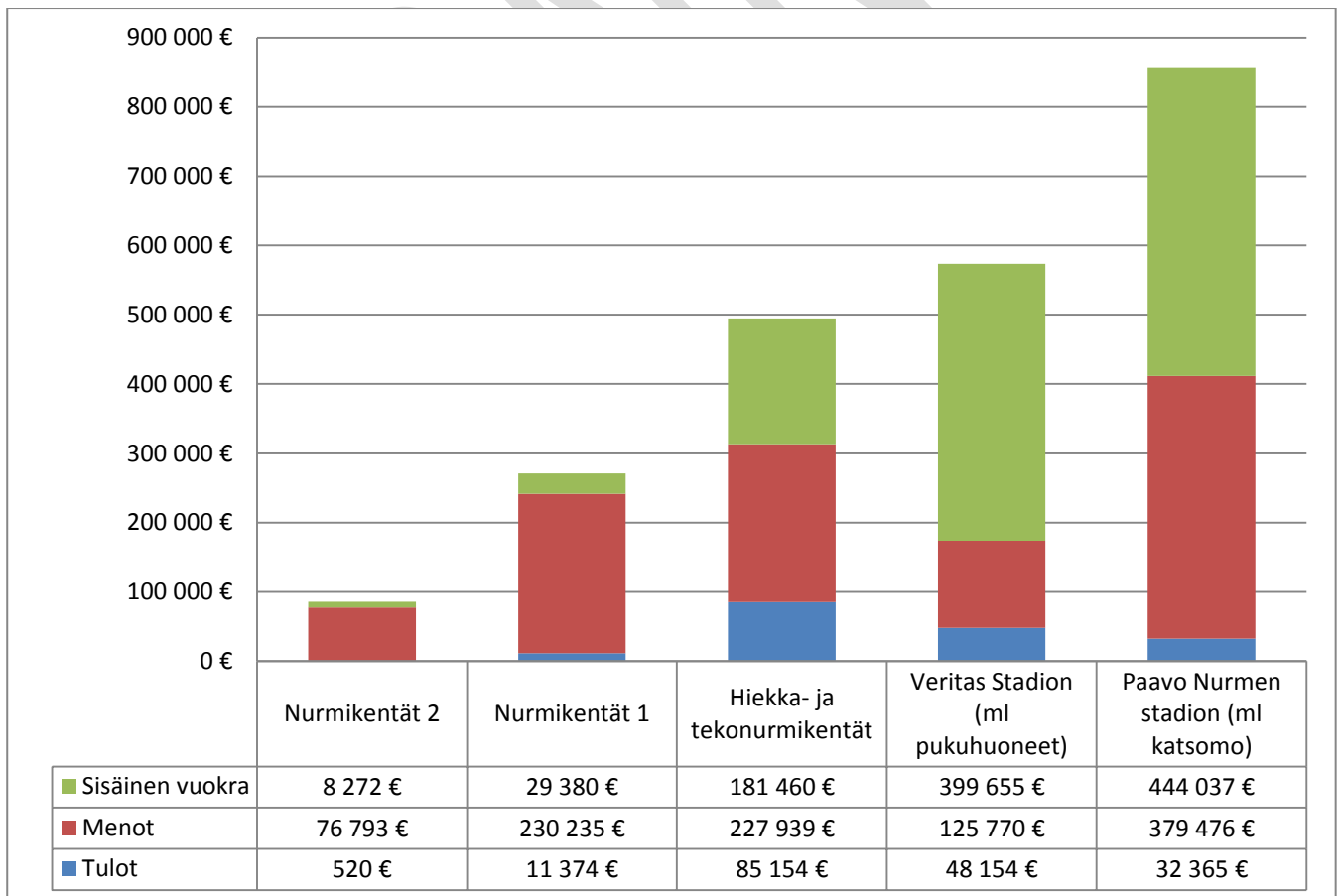
Taulukko. Turun kaupungin ulkoliikuntapaikkojen vuosikustannuksia ja -tuloja vuodelta 2012. Menoissa vain käyttötalousosa, eivät investoinnit. Tulosarakkeessa sulkuihin merkitty tulojen osuus kokonaismenoista.

Edellä näkyvässä taulukkoon on listattu muutamia Turun kaupungin omia ulkoliikuntapaikkoja ja niistä aiheutuvia kuluja ja tuloja. Tulot ovat saatavia harjoitusvuoroista, ottelu- ja turnaustapahtumista sekä

vastaavista tilavuokrasta. Lisäksi alle on eritelty myös näiden suhdetta toisiinsa muutamien liikuntapaikkojen osalta. Kuvaajista voi poimia ainakin sen, että sen lisäksi että tekonurmikenttä on luonnonnurmeen verrattuna käyttötunneiltaan tehokkaampi, saadaan siitä myös enemmän tuloja. Tekonurmi ei sekään ole täydellinen tai ongelmaton harraste- ja pelialusta. Nurmen käyttöikä on kohteesta riippuen noin 8-10 vuotta, jolloin kustannuksia koituu niin nurmen uusimisesta kuin vanhan nurmen hävittämisestä. Ulkoliikuntapaikoista on sisäliikuntapaikkoihin verrattuna hieman vaikeampi kerätä tuloja, koska suurin osa olosuhteista on avoinna ja valvomatta. Tämä mahdollistaa niiden vapaan käytön ilman maksuja, mikäli käyttäjillä ei ole tarvetta varata tiettyä vuoroa – ja on myös kaupungin panostusta lähiliikuntaan. Näin ollen suuri osa ulkoliikuntapaikoista onkin vapaassa käytössä, osa jopa varattavissa maksuttomina.

Ulko- kuten sisäliikuntapaikkojenkin kustannustehokkuuteen vaikuttavat liikuntapaikan saavutettavuus, laatutaso ja monikäyttöisyys. Yhden lajin liikuntapaikat ovat ns. suhdanneherkkiä siinä mielessä, että jos kyseinen olosuhde kiinnostaa vain marginaalista joukkoa tai on sijoitettuna jollain tavalla kauas sen potentiaalisista käyttäjistä, myös liikuntapaikan kokonaishintalappu kohoaa korkeaksi, etenkin jos into lopahdaa. Tästä syystä liikuntapaikat tulisi myös suunnitella myös mahdollisimman monikäyttöisiksi ja muunneltaviksi. **Liikuntapaikkoja kuluja tarkastellessa pitää myös aina muistaa, että kaikkein tärkein mittari ei ole kustannustehokkuus tai menojen ja tulojen vertailu vaan maksimaalinen käyttö ja kaupunkilaisten liikuttaminen.**

Kuvaaja. Turun kaupungin ulkoliikuntatilojen menojen ja tulojen suhde vuonna 2012. Nurmikentät 1 kuvaajassa ovat Kupittaa ja Impivaaran kentät ja nurmikentät 2 Paattinen, Satava, Kärsämäki ja Jäkärliä.

5 SUOSITUIMPIEN LIIKUNTAPAikkojen sijainti ja kehittäminen

Tässä luvussa käsitellään suosituimpia liikuntapaikkoja sijainnin näkökulmasta – etenkin sellaisia, joiden käyttöön sijainti vaikuttaa merkittävästi ja joiden nykyverkostoon kohdistuu muutospaineita tavalla tai toisella. Omatoimiseen liikuntaan tarkoitettujen kohteiden sijainti on käytön kannalta hyvin olennainen lähes aina. Sen sijaan monet erikoisliikuntapaikat etenkin nuorten ja aikuisten korkeimmilla tasoilla ovat sellaisia, että käyttäjät menevät joukkueensa/seuransa harjoituksiin vuorovaruksen osoittamalle liikuntapaikoille minne hyvänsä kaupunkialueella. Esimerkiksi jalkapallon sarjatoiminnassa käytäntö on lisäksi se, että Suomen Palloliitto tekee varaukset ja osoittaa paikat. Sen sijaan junioreiden järjestöliikunnassa sijainnilla alkaa jo olla merkitystä: tavoitteellista olisi, että kouluikäiset lapset pääsisivät parhaimmillaan harjoituksiin myös omin neuvoin kävelemällä tai pyöräilemällä. Liikuntapaikkojen sijoittaminen asutuksen ja muiden yhdyskuntatoimintojen kannalta keskeisille ja hyvin saavutettaville paikoille olisi siis tärkeää ennen muuta omatoimiliikunnan sekä lasten, ikääntyneiden ja liikuntarajoitteisten liikunnan edistämisen kannalta.

Suosituimmat liikuntapaikat käsitellään tässä luvussa liikuntapaikkatyyppien verkostoina, ja ne esitellään ja eritellään kokonaisuuksina. Tarjontaa ruoditaan kullekin liikuntapaikkatyyppille ominaiseksi määritellyn ympyrämäisen vaikutusalueen ja osasta liikuntapaikkoja myös saavutettavuuden mukaan – joko autoteitä tai kevyen liikenteen väylästä pitkin. Laskentatyökaluissa (MapInfon Drivetime, TBC ja Envinsa), jotka kaupungilla on käytössä saavutettavuuden erittelemiseksi, on kuitenkin joitakin merkittäviä rajoituksia. Keskeinen heikkous on se, etteivät työkalut osaa huomioida kevyen liikenteen reittejä täysin kattavasti. Lisäksi laskennassa ylikorostuu käännosten vaatima matka ja aika. Kevyen liikenteen saavutettavuuslaskentaa vaikeuttaa myös se, että työkalu (Drivetime) ei löydä kaikkia liikuntapaikkakohteita, koska ne ovat liian kaukana tieverkostosta – eikä tämän työn puitteissa ollut mahdollista muokata laskennassa käytettyä koko kaupungin liikenneverkostoa täsmällisemmäksi ennen muuta kevyen liikenteen kannalta.

Näistä rajauksista huolimatta saavutettavuusalueet antavat kuitenkin viitteitä siitä, että todellinen saavutettavuus on monitahoisempi asia kuin hyvinkin teoreettiset ympyränmuotoiset vaikutusaluemallit. Merkittävin estevaikutus saavutettavuuteen on suurilla esteillä, kuten vesistöillä, isoilla liikenneväylillä (rautatiet, moottoritiet), tonteilla ja myös korkeuseroilla. Kuviot kertovat lähinnä siitä, miltä alueelta kohteet ovat helpoiten saavutettavissa isoimpia liikenneväyliä pitkin. Merkittävä osa jalankulkijoiden ja pyöräilijöiden käyttämistä yhteyksistä rajautuu valitettavasti pois. Tämän takia osasta kohteita, etupäässä lähiliikuntapaikkatyyppisistä, ei myöskään ole tehty saavutettavuuskuvia. Kuviot jättäisivät merkittävän osan tiedosta näyttämättä, eikä niitä voisi tulkita luotettavasti.

Verkostoa tarkastellaan tarjonnan alueellisen kattavuuden, mahdollisten merkittävien katveiden sekä merkittävän päällekkäistarjonnan näkökulmista. Katveja ja päällekkäistarjontaa on aina hieman, sillä mikään verkosto ei voi olla täysin kattava ja tasainen. Merkittävällä tarkoitetaan tässä yhteydessä sitä, että palvelua ilman on asukasluvultaan iso tihentyminen tai että päällekkäistä tarjontaa on paljon. Taustatietoina peilataan tarjontaa suhteessa väestötietoihin; etupäässä asukkaista asuinrakennuksiin kohdennettuina mutta huomioiden myös tiedot tulevaisuuden kaavoituslinjauksista ja siten suunnista väestöennusteille.

Paikkatietoerittelyt on tehty liikuntapalvelukeskuksen omien liikuntapaikkatietokantojen pohjalta MapInfo-ohjelmalla. Väestö asuinrakennuksittain on Turun kaupungin yhteinen tietokanta, ja väestötiedot ovat päivityksellä 31.12.2012. Saavutettavuuslaskelmat on tehty MapInfon lisäohjelmilla Drive Time (kevyt liikenne) ja EOLS sekä Envinsa (moottoriliikenne). Kevyen liikenteen verkosto on määritelty Turun kaupungin sivistystoimialalla 2012 koulumatkojen laskemista varten.

5.1 Uimarannat, maauimalat ja uimahallit

Ulkouintimahdollisuudet: uimarannat ja maauimalat

Turun kaupungilla on yhteensä 9 uimarantaa ja 2 maauimalaa. Uimarannoista 6 on Turun kaupungin alueella ja 3 kaupungin rajojen ulkopuolisilla virkistysalueilla (Naantalin Maisaareissa ja Pähkinäisissä sekä Pöytyän Kalikassa Pyhäjärven rannalla). Liikuntapalvelukeskus hallinnoi neljää uimarantaa ja kiinteistöliikelaitos viittä juurikin virkistysalueilla. Etenkin maauimalat mutta myös uimarannat ovat kesäkaudella kaikkein suosituimpia ja käytetyimpiä liikuntapaikkoja (virkistysalueita). Ne liikuttavat kaikenikäisiä ja -kuntoisia kaupunkilaisia.

Uimarantojen ja maauimaloiden tarjonta 5 km:n saavutettavuuden mukaan

Ulkouintimahdollisuuksia on melko kattavasti tarjolla itäisellä kaupunkialueella Jäkärlestä Kaksikertaan saakka. Niiden saavutettavuus määriteltiin pitkäksi 5 kilometriksi sillä perusteella, että niiden sijainti riippuu luonnollisesti paljon vesistöistä. Ulkouintipaikat ovat lisäksi hyvin pitkälti säästä riippuvaisia kuumimman kesäkauden erikoisliikuntapaikkoja. Maauimaloihin ja rannoille kuljetaan myös paljon autolla ja pyörällä.

Läntisellä kaupunkialueella sen sijaan on tarjonnan katvetta ulkouintimahdollisuuksista. Katvekaistale ulottuu lounaassa Pansio-Pernosta Ruissalon itäpäähän yli läntiseen Hirvensaloon. Asia on sikäli ristiriitainen, että juuri nämä alueet edustavat kaupunkistrategiassa painotettua merellistä Turkua. Pansio-Perno on aivan Saaristomeren tuntumassa, mutta sieltä ei ole ollut pääsyä rantaan eikä uintimahdollisuutta asukkaille. Hirvensalon asutus puolestaan kasvaa kaiken aikaa, ja itärannan Sorttamäen ja Moikoisten rannat jouduttiin sulkemaan kesäkuussa 2015 pitkäaikaisten vedenlaatuongelmien, valkoposkivanhanien ja ilkvallan takia. Ruissalon länsikärjen Saaronniemi puolestaan palvelee erinomaisesti ulkoilualueetta, eikä saarella vakituista asutusta juuri olekaan.

Uintipaikkojen mahdollisuuksia Pansio - Pernoon ja Hirvensaloon on toki alustavasti pohdittu kaupunkisuunnittelussa, mutta kumpikin alueista on erittäin haasteellinen: Pansio – Perno satama- ja puolustus- toimintojen takia, Hirvensalo puolestaan maanomistuksen sekä rantojen pohjan- sekä vedenlaatu- ja suhteen. Hyvän ja nykyistä uimarantaverkkoa tosiasiallisesti täydentävän sijainnin löytymiseksi tulee huomioida edellisten lisäksi olennaisesti myös asutuksen sijoittuminen, liikenneyhteydet ja ympäristön piirteet muutoin. Alustavasti pohdituissa mahdollisissa vaihtoehdoissa on valitettavasti ongelmia. Uusia uimapaikkoja ei kannata perustaa jo lähtökohtaisesti vaikeisiin, kuten liejuisiin, saavutettavuudeltaan tai esimerkiksi pilaantuneiden maiden / vesien takia hankaliin paikkoihin.

Uimarantojen kehittämisestä

Koska uinti on erittäin suosittua ja Turun merellisyyttä halutaan kehittää kaupungin yhteisenä strategisena tavoitteena, niin läntisen Hirvensalon ja Pansio-Pernon haasteet tulee pitää mielessä mahdollisten toimintojen ja/tai maanomistuksen muutosten varalle:

- Hirvensalon etelä- ja länsirannat on tutkittava tarkkaan mahdollisen uuden uimarannan paikan löytämiseksi pitkällä tähtäimellä
- Pansio-Pernon alueelta olisi toivottavaa löytyä jokin uimisen mahdollistava paikka (esim. laiturirakenteena), jos vain rantojen nykykäytössä tapahtuu muutoksia.

Maaumalat

Turun kaupungilla on kaksi maaumalaa keskeisellä kaupunkialueella: Samppalinnan ja Kupittaaan uimalat. Maaumalat ovat erittäin suosittuja liikuntapaikkoja. Kävijämäärät ovat lyhyestä kaudesta huolimatta suuria: Kupittaaalla yli 50 000 käyntiä kesäkaudella ja Samppalinnassa yli 120 000 – kävijämäärät toki vaihtelevat voimakkaasti vuosittain säiden mukaan. Suosiosta huolimatta maaumaloita ei ole syytä suunnitella lisää sikäli, että niiden käyttökustannukset ovat erittäin korkeat juurikin tuon kesän lyhyen käyttökauden takia. VTT:n selvityksen mukaan nimenomaan maaumaloitten käyttökustannukset käyttötuntia kohden ovat kaikkein korkeimmat verrattuna muihin rakennettuihin sisä-liikuntalaitoksiin. VTT siis luokittelee maaumalat sisäliikuntapaikoiksi tarvittavan infran, laitteiston ja henkilöstön takia. Tulevaisuuden mahdolliset uimisen uudisinvestoinnit kannattaneekin satsata mahdollisiin sisäuintimahdollisuuksien parantamiseen. Kaupungin nykyisiä erittäin suosittuja ja vetovoimaisia maaumaloita Samppalinnassa ja Kupittaaalla on kuitenkin syytä pitää hyvässä käyttökunnossa tarvittavin peruskorjauksin.

Kartta 5: Turun kaupungin uimarannat ja maaumalat sekä 5 km:n saavutettavuus

Sisäuintimahdollisuudet: uimahallit

Turun kaupungin liikuntapalvelukeskuksella on hallinnassaan kolme uimahallia: Impivaaran uimahalli, Petreliuksen uimahalli ja Paattisten aluetalon allastila. Paattisten allastila on tosin nk. tilaushalli, eli siellä ei ole varsinaisia avoimia yleisövuoroja, vaan pysyvän viikkovuoron hakija tai tilapäinen toimijan (esim. paikallinen yhdistys) valvoo uimista omilla vuoroillaan. Pohjoisen asukkaille on näin haluttu tarjota uimisen mahdollisuus seurayhteistyönä. Kaupungin hallit ovat luonteeltaan hyvin erilaisia: Impivaara maan

suurimpana uimahallina tarjoaa kaikki herkut eri käyttäjäryhmille (8 allasta), kun taas Petreliuksessa on vain yksi 25 metrin allas, eikä lastenallasta. Paattisten allas on vain 12 metriä pitkä.

Tähän liikuntapaikkasuunnitelmaan teetetyssä kaupunkilaisten osallistamisessa kaupunkilaiset pitivät uimahalleja ja maauimaloita kaikkein tärkeimpinä liikuntapaikkoina, ja niihin toivottiin myös panostettavan. Käyntejä uimalaitoksissa on vuosittain yhteensä reilut n. 500 000, ja näistä valtaosa Impivaaran uimahallissa. Uimahallien suosiota selittää se, että ne palvelevat liikuntapaikoista monipuolisimmin kaikenikäisiä ja kaikenlaisia käyttäjäryhmiä. Vesiliikuntaa ja Turun uimahalleja on kuvailtu monipuolisemmin Selvityksessä Turun uimahalleista 2011 (liitteenä).

Uimahallien tarjonta 5 km:n saavutettavuuden mukaan

Uimahallien vaikutusalueeksi määriteltiin verrattain pitkä 5 kilometriä siksi, että uimahallit ovat infrastruktuuriltaan vaativia ja kalliita erikoisliikuntapaikkoja. Kunnalla ei ole realistisia mahdollisuuksia ylläpitää monia uimahalleja lähiliikuntapaikkoina, vaan julkiset hallit palvelevat aina suurempia väestöryhmiä laajalla alueella. Samasta syystä on mielekästä tarkastella kaupunkilaisten tosiasiallisia uimismahdollisuuksia myös huomioiden sekä yleisövuoroja tarjoavat yksityiset uimahallit että lähikuntien suurimmat hallit – siitäkin huolimatta, että ne ovat keskenään hyvin erilaisia. Lisäksi tähdellistä on se, että uimahallitarjontaa tarkastellaan nimenomaan saavutettavuuden näkökulmasta eli siten, mikä on näiden erikoisliikuntapaikkojen saavutettavuus 5 km suurimpia moottoriväyliä myöden. 5 kilometrin ympyrämäinen vaikutusalue on niin laaja, että se jättää huomiotta tärkeitä maantieteellisiä esteitä, kuten vesistöjä, viheralueita ym.

Yksityiset ja vierikuntien hallit huomioiden uimahallien **tarjonta kattaa melko hyvin Turun kaupungin asukkaat. Yhteensä vain n 21 000 asukasta eli n 12 % kaupungin asukkaista on uimahallitarjonnan katveessa**, kun asiaa tarkastellaan 5 kilometrin saavutettavuuden mukaan. Selviä katveja löytyy kuitenkin myös: Näistä merkittävin on saarilla, joilla yhteensä noin 9 500 asukasta jää uimahallien 5 km saavutettavuuden katveeseen. Pienempiä katveja on myös Moisio-Jäkärlässä, jossa n. 7 000 asukasta jää katveeseen, ja Pansio-Pernossa, jossa n 4 000 asukasta on katveessa. Päällekkäistarjonnasta ei voi oikeastaan puhua siinä mielessä, että alueen hallit ovat hyvin erilaisia luonteeltaan ja kaikille halleille riittää kävijöitä. Paattisten allastilan kävijämäärät ovat tosin kohtalaisen vaatimattomia, n 10 000 käyntiä vuodessa. Paattisten allastilalla on kuitenkin alueellinen merkitys harvaan asutussa pohjoisessa etenkin, kun Moisio-Jäkärän alue on katveessa.

Lounais-Suomen aluehallintoviraston peruspalveluselvityksen mukaan uimahallien saavutettavuus on koko lounaisessa Suomessa melko hyvä, maan keskiarvoa hieman parempi. 95 % väestöstä saavuttaa lähimmän uimahallin alle 25 minuutissa autolla ajaen. Turun kaupunkialueella valtaosa väestöstä saavuttaa lähimmän uimahallin alle 10 minuutin automatkalla.⁵⁵

Uimahallien kehittämisestä

⁵⁵ Peruspalvelujen arviointi Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa 2013, 104–105.

Jos pidemmälle tulevaisuuteen pohditaan mahdollista uuden uimahallin paikkaa, niin katveiden valossa sellainen tulisi sijoittaa joko hirvensalolaisten tai moisio-jäkäriläisten hyvin saavutettavaksi. Etenkin Hirvensalon, mutta myös pohjoisten alueiden asukasmäärät tulevat kasvamaan voimakkaasti yleiskaavatyön selvitysten valossa. Kolmantena vaihtoehtona voi pohtia myös Linnakaupungin länsireunaa sikäli, että Linnakaupungin asukasmäärä kasvaa mahdollisesti kaikista eniten, ja uusi uimahalli jossain Sataman - Iso-Heikkilän tietämillä palvelisi myös Pansio-Pernon katveeseen jääviä asukkaita.

Koko kaupungin kannalta tehokkain sijoituspaikka olisi todennäköisesti kuitenkin Hirvensalonsillan kaupungin puoleisessa päässä, joko Pihlajaniemessä tai Majakkarannassa. Tällöin halli palvelisi paitsi Hirvensalon kasvavaa väestöä, myös eteläisen keskusta-alueen tiiviisti rakennettuja Telakkarantaa ja Marttia sekä Uittamoaa. Pohjoisten alueiden hallitilannetta muuttanee mahdollisesti myös se, että Lietoon on alustavasti pohdittu uutta uimahallia pidemmällä tähtäimellä. Sille on ideoitu paikkaa Liedon keskustan tietämillä.

Jos nykyisestä palvelutasosta ja tarjonnan alueellisesta kattavuudesta halutaan pitää kiinni, tulee huomiota kiinnittää erityisesti myös nykyisen halliverkoston pienempään alueelliseen halliin eli Petreliuksen hallin peruskorjauksiin ja ylläpitoon. Yksityinen Turun uimahalli keskustassa on myös saanut alueellisen hallin tukea, ja tätä tulee jatkaa.

Kartta 6: Uimahallit ja 5 kilometrin vaikutusalue

5.2 Kuntoradat ja hiihtoladut

Kuntoradoilla tarkoitetaan tässä suunnitelmassa Turun kaupungin liikuntapalvelukeskuksen ylläpitämiä ulkoilureitistöjä. Reitit ovat kivituhkapintaisia ja leveydeltään vähintään 2,5 m. Ratoja on kaupungin alueella yhteensä 53 kilometriä. Ulkoilureitit jaetaan usein yhtäältä kuntoratoihin, jotka ovat suljettuja lenkkejä, ja toisaalta ulkoiluteihin, jotka ovat yhteystien omaisia. Tässä selvityksessä käsitteellä kuntorata viitataan kaikkiin näihin liikuntapalvelukeskuksen ylläpitämiin leveisiin ulkoiluyhteyksiin.

Kuntoratojen lisäksi liikuntapalvelukeskus ylläpitää nk. Paavonpolkuja, jotka ovat rakentamattomia, mutta maastoon merkittyjä ulkoilupolkuja viherympäristöissä liikkumista varten. Paikoin reitit kulkevat myös jalkakäytävillä, kevyen liikenteen väylillä ja puistokäytävillä. Paavonpolkuja on kaikkiaan n. 105 km. Maastoon merkattujen polkujen lisäksi reitistössä on myös joitakin ainoastaan virtuaalisesti opastettuja yhdysreittejä eli sellaisia, joille kannustetaan kartalla, mutta joita ei merkitä maastoon. Polustosta ei julkaista paperisia printtikarttoja, vaan reitit ovat mobiilioptimoidulla sähköisellä kartta-alustalla www.turku.fi/paavonpolut.

Käyttö

Kuntoradat nousevat kärkeen käytetyimpinä liikuntapaikkoina kaikissa liikunta- ja liikuntapaikkatutkimuksissa⁵⁶. Kuntoradoilla juostaan, kävellään, ulkoilutetaan koiria ja pyöräillään – luvatta viime mainittua, sillä pyöräily on radoilla kielletty tuoteturvallisuuslain vuoksi: rospuuttoaikoina liikuntapalvelukeskuksella ei ole resursseja hiekoittaa ja muutoin korjata (esim. rankkasateen syömiä uomia) ratoja niin, että voitaisiin taata niiden turvallinen käyttö kaikille käyttäjäryhmille. Talvisin kuntoradoille tehdään ladut Urheilupuiston Karikon lenkkiä lukuun ottamatta. Karikon lenkki on kaupungin kuntoradoista ainoa, jota ylläpidetään nimenomaan talviuoksua ja – kävelyä varten.

Paavonpolut-ulkoilupolkujen käytöstä on vain hyvin vähän tietoa. Niistä tulee jonkin verran asukaspa-lautetta, mikä viittaa siihen että niitä käytetään kyllä. Käytön määrä vaihtelee kuitenkin hyvin paljon eri puolilla kaupunkia. Paavonpolkuja uudistettiin vuoden 2014 aikana sitä ajatellen, että niillä olisi enemmän käyttöpotentiaalia luonto- ja lähiliikunnan reitteinä.

Kuntoratojakin liikuttavampi infrastruktuurityyppi ovat tosin kevyen liikenteen väylät. Ne eivät ole kuitenkaan hallinnollisesti liikuntapaikkoja Turussa eivätkä missään muuallakaan Suomessa, vaan liikenneinfrastruktuuria, ja rajautuvat näin ollen tämän selvityksen ulkopuolelle, niin paljon kuin ne tosiasiansa liikuttavatkin. Turun kevyen liikenteen infrastruktuurin valmistelutyö tehdään ympäristötoimialan suunnitteluyksikössä ja poliittiset päätökset toteutuksista kiinteistöliikelaitoksen johtoryhmässä, taustalla luonnollisesti kaavoitustyö. Turun kävelyn ja pyöräilyn tilannetta ja tulevaisuusnäkyymiä on eritelty varsin kattavasti Turun Kävelyn ja pyöräilyn kehittämissuunnitelmassa 2010⁵⁷. Ohjelma päivitetään ympäristötoimialan suunnitteluyksikössä vuoden 2015 aikana.

Kuntoratojen tarjonta 500 metrin vaikutusalueen mukaan

Turun kuntoradat muodostavat kaakkoisen kehän Luolavuoresta Lausteelle ja läntisen kehän Pansiosta Runosmäkeen. Lisäksi ratoja on Halisissa ja Varissuolla sekä pohjoisen Moisiossa, Jäkärlässä ja Tortinmäessä samoin kuin etelässä Hirvensalossa. Tarjonnan kate on siis varsin hyvä, joskin kehittämisen kohtia löytyy myös.

Kuntoratojen vaikutusalueeksi määriteltiin lähiliikunnan säde 500 metriä sillä perusteella, että niiden käyttö on varsin vilkasta ja ne soveltuvat kaikille käyttäjäryhmille. Kuntorata edustaa perinteikästä ja pysyvästi suosittua lähiliikuntatyyppiä – jo ajalta kauan ennen lähiliikuntakäsitteen syntymistä. Lähiliikunnan vaikutusalueella eli 500 metrin etäisyydellä kuntoradoista asuu kaikkiaan 63 000 turkulaista eli 36 % kaupungin asukkaista. Katveessa olisi näin ajatellen peräti n 2/3 kaupungin asukkaista. Kuntoratoja tarkasteltaessa tulee kuitenkin huomioida, että ne edustavat vain osaa kaupungin kokonaisuudessaan tarjoamista juoksun ja kävelyn alustoista: puistokäytävillä, pikkuteillä ja edellä käsitellyillä kevyen liikenteen väylillä liikutaan myös huomattavan paljon. **Kuntoratakatve onkin sulan maan käytöllä lähinnä vain teoreettinen huomio.** Kuntoradat tulee nähdä osana sulan maan muuta juoksun ja kävelyn mahdollista-

⁵⁶ esim. kansalliset liikuntatutkimukset; Turusta tähän liikuntapaikkasuunnitelmaan teetetyt osallistamisen (luvussa 6.1) lisäksi Turun ulkoilumahdollisuuksien selvitys 2011, 10.

⁵⁷ Kävelyn ja pyöräilyn kehittämissuunnitelma, Turku 2010.

vaa infrastruktuuria – näin on kävelyn ja pyöräilyn kehittämissuunnitelmassa tehtykin. Pääallekkäistarjonnasta ei voida puhua varsinaisten kuntoratojen suhteen.

Kuntoratojen kehittämisestä ja niitä täydentävistä Paavonpolut-ulkoilupoluista

Liikuntapalvelukeskuksella on pidetty pitkän tähtäimen tavoitteena sitä, että kuntoratojen kehät keskeisen kaupunkialueen ympäri saataisiin yhdistettyä yhtenäiseksi reitistöksi, mikä ratojen suosion ja väestön sijoittumisen kannalta olisikin perusteltua - jos yhteydet saataisiin niveltymään luonnikkaasti myös muuhun maankäyttöön ja kaavatyöhön. Välttämättä yhteyksien ei tarvitsisi kuitenkaan olla juuri kuntoratoja, vaan ne voisivat olla myös joko kevyen liikenteen väyliä tai ulkoilupolkuja. Tavoitteena on kuitenkin se, että muodostuisi käveltävä / juostava yhtenäinen kehä keskeisen kaupunkialueen ympäri. Liikuntapalvelukeskuksen ylläpitämää Paavonpolku-ulkoilupolustoa onkin kehitetty juuri tähän suuntaan vuoden 2014 aikana. Näin kuntoradoista ja Paavonpoluista muodostuu yhtenäinen kehä keskeisen kaupunkialueen ympäri. Saarien osalta Hirvensalon pohjois- ja eteläosien yhdistämistä on pohdittu pitkällä kuntoradalla. Pidemmän tähtäimen kehitysasiana yhteys tulisi Hirvensalon pohjoispäässä olemassa olevalta Antin lenkiltä aina Haarlaan pohditulle lähiliikunta-alueelle.

Pohjoisessa on työstetty Maaria-Ilmaristen ulkoilureittisuunnitelmaa osana alueen yleiskaavaa ja yhdessä Liedon kanssa. Suunnitelmassa ehdotettaneen melko tiheän ulkoiluverkoston kehittämistä Maarian altaan ympäristöön pitkällä tähtäimellä. Valtaosa yhteyksistä toteutettaneen kuitenkin ulkoilupolkuina ja/tai metsäteinä tai puistokäytävinä. Varsinaiseksi kuntoradaksi kannattaneen rakentaa yhteys Koskenurmen (Jäkärän) nykyiseltä kuntoradalta Jäkärän urheilupuistoon Paattistenjokea myöten. Ratkaistaviksi nousevat niin ikään alueelle olennaiset ratsastusreitit, joista julkinen sektori voisi ottaa vastaisessa suuremman vastuun kannettavakseen. Itse reittien lisäksi harkittavaksi tulee asiakaspalautteen myötä myös jonkin kuntoradan muuntaminen kivituhkaa pehmeämmäksi pururadaksi.

[Kartta 7: Liikuntapalvelukeskuksen ylläpitämät kuntoradat](#)

[Kartta 8: Liikuntapalvelukeskuksen ylläpitämät ulkoilupolut eli Paavonpolut ja kuntoradat keskeisellä kaupunkialueella](#)

5.3 Pallokentät

Turun kaupungin liikuntapalvelukeskuksella on hallinnassaan kaikkiaan 135 pallokenttää. Joukko on ehdottomasti suurin kaikista liikuntapaikoista. Pallokentät ovat kuitenkin keskenään hyvin erilaisia ja niillä liikutaan olennaisesti eri tavoin. Niitä onkin mielekkäintä tarkastella 5 kenttäluokkana: lähikentät (58 kpl), pienpelikentät (39 kpl), isot hiekkakentät (11 kpl), tekonurmikentät (5 täysikokoista ja 4 pienpelikokoista) sekä luonnonnurmikentät (10 täysikokoista ja 3 pienpelikokoista). Näistä pallokenttien luokista on kustakin tarkemmat kuvaukset ja erittelyt alla. Vuorovarauksen piirissä pallokentistä on 80 suurinta kenttää eli n 60 % verkostosta. Pallokenttäverkoston kokonaisuudesta voidaan lähinnä todeta, että tarjonta on hui-

kean runsas eikä merkittäviä katveita oikeastaan ole. Pallokenttäverkoston kehityshaasteena on pikeminkin päällekkäistarjonta ja osittain laatu.

Päällekkäistarjonnalla tarkoitetaan sitä, että pallokenttien vaikutusalueet menevät päällekkäin. Käytännössä esimerkiksi asukkaalla Taija Turkulainen on kotioveltaan alle puolen kilometrin matka kahdelle tai useammalle kentälle. Verkoston ihannelilanteessa päällekkäisyyttä ei juuri olisi, jollei se ole erityisen perusteltua esim. oppilaitosten, seuratoiminnan, alueen ikäjakauman tms. merkittävän seikan johdosta. Päällekkäistarjontaa on mielekkäintä tarkastella pallokenttien alaluokkien mukaisesti, koska erilaisilla pallokentillä on erilaista käyttöä ja siten myös erilaiset vaikutusalueet.

Mahdollisia poistettavia kenttiä pohdittaessa tarkastellaan kuitenkin ko. kenttien sijainnin lisäksi myös

- kenttien käyttöä ml talvikauden jäädytyskäyttö
- kenttien kuntoa
- lähialueen asukasmäärää ja ikäjakaumaa
- lähialueen muita kenttiä
- kenttien sijaintia suhteessa oppilaitoksiin

Pienten (alle 40mx60m kokoisten) hiekkakenttien käyttöaste on keskimäärin hyvin alhainen. Nämä kaikista pienimmät lähikentät eivät ole kyllin suuria jalkapallon tai pesäpallon junioritoimintaan eivätkä myöskään koululiikuntaan. Pienet lähikentät soveltuvatkin ennen muuta vapaaseen pelailuun ja leikkiin, mölkkyyyn, petankkiin jne. Pienten lähikenttien käyttöaste on kuitenkin vähentynyt viime vuosikymmenien aikana. Pahimmillaan pikkukentät toimivat epävirallisina parkkipaikkoina, ajoharjoittelukenttinä ja kaato-paikkoina. Kaupungin kokonaistalouden kannalta on järkevää, että erittäin vähäisellä käytöllä oleville kentille puntaroidaan uusia merkityksiä. Tällä kaupungin talouden kannalta myönteisellä menettelyllä liikuntapalvelut toivovat varmistavansa vastaavasti liikuntakäytössä olevaan ulkoliikuntapaikkaverkostoon asianmukaiset resurssit.

Mahdolliset poistettavat kentät tuodaan liikuntalautakunnan päätettäväksi alueittain aina silloin, kun kilpailutetaan liikuntapaikkojen uusia, useampivuotisia ylläpitosopimuksia. Näin on toimittu esimerkiksi keuhällä 2014, jolloin pohjoisten alueiden sopimuksen kilpailutus tuli ajankohtaiseksi. Tällöin liikuntalautakunta päätti lakkauttaa Parolanpuiston, Munterinpuiston ja Savonkedon kentät poistokriteerit täyttävinä liikuntapaikkoina ja irtisanoa niiden maanvuokrasopimukset kiinteistöliikelaitokselle.

Kartta 9: Turun kaupungin pallokentät

Lähikenttien päällekkäistarjonta 500 metrin säteen vaikutusalueilla

Lähikentät ovat kivituhkapintaisia kenttiä, kooltaan pienempiä kuin 40 m x 60 m. Niitä on yhteensä peräti 58. Lähikentät eivät täytä koululiikunnan eivätkä jalkapallon eivätkä pesäpallon junioreiden pienpelien mittoja. Ne soveltuvat lähinnä pienten lasten vapaaseen pelailuun/ulkoleikkeihin, petankkiin, mölkkyyyn jne. Lähikenttien vaikutusaluetta on mielekkäintä tarkastella lähiliikunta- ja lähipalveluetaisyydellä enin-

tään 500 metriä asuinpaikasta. Näin tarkasteltuna merkittävää vaikutusalueiden päällekkäistä tarjontaa lähikentistä on

- Kärsämäessä
- Koivula-Haritusssa
- Lausteella
- Kuninkojalla
- Pahaniemessä

[Kartta 10: Lähikenttien 500 m vaikutusalue ja päällekkäistarjonta](#)

[\(tiedostopolussa \\adturku.fi\jaot\Kulttuuri\Liikunta\Yhteiset\Liikuntapaikkasuunnitelma 2025\TUOREIMMAT TIEDOSTOT HELMI2014\Valikoidut kartat lopputuotteeseen](#)

Pienpelikenttien tarjonta 1,5 kilometrin säteen vaikutusalueella

Pienpelikentät ovat kivituhkapintaisia ja kooltaan vähintään 40 m x 60 m. Tämä on koululiikuntakenttien vähimmäisvaatimus ja samalla se soveltuu sekä jalkapallon että pesäpallon junioreiden pienpeleihin. Pienpelikenttiä on kaupungissa yhteensä 39. Pienpelikenttiä tarkasteltaessa olennaista onkin niiden sijoittuminen suhteessa oppilaitoksiin sekä vapaa-ajanliikunnassa suhteessa jalkapallon ja pesäpallon junioritoimintaan. Pienpelikenttien vaikutusalue on lähikenttiä suurempi, mutta ne tulisi kuitenkin olla hyvin tavoitettavissa kävellen tai pyörällä. Käytännössä jalkapallon nappula- ja junioritoiminnassa tosiasiallinen etäisyys kodeista kentille vaihtelee hyvinkin paljon alueittain. Koululiikunnan kenttien taas tulisi mielellään olla paljonkin lähempänä koulurakennuksia, mieluiten alle puolen kilometrin etäisyydellä. 1,5 kilometrin matka pienpelikentille olisi kuitenkin hyvä keskimääräinen tavoite, ja siinä painottuu juuri tuo helppo saavutettavuus kevyellä liikenteellä.

Pienpelikenttien päällekkäistarjontaa esiintyy etenkin kaupungin keskustan alueella, mutta kun asiaa tarkastellaan lisäksi oppilaitosten suhteen, ei kenttiä olekaan oikeastaan yhtään ylimääräistä. Suuret koulut keskittyvät keskustan alueelle ja koululiikuntakelpoisia kenttiä kaivattaisiin jopa lisää. Etäisemmiskään ei oikeastaan ole tehostettavaa, kun huomioidaan koulujen ja vapaa-ajan käyttö – myös talviaikaan luistinkenttänä, pienpelikentän merkitys lähikenttänä joissakin tapauksissa sekä asukasrakenne.

[Kartta 11: Pienpelikenttien 1,5km vaikutusalue ja päällekkäistarjonta](#)

[\(tiedostopolussa \\adturku.fi\jaot\Kulttuuri\Liikunta\Yhteiset\Liikuntapaikkasuunnitelma 2025\TUOREIMMAT TIEDOSTOT HELMI2014\Valikoidut kartat lopputuotteeseen](#)

Isot hiekkakentät ja 4 kilometrin säteen vaikutusalue

Isot hiekkakentät ovat kivituhkapintaisia pallokenttiä, joiden pinta-ala on vähintään 90 m x 45 m. Niitä on yhteensä 11. Kentät ovat erityisen tärkeitä ja lajille ominaisia liikuntapaikkoja etenkin pesäpallolle. Niillä merkitystä myös jalkapallolle, sillä niillä voivat pelata junioreiden lisäksi myös alemmat aikuissarjat (MIII ja NII) sekä A- ja B-juniorit SM-sarjaa lukuun ottamatta. Isot hiekkakentät soveltuvat einomaisesti myös lukio- ja ammattikoulutusikäisten koululiikuntaan, johon opetushallitus suosittaa kenttäkokoja 50 m x 80

m.

Pesäpallolla ja jalkapallolla on kuitenkin jonkin verran erilaiset intressit koskien isoja hiekkakenttiä: jalkapallossa kivituhkapintaa ei pidetä nykyaikaisena ja lajin edustajat toivovat niiden muuntamista tekonurmikentiksi. Pesäpallolle taas hiekkakentät ovat olennaisen tärkeitä. Kumpaakin lajia tyydyttävää tekonurmiraikaisuutta ei löydy, sillä jalkapallolle soveltuu pitkänukkainen ja joustava kumirouhetekonurmi ja pesäpallolle taas lyhytnukkainen sekä kovempipohjainen hiekkatekonurmi.

Isojen hiekkakenttien vaikutusalue on laaja etenkin pesäpallon ja jalkapallon nuorten ja aikuisten toiminnan osalta. Myös lukio- ja ammattioppilaitosikäisten nuorten voi olettaa kykenevän liikkumaan verrattain kauas koululiikuntapaikoille. Isoja hiekkakenttiä onkin tarkasteltu 4 kilometrin säteen vaikutusalueina, koska se on vielä pyörälläkin saavutettavissa.

Ylitarjonnasta sijainnin perusteella ei voi puhua, vaikka vaikutusalueet menevätkin selvästi päällekkäin ja ne sijoittuvat voittopuolisesti keskeiselle kaupunkialueelle. Luolavuoren-Puistomäen alueella on varsinainen neljän ison hiekkakentän tihentymä, mutta niillä kaikilla on vuorovaruksia vapaa-ajankäytössä (jalkapalloa ja pesäpalloa lähinnä) ja Puistomäenkenttää lukuun ottamatta myös koululiikuntakäyttöä. Vaikutusalueetarkastelu ei isojen hiekkakenttien suhteen valotakaan kenttäverkoston mielekkyyttä. Enemmän kertoo vuorovaruuskalenteri sekä koulujen läheisyys. Myöskään merkittäviä katveita ei ole, sillä isot hiekkakentät ovat omalla tavallaan niin erikoisliikuntapaikkoja pesäpallon ja jalkapallon nuorten ja aikuisten tasoille sekä 16–19 –vuotiaiden koulukokouksien koululiikuntaan, ettei niiden vaikutusalueiden tarvitse kattaa koko kaupunkialuetta.

Viime aikoina isojen hiekkakenttien verkostoon muutospaineita ovat esittäneet yhä useammin jalkapalloseurat, jotka olisivat kiinnostuneita vuokraamaan kenttiä kokonaan omaan käyttöönsä muuntaen ne ensin tekonurmipintaisiksi. Ongelmana kuviossa on se, että sopivan kokoisia suuria kenttiä on ainoastaan 11, ja että kentillä on merkitystä myös koululiikunnalle, talvikauden jäädyttämiselle ja asuinalueiden yleisenä ja yhteisenä kenttänä toimimiselle.

Korkeatasoiset pallopelikentät:

Isot tekonurmikentät

Isoilla tekonurmikentillä tarkoitetaan täysimittaisia, jalkapallon kaikkien sarjatasojen vaatimukset täyttäviä kenttiä, pelialan vähimmäismitoiltaan 100 m x 64 m. Myös pesäpallon korkeimmat sarjat suosivat tekonurmea, mutta pesäpalloon tarvitaan lyhytnukkainen ja kovapohjainen hiekkatekonurmi. Lisäksi kentällä on omat määrämitat ja merkinnät. Jalkapalloon taas soveltuu paremmin joustavampi kumirouhetäyteinen tekonurmi, joten korkeimpien tasojen harjoitus- ja kilpakentät on tehtävä erikseen näille lajeille. Turussa on yhteensä 7 isoa ulkotekonurmikenttää. Näistä kaksi on seurojen (Turun Weikot ja Nappulaliiga) hallinnassa, loput kaupungilla. Kaupungin kentistä yksi on hiekkatekonurmi pesäpallostadionilla pesäpallon mitoin ja loput neljä kumirouhetekonurmia etupäässä jalkapallon käytössä.

Isojen tekonurmikenttien käyttäjäkunta on todella runsas sekä alueellisesti että ikäryhmittäin. Niiden prime time – kysyntä on niin vilkasta, että niille on vaikea määritellä kuvaavaa vaikutusalueita. Kentille tulaa sekä harjoittelemaan että etenkin pelaamaan autolla pitkiä matkoja, paljon myös vierikunnista. Kysyntä isoille tekonurmikentille onkin niin kova, että kärjistäen ne tulevat aktiiviseen käyttöön lähes riippumatta siitä, minne ne sijoitetaan kaupunkialueella – ainakin prime time -aikaan. Tästä huolimatta kentät olisi kokonaistaloudellisinta sijoittaa niin, että ne palvelevat korkeatasoisen jalkapallon lisäksi mahdollisimman tehokkaasti myös alueellisesti esimerkiksi koululiikuntaa, junioritoimintaa ja harvinaisempia lajeja, kuten lacrossea ja ultimatea. Junioritoiminnassa täysimittaisen tekonurmikentän voi jakaa kahdeksi pienpelikentäksi. Sijainnin lisäksi myös vuorojakolinjaukset ovat erittäin tärkeitä tekonurmikenttien käytössä.

Kaikki Turun 6 isoa ulkotekonurmikenttää sijaitsevat keskustan tuntumassa. Väestön ja saavutettavuuden kannalta tämä onkin järkevää, mutta seuraavia kohteita pohdittaessa on syytä tarkastella myös alueellista näkökulmaa koululiikunnan, junioritoiminnan ja omatoimisen, vapaamuotoisen pelailun kannalta. Tekonurmien sijoittelun periaatteita on käyty läpi luvussa 4.2. Seuraavat suunnitellut kohteet ovatkin Hirvensalon Lauttarannassa uuden Syvälahden koulun yhteydessä sekä Pansion Kisapuistossa. Hirvensalon väestö tulee kaavoitustyön ja ennusteiden valossa kasvamaan voimakkaasti ja sikäli sijainti on perusteltu.

Pienet tekonurmikentät

Pienillä tekonurmikentillä tarkoitetaan jalkapallon pienpelien mitat (väh. 60m x 40m) täyttäviä tekonurmikenttiä, ja niitä on Turussa yhteensä 4. Kentät ovat etupäässä jalkapallon junioritoiminnassa, mutta niillä voi pelata myös esimerkiksi junioripesäpalloa tai maahockeyä. Nurmet on kierrätetty kokomittaisilta tekonurmikentiltä, ja ne ovat toistaiseksi valtaosin hiekkatekonurmia.

Pieniä tekonurmikenttiä toivotaan kovasti lisää. Etenkin jalkapallon junioritoimijat haluaisivat tekonurmipinnan lähes kaikille alueille. Kokonaistaloudellisempaa olisi kuitenkin olemassa olevan tekonurmi- ja nurmikenttäverkoston varausasteen tehostaminen myös prime time – tuntien ulkopuolella sekä kokomittaisien kenttien sijoittaminen harkitusti myös junioritoiminnan näkökulmasta, kuten yllä kuvattu. Pieniä tekonurmikenttiä voidaan tämän jälkeen lisätä harkitusti. Sijainnin kannalta tällöin tulee painottaa sitä, että ne tulevat mahdollisimman tehokkaaseen käyttöön myös koululiikunnan ja omatoimisen pelailun (lähiliikunnan) kannalta. Niiden tulisi siis sijaita lähellä kouluja ja tiiviistä asutusta.

Luonnonnurmikentät

Luonnonnurmikentät ovat kaikkein parhaimpia jalkapallo-, yleisurheilu- ja rugbyalustoja. Niiden ongelmana on kuitenkin se, että pinta kestää vain noin 12–16 käyttötuntia viikossa siinä missä tekonurmillalla ei ole rajoituksia ollenkaan. Myös käyttökausi on lyhyempi verrattuna tekonurmiin, jotka ovat käytettävissä jo varhain keväällä ja myös myöhään syksyllä. Luonnonnurmien ylläpito on lisäksi kallista, koska niitä

täytyy leikata, kastella, lannoittaa jne. Luonnonurmikentät voikin luokitella korkeatasoisiksi erikoisliikuntapaikoiksi.

Turun kaupungissa on yhteensä 10 täysimittaista ja 3 pienpelikokoista luonnonurmikenttää. Ne sijoittuvat melko tasaisesti koko kaupungin alueelle liikuntakeskuksiin sekä siten, että myös pohjoisen Paattisilla ja Jäkärlässä sekä etelän Satavassa on omat pienpelikokoiset luonnonurmikenttensä.

Luonnonurmikenttien kustannus-hyötysuhde on erittäin alhainen, kuten tämän suunnitelman luvussa kustannuksista 4.2 on kuvattu. Luonnonurmiverkostoa olisikin syytä pidemmällä tähtäimellä harventaa vain ehdottomaan minimiinsä ja muuntaa niistä kovassa käytössä olevat kentät harkinnanvaraisesti tekonurmiksi.

Korkeatasoisten pallopelikenttien tarjonta 2 km:n vaikutusalueen ja saavutettavuuden mukaan

Isot teko- ja luonnonurmikentät ovat etenkin korkeiden sarjatasojen ja aikuisten toiminnassa niin kysytyjä kenttiä, että niille on vaikea määritellä osuvaa vaikutusaluetta, kuten edelläkin todettu. Etenkin täysikäiset tulevat sekä harjoituksiin että peleihin autolla pitkiäkin matkoja vierikunnista eli koko Turun seudun toiminnalliselta kaupunkialueelta. Viitteelliseksi vaikutusalueeksi voikin antaa esimerkiksi 10 kilometriä. Täysimittaisten keino- ja luonnonurmikenttien suhteen seudullinen tarkastelutaso olisikin mielekkäämpi – mutta rajautuu kuitenkin tämän selvityksen ulkopuolelle mielenkiintoisena jatkotyönä.

Junioritoiminnan sekä vapaamuotoisen lähiliikunnan näkökulmista tekonurmiverkoston tarkastelu on sitä vastoin mielekästä jo yhdenkin kunnan alueella. Täysimittaisen kentänhän voi jakaa puoliksi kahdeksi pienpelikentäksi junioriharjoituksiin. Junioritoimintaan soveltuvaksi vaikutusalueeksi määriteltiin 2 kilometriä, koska 2 km on vielä kohtuullinen matka, jonka kouluikäiset pystyvät taittamaan kävellen tai pyörällä harjoituksiin. Tosiasiassa lapsia kylläkin kuljetetaan harjoituksiin hyvin paljon autokyydillä. Sekä yhdyskuntarakenteen että arkiliikunnan edistämisen kannalta hyvänä tavoitteena voisi kuitenkin pitää sitä, että järjestäytyneen junioritoiminnan säännölliset harjoituspaikat olisivat saavutettavissa kevyellä liikenteellä. Aivan toinen arvokysymys on kuitenkin se, että tulisiko säännöllisillä harjoituspaikoilla ylipääntään olla tekonurmia ja minkä tahon kustannuksella. Minkä tasoisten ja ikäisten pallopelien harrastajien olisi hyvä saada harjoitella/pelata laadukkailla alustoilla ja missä määrin - eli esim. lähinnä erikoisharjoitukset ja pelit?

Nykyiset tekonurmikentät sijoittuvat keskeiselle kaupunkialueelle siten, että tarjonta on junioritoiminnan (2km vaikutusalue ja saavutettavuus) näkökulmasta kattavaa Kuninkojalta viistosti kaakkoon Skanssiin ja toisaalta Telakkarannasta viistosti koilliseen Kohmoon (ks. kartta 13). Kokomittaiset kentät ovat aivan keskustan tuntumassa, siinä missä pienpelikentät hieman etäämmällä (Teräsrautela, Hannunniittu, Vasaramäki ja Vähäheikkilä). Asutuskeskittymien kannalta tekonurmikatvetta voi nähdä lounaassa ja lännessä (Hirvensalo – Linnakaupunki – Pansio) ja toisaalta idässä (Lauste – Varissuo). Pohjoisilla alueilla ei myöskään ole tekonurmikenttiä, mutta siellä on sekä Jäkärän että Paattisten keskustassa luonnon-

nurmikentät, jotka ovat verrattain vähällä käytöllä. Niillä voisi siis lisätä junioreiden harjoitus- ja pelivuoroja. Kärsämäellä on myös luonnonnurmikenttä, joka on pääosin juniorikäytössä samoin kuin Satavassa.

Lounaisten ja läntisten alueiden tekonurmikatve tulee mitä todennäköisimmin helpottamaan sikäli, että lähivuosien suunnitelmissa on kokomittaiset tekonurmipinnat yhtäältä Lauttarannan Syvälahteen uuden yhtenäiskoulun välittömään läheisyyteen sekä toisaalta Pansion Kisapuistoon. Pienpelikokoinen kierrätystekonurmi on suunniteltu asennettavaksi myös Tallimäenpuiston kentälle Juhana Herttuan koulun välittömään läheisyyteen Kakolanmäen juurelle. Nappulaliigalla on oma, yksityinen hanke tekonurmesta Peltolanpuiston kentälle Koivulaan. Hieman pidemmällä tähtäimellä pohditaan myös pienen kierrätystekonurmen asentamista Varissuolle.

Nykyiset täysimittaiset tekonurmikentät sijaitsevat erikoisliikuntapaikkoina tehokkaasti tiiviisti asutetun keskustan tuntumassa hyvin saavutettavissa. Niiden päällekkäistarjontaa ei periaatteessa ole näkyvissä siinä mielessä, että niiden prime time – vuorot (arkisin klo 17–20 sekä viikonloppuisin) ovat lähes täyteen varattu. Parhaimpien aikojen ulkopuolella täysimittaisillakin kentillä on kuitenkin paljon vapaita vuoroja (ks. luku 3.4 kenttien käytöstä ja vuorovarauskäytännöistä, jotka vaikuttavat käyttöasteeseen). Pienpelikokoisista tekonurmikentistä ei myöskään ole sijainnin kannalta päällekkäistarjontaa, mutta käyttämättömiä vuoroja on niillä aika paljonkin, Turjanpuistoa eli Vasaramäen kenttää lukuun ottamatta (ks. luku 3.4). Tekonurmipintojen osalta kysyä voidaan, olisiko ne syytä nähdä erikoisliikuntapaikkoina, joiden kaikki potentiaaliset käyttötunnit tulisi olla ehdottomasti käytössä ja joihin tulisi pidempiä matkoja myös junioritoiminnassa? **Tehostamisen haaste suuntautuisi näin pikemminkin vuorovarauskäytänteisiin sekä käyttäjien sisäiseen organisoitumiseen siten, että jo olemassa oleva infrastruktuuri palvelisivat mahdollisimman tehokkaasti ja monipuolisesti.**

Luonnonnurmikentät (10 täysimittaista ja 4 pienpelikokoista) sijoittuvat pääosin suurimpiin liikuntakeskuksiin eli Kupittaan, Urheilupuistoon ja Impivaraan. Etenkin pienpelikokoiset kentät sijoittuvat myös melko tasaisesti koko kaupungin alueelle siten, että myös pohjoisen Paattisilla ja Jäkärlässä sekä etelän Satavassa on omat luonnonnurmikenttensä. Luonnonnurmikenttien osalta ei ole perusteltua puhua katveista sikäli, että ne ovat todellakin erikoisliikuntapaikkoja eli korkeatasoisia pelialustoja, joiden mahdolliset käyttötunnit ovat vähäisiä ja ylläpitokulut korkeita. Kaupunki ei voi julkisin varoin tarjota luonnonnurmia kattavasti käyttöön. Päällekkäistarjontaa on sekä alueellisesti että varattujen vuorojen valossa Kupittaan, jossa on yhteensä 7 kaupungin ylläpitämää, täysimittaista sekä yksi vajaamittaista luonnonnurmikenttää. Näistä kolmen eli kenttien 1,7, ja 9 varausaste on vajaa. Viime mainitut kaksi on liigajoukkueiden ensisijaisessa käytössä, mutta niiden varauskäytännöissä olisi huomattavaa tehostamisen varaa muillekin toimijoille. Kentän 1 kunto on puolestaan niin huono, että käytön tehostaminen edellyttää peruskorjauksen. Vajaakäyttöä on vuorovarauksen valossa niin ikään aluekentillä eli Paattisilla, Jäkärlässä ja Satavassa. Näitä voitaisiin käyttää huomattavasti enemmän.

Kaikkiaan nykyinen korkeatasoisten pallokenttien tarjonta on alueellisesti kattava, etenkin kun huomioidaan lähivuosille suunnitellut investoinnit lounaisissa kaupunginosissa. Kun huomioidaan myös väestö 2 kilometrin vaikutusalueella (eli ennen muuta junioritoimintaan ja vapaamuotoiseen omatoimiliikuntaan), niin tarjonta on sikäli varsin kohdennettua, että nykyverkoston painopiste on väestöltään tiheällä keskeisellä kaupunkialueella. Aluekentät sen sijaan palvelevat osin varsin niukkaakin asukaskuntaa. Väestön näkökulmasta merkittävää tekonurmiverkoston laajennuspainetta olisi lähinnä Varissuolla. Siellä ei kylläkään harrasteta pallopelejä järjestäytyneen urheilutoiminnan piirissä kovin vilkkaasti, mutta omatoiminen, vapaa pelailukäyttö olisi todennäköisesti hyvinkin suosittua.

Korkeatasoisen pallokenttäverkoston kehittäminen

- Nykyverkoston tehokkaampi käyttöönotto siten, että varausaste olisi mahdollisimman korkea.
- Luonnonnurmiverkoston kriittinen tarkastelu.
- Tekonurmiverkoston laajentaminen ainoastaan tarkkaan harkiten ja seuraavia seikkoja painottaen:
  - monipuolinen käyttö: korkeimpien tasojen lisäksi juniorit, eri lajit, koululiikunta ja omatoiminen pelailu
  - monikäytön painottaminen myös vuorovarauslinjauksissa ja tiedottamisessa
  - asutuksen ja yhdyskuntarakenteen kannalta keskeinen, hyvin saavutettava sijainti

Yhteenvetona voidaan todeta, että korkeatasoisten pallokenttien tarjonnassa ja käyttäjien kysynnässä on jonkinasteinen kohtaanto-ongelma: tekonurmikenttiä toivotaan paljon lisää eri puolille kaupunkia, vaikka jo olemassa olevillakin kentillä on varaamattomia vuoroja etenkin prime time – aikojen ulkopuolella eli esimerkiksi viikonloppuina aamupäivisin ja keskikesällä (ks. luku 3.4. liikuntapaikkojen käytöstä). Tekonurmia toivotaan lisää, vaikka olemassa olevia olosuhteita on kaupunkitasoisesti harrastajiin nähden hyvin tarjolla sekä varattujen vuorojen osalta, että vapaaseen pelailuun. Kustannuksiltaan kalliin korkeatasoisen keino- ja luonnonnurmiverkoston laajentamista ennen tulisi luonnollisesti nykyisen verkoston potentiaali ottaa täyteen tehokkaaseen käyttöön. Myös täysmittaisten kenttien merkitys junioreiden harjoittelu- ja kilpapaikkana on erinomaisen merkittävä sikäli, että kenttä voidaan jakaa kahtia kahden eri joukkueen samanaikaisia harjoituksia varten. Niin ikään myös muiden lajien, kuten pesäpallon, lacrossen, ultimateen ja rugbyyn sekä koululiikunnan ja vapaamuotoisen omatoimipelailun mahdollisuudet tulee varmistaa niin tehokkaan sijainnin kuin vuorovarauskäytänteinkin.

Kartta 12: Korkeatasoiset pallopelikentät ja 2 km:n vaikutusalue, saavutettavuus ja väestö

Kartta 13: Korkeatasoiset pallopelikentät ja 2 km:n kevyen liikenteen saavutettavuus sekä kouluikäiset

5.4 Luonnonjääkentät, tekojääradat ja jäähallit

Jääkentät

Turun kaupungissa on jäädytetty viime vuosina n 50 kenttää nk. luonnonjääkentiksi eli perinteisin menetelmin vedestä. Jäädytysaika on keskimäärin 12 viikkoa talvikaudessa, hieman sääolosuhteista riippuen.

Lisäksi kaupunki ylläpitää kahta tekojäärataa eli Parkinkenttää ja Kupittaaan luistelumattoa. Tekojääratojen pohjissa on jäädytysputket, jotka helpottavat jäädyttämistä lauhempinakin talvina. Kaupunkilaisille on myös annettu mahdollisuus omien jääkenttien ylläpitoon talkootoin. Kaupunkilaisten ylläpitämiä talkookenkkiä on muutamia vuosittain, perinteikkäimpänä näistä Mikkolanmäen kenttä Itäharjulla. (Ks. kartta 3 talvilajien liikuntapaikoista.)

Luistelu on palautteiden perusteella hyvin suosittu talviliikuntaharrastus kaupunkilaisten parissa. Koulut ja päiväkodit ovat myös jääkenttien tehokäyttäjiä – ne liikuttavat siis pitkälti lapsia ja nuoria. Luonnonjääkentillä ja tekojääradoilla luistelevat ennen muuta omatoimisesti liikkuvat, siinä missä jäähallit puolestaan ovat valtaosin järjestöliikunnan käytössä.

Jääkenttien jäädyttäminen on kuitenkin myös varsin kallista ylläpitotyötä: n 50 luonnonjääkentän jäädyttäminen 6-8 viikon ajan maksaa kaikkiaan noin 700 000 € / talvikausi eli keskimäärin 14 000 € / kenttä / kausi, joskin kustannukset vaihtelevat kentittäin kentän koon ja varustelun mukaan (onko kaukaloa/pukukoppia).

Jääkenttien tarjonta ja kehittäminen 1km:n kevyen liikenteen saavutettavuuden mukaan

Jääkenttien saavutettavuus määriteltiin 1 kilometriksi sillä perusteella, että 1km on kohtuullinen kävelymatka, jonka jopa luisteluikäiset päiväkotilapsetkin pystyvät kävelemään kentälle.

Jääkenttiä on kattavasti tarjolla koko kaupungin alueella. Reilulla puolella kaupunkilaisista, 54 prosentilla, on ulkojääkenttä alle kilometrin etäisyydellä asunnostaan kevyen liikenteen väylästä pitkin. Merkittävä katve on ainoastaan Katariinanlaaksossa - Haritussa, jossa kaikkiaan n 6 000 asukasta on ilman lähikenttää. Alueella on keskimääräistä enemmän alle 20-vuotiaita lapsia ja nuoria. Alueella keskeisesti sijaitsevan Sastamalankentän voisikin mahdollisesti liittää jäädytysohjelmaan palvelemaan tätä joukkoa – tosin tällöin vain n 2 400 asukkaan palvelutaso nousisi niin paljon, että luistelukenttä olisi tavoitettavissa alle 1 km:n kodista kevyen liikenteen verkostoa pitkin. Päällekkäistarjontaa sen sijaan on paljon etenkin itäisessä keskustassa – toisaalta keskustassa on myös eniten väestöä ja kouluja. Päällekkäistarjontaa on myös Runosmäessä, Lausteella, Varissuolla ja Nummessa. Jääkenttäverkostoa voisikin korkeiden kustannusten takia järkevöittää. Tällöin mahd. harvennettavia kenttiä tulee pohtia seuraavista näkökulmista:

- päällekkäistarjonta muiden läheisten jääkenttien kanssa
- peruskoulut lähistöllä
- vähäinen määrä asukkaita saavutettavuusalueella
- vähän havaittua käyttöä

Vertailutietona kerrottakoon myös, että asukasluvultaan yli puolen miljoonan Helsingissä on lukumääräisesti yhtä paljon jäädytettäviä luonnonjääkenttiä kuin Turussa, joten palvelutaso täällä on ollut suhteellisesti ottaen erittäin korkea. Koko maassa yhtä kunnallista luonnonjääkenttää kohden on n 4 968 asukas-

ta⁵⁸. Turussa kaudella 2014–2015 asukkaita oli 3 722 / kunnallinen luonnonjääkenttä. Turussa on siis selvästi parempi palvelutaso kuin maassa keskimäärin.

Kartta 14: Ulkojääkentät ja kevyen liikenteen saavutettavuus 1 km keskeisellä kaupunkialueella

Tekojääradoista

Turun kaupungilla on kaksi tekojäärataa, Parkinkenttä ja Kupittaaan luistelumato. Tekojääratojen pohjissa on jäädytysputket, jotka helpottavat jäädyttämistä lauhoinakin talvina. Turun eteläisen sijainnin ja vaihtelevien talvikelien kannalta tekojääradat täydentävät erinomaisesti luonnonjääkenttien tarjontaa. Kentät ovat luonteeltaan hyvin erilaisia: Kupittaaan mato soveltuu matkaluisteluun, Parkin iso kenttä kaukaloi-
neen taas sekä jääkiekkoon että vapaaluisteluun.

Tekojääratojen investointi- ja ylläpitokustannukset ovat kuitenkin todella korkeita: ison pallokentän (> 5 000 m²) tekojääradaksi muokkaamisen toteutuneet kustannukset ovat tänä päivänä kokoluokkaa 3,5 miljoonaa euroa⁵⁹. Lisäksi ylläpitotöinä jäädyttäminen sekä jään hoito kuluttaa vettä ja energiaa erittäin paljon. Ja juuri kumirouhetekonurmi, kuten Parkinkentällä, on kaikista työläin ja kallein jäädytyspohja. Ylläpitokustannukset talvikautta kohden ovat Parkinkentällä n 60 000 €. VTT:n selvityksessä vuosittaisia toteutuneita käyttökustannuksia oli peräti 260 000 €⁶⁰, kun huomioidaan kaikki mahdolliset kustannukset, kuten henkilöstökulut ja vuokrat kokonaisvaltaisesti. Luonnonjääkenttien vastaavat ylläpitokulut Turussa ovat noin 14 000 € / kenttä / talvikausi (n 8 viikkoa).

Vuonna 2007 Turun kaupungissa tehtiin tekojäärataselvitys, jossa hahmoteltiin peräti 18 tekojääradan verkostoa kaupunkiin. Selvityksen taustalla oli tuolloin paitsi vaihtelevat sääolot niin myös havainnot runsaan luonnonjääkenttäverkoston niin ikään korkeista ylläpitokustannuksista (nykytasolla noin 50 luonnonjääkentän jäädyttäminen ja hoito maksaa yhteensä n 700 000 € vuodessa). Selvityksessä tekojääratojen vielä huomattavasti korkeampia investointi- ja ylläpitokustannuksia ei oletettavasti selvitetty kovin realistisesti, sillä nykyisillä kustannustasoilla ja budjettikureilla tällaiset visiot eivät ole ajateltavissakaan.

Tekojääratojen tarjonta 5 km:n vaikutusalueen mukaan

Tekojääradat ovat kalliita erikoisliikuntapaikkoja, ja siksi niiden vaikutusalue määriteltiin pitkäksi 5 kilometriksi. Niille kuljetaan paljon autoilla. Lisäksi tekojääratojen voi katsoa niveltyvän kiinteästi yhteen luonnonjääkenttien verkostoon: sekä luonnonjääkentät että tekojääradat tarjoavat luistelumahdollisuuksia ulkoilmassa talvikaudella ennen muuta omatoimiliikkujille, joskin hieman myös järjestyneelle harrastustoiminnalle. Valtaosin järjestäytyntä jääkiekkoa ja taitoluistelua harrastetaan kuitenkin jäähalleissa.

⁵⁸ VTT 2013: ulkoliikuntapaikkojen kysyntä ja tarjonta s. 38

⁵⁹ Ulkoliikuntapaikkojen laatu ja kustannukset (käsikirjoitus) 2013, 85.

⁶⁰ Kuten ed., 86.

Parkin ja Kupittaaan tekojääradat sijaitsevat tehokkaasti keskustassa, ja niiden 5 kilometrin saavutettavuus suurimpia moottoriväyliä pitkin kattaa koko keskisen kaupunkialueen Jyrkkälästä Varissuolle ja Kattariinasta Runosmäkeen. Ylitarjonnasta ei voi puhua siinä mielessä, että kummallakin tekojääradalla on paljon kävijöitä (Parkinkentällä vuosittain reilusti yli 40 000 käyntiä, v 2014 yhteensä 48 157). Alueellisesti täysin tekojääratarjonnan katveeseen jäivät siis ainoastaan saaret, pohjoiset kaupunginosat ohikulkutieltä pohjoiseen sekä Pansio-Pernon alue.

Tekojääratojen kehittämisestä

Mikäli tulevaisuudessa on varaa pohtia mahdollisia uusia tekojääratainvestointeja, niin nykyisen tarjonnan ja tulevan väestönkasvun kannalta sijaintina tehokas olisi ennen muuta Hirvensalon pohjoiskärki sillan ja mahd. tulevan raitiotieyhteyden tietämällä. Toissijaisesti voi harkita Iso-Heikkilän aluetta / Linna-kaupungin länsireunaa, jolloin tekojäärata palvelisi paitsi pansio-pernolaisia, myös Linnakaupungin kasvavaa väestöä.

Jäähalleista

Turun kaupungin liikuntapalvelukeskuksella on hallinnassaan kaksi jäähallia: Impivaaran ja Varissuon jäähallit, joissa kummassakin on kaksi rataa. Lisäksi Turussa on myös kaksi osakeyhtiömuotoista ja monitoimista jäähallia, joissa kaupunki on pääosakkaana: Kiinteistö oy Turun monitoimihallin areenat Kupittaaalla (Marli Areena)⁶¹ ja Artukaisissa (HK Areena). Kupittaaan hallissa on kaksi rataa, ja kaupunki on osakkaana ainoastaan kilparadan puolella. Harjoitusrata on kokonaan yksityinen.

Jääkiekko- ja taitoluisteluseurat ovat jäähallien pääkäyttäjryhmiä. Liikuntapalvelukeskuksen hallit ovat myös koululiikunnan, päiväkotien jne varattavissa päiväaikaan, ja niissä on myös avoimia yleisöluisteluvuoroja. Jäähallien käyttöaste on korkea arkisin klo 15–23 ja viikonloppuisin klo 8-23. Kysyntää jäälle ilta- ja viikonloppuaikoihin olisi paljon enemmänkin kuin nykyverkosto pystyy tarjoamaan. Turkulaisseurat ostavat tällä hetkellä jääaika lähikuntien halleilta arviolta noin yhden kokonaisen jääradan verran vuodessa. Jäähallit ovatkin uimahallien tapaan niin suuria ja kalliita erikoisliikuntapaikkoja, että niiden sijaintia olisi mielekkäintä tarkastella seudullisella tasolla mahdollisena myöhempänä jatkotyönä.

Lounais-Suomen aluehallintoviraston peruspalveluselityksessä 2013 käsiteltiin jäähallitarjontaa koko aluehallintoalueen tasolla eli Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa. Selvityksen mukaan ”Lounais-Suomen alueella jäähallien saavutettavuus on koko maahan verrattuna hyvä. Jäähallin saavuttaa 95 prosenttia asukkaista alle 25 minuutissa (koko maassa 35 minuuttia) ja yli 70 prosenttia väestöstä on 10 km etäisyydellä jäähallista.”⁶² VTT:n selvityksen mukaan puolestaan sisäjääratojen tarjonta Turussa on hyvää keskitasoa suhteessa muihin suuriin ja keskisuuriin kaupunkeihin: Turussa yhtä jäärataa kohden

⁶¹ Kaupunki osakkaana vain ns. kilpahallin puolella. Harjoitushalli on täysin yksityinen.

⁶² Peruspalvelujen arviointi Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa 2013, s. 105

on 29 778 asukasta, kun suurissa ja keskisuurissa kaupungeissa keskimäärin 28 470 as/jäärata ja koko maassa 21 179 as/jäärata.⁶³

Jäähallien tarjonnasta 5 kilometrin vaikutusalueen mukaan

Pitkä 5 kilometrin vaikutusalue jäähalleille on valittu siksi, että jäähalleille mennään ennen muuta moottoriajoneuvoilla jo pelkkien suurten kantamusten takia. Lisäksi jäähallit ovat niin kalliita ja suuria erikoislukuntapaikkoja, että tätä tiuhempi verkosto ei ole realistinen vaikka lisäkysyntää voisi löytyäkin. Todellisuudessa kulkumatkat ovat vielä paljon pidempiä, jopa 10–15 kilometriä, sillä harrastajat kulkevat juuri sinne, mistä jääaika on saatu omalle joukkueelle tai seuralle. Seudullinen tarkastelutaso olisikin mielekkäin jäähallien kohdalla.

Kaupungin nykyiset omat 2 ja pääosakkaan ominaisuudessa omistamat toiset 2 jäähallia kattavat hyvin koko keskisen kaupunkialueen, kun asiaa tarkastellaan 5 kilometrin vaikutusalueen ja saavutettavuuden mukaan. **Hallit sijoittuvat optimaalisesti eri puolille kaupunkia suurten asukaskeskittymien tuntumaan.** Katveeseen jäävät ainoastaan saaret ja pohjoiset kaupunginosat ohitustien pohjoispuolella. Mainittavasta päällekkäistarjonnasta ei voida puhua sikäli, että kaikille nykyisille jäähalleille riittää käyttäjiä ja lisää jääaika ostetaan lähikuntien halleilta.

Jäähallitilanteen kehittäminen Turun kaupungin osalta tarkoittaisikin mitä todennäköisimmin toisen jääradan rakentamista HK Areenan yhteyteen Artukaisiin. Paikalla on valmiiksi koneisto ja henkilökunta. Seudullinen selvitys toisi kattavampaa käsitystä seudullisen halliverkoston kehityspaineisiin. Harkita voi myös uuden ulkotekojääradan rakentamista hallin sijaan, siten että jääajat jaettaisiin seurojen käyttöön.

Kartta 15: Jäähallit ja tekojääradat sekä 5 km:n saavutettavuus moottoriväyliä pitkin

5.5 Kuntosalit ja puistokuntosalit

Turun kaupungin hallinnassa on yhteensä 10 kuntosalia. Näistä 7 on auki yleisölle, ja 2 liittyy ainoastaan koko liikuntatilan vuorovaraukseen (jalkapallohalli ja Alfa liikuntakeskus). Aunelan palloiluhallin kuntosali on tältä väliltä: se on varattavissa tuntihintaan myös ilman varausta palloilusalin puolelle. Kuntosalit ovat varsin käytettyjä ja suosittuja liikuntapaikkoja teini-ikäisistä aina ikääntyneisiin saakka. Ne pitävät pintansa myös käyttäjäkyselyissä, joissa niitä pidetään uimahallien jälkeen tärkeimpinä sisäliikuntapaikkoina.

Julkisten kuntosalien lisäksi kaupungissa on kymmeniä yksityisiä ja kolmannen sektorin kuntosaleja, ja valtaosa kuntosalikävijöistä käykin juuri niissä. Saleja on erityisen paljon keskustan alueella. Kenttä myös elää hyvinkin nopeasykkeisesti. Kaikkien yksityisten kuntosalien kartoittaminen ei ollut kuitenkaan mahdollista tämän liikuntapaikkasuunnitelman puitteissa. Osa yksityisistä kuntosaleista on käyttäjämak-

⁶³ Sisäliikuntapaikkojen kysynnän ja tarjonnan nykytila 2013, 61.

suiltaan huomattavasti kalliimpia kuin julkiset salit, joten niitä ei siltä osin voi täysin rinnastaa julkisten salien verkkoon. Toisaalta etenkin kolmannen sektorin toimijat saattavat tarjota kuntosalien käyttöä varsin kohtuullisin hinnoin, ja markkinoille on viime aikoina tullut myös huokeita yksityissaleja. Julkisten, yksityisten ja kolmannen sektorin kuntosalien tämänhetkistä työnjakoa voi luonnehtia karkeasti niin, että keskustassa on etupäässä yksityistä tarjontaa ja kolmannella sektorilla omia erityisiä salejaan myös lähiöissä. Kaupungin ylläpitämät kuntosalit sijoittuvat etupäässä suurten hallien yhteyteen, ja näiden lisäksi alueellisesta katetta lisäävät Jäkärän ja Pansion kuntosalit.

Kuntosalien tarjonnasta 3 km:n vaikutusalueen ja saavutettavuuden mukaan

Kuntosalien vaikutusalueeksi määriteltiin 3 kilometriä sillä perusteella, että ne ovat tavallaan alueellisia tai kaupunginosittaisia liikuntapaikkoja – eivät aivan lähiliikuntapaikkoja, mutteivät myöskään esimerkiksi uimahallien kaltaisia suuria ja erityisiä erikoisliikuntapaikkoja. 3 kilometriä on matka, jonka pystyy hyvin taittamaan pyörällä sulan maan aikana, joten kuntosalit ovat myös alaikäisten nuorten itsenäisesti saavutettavissa. Lisäksi huomata tulee vielä se, että vaikka kuntosalit ovatkin hyvin suosittuja liikuntapaikkoja, niin kunta ei pysty ylläpitämään tiheää kuntosaliverkkoa lähiliikuntapaikkoina. Se ei myöskään olisi järkevää, kun huomioidaan myös yksityisen ja kolmannen sektorin runsas tarjonta.

Kaupungin ylläpitämien **julkisten kuntosalien verkosto kattaa melko hyvin kaupunkialueen**. Kun asiaa tarkastellaan 3 km:n ympyrämäisten vaikutusalueiden mukaan, niin ainoastaan 11 % kaupungin tämänhetkisestä väestöstä jää kuntosalitarjonnan ulkopuolelle. Näistä suurin joukko eli n 9 500 asukasta asuu saarilla, joilla onkin kaikista yksiselitteisin katvealue. Hirvensalon heitto kylläkin ylläpitää pientä kuntosalia Hirvensalon Lauttarannassa. Saarten lisäksi selvä katvealue on myös Sataman - Iso-Heikkilän alueella, jonne tuleva Linnakaupunki rakentuu. Kun verkostoa tarkastellaan tarkemmin 3 km:n saavutettavuuden mukaan suurimpia moottoriväyliä pitkin, korostuukin juuri tämä Linnakaupungin alueen katve. Linnakaupungin – Portsan - Iso-Heikkilän - Pohjolan – läntisen keskustan katvealueella on peräti n 29 000 asukasta, ja Linnakaupungin rakentumisen myötä alueen asukasmäärä tulee kasvamaan voimakkaasti entisestään. Väkimäärältään merkittävä on myös Telakkarannan – Martin – Uittamon - Katariinan katve, lähes 18 000 asukasta. Muut katvealueet ovat näitä huomattavasti pienempiä asukasmääriltään. Hyvin pienimuotoista päällekkäistarjontaa on puolestaan itäisessä keskustassa Kurjenmäen - Kupittaaan alueella, kun asiaa tarkastellaan 3 km:n saavutettavuuden näkökulmasta suurimpia moottoriteitä pitkin. Se ei kuitenkaan ole merkittävää, koska itäisen keskustan asukasluvut ovat korkeat ja sekä Kupittaaan että Petreliuksen kuntosalit ovat erittäin tehokkaassa käytössä. Kupittaaan urheiluhallin kuntosali on jopa hieman ylikuormitettu.

Kuntosalien kehittämisestä

- Suurten sisäliikuntatilojen yhteydessä olevat ja tehokkaasti käytetyt kaupungin kuntosalit tulee pitää hyvässä kunnossa uusimalla laitteistoja tarvittavin välein ym. Kupittaaan urheiluhallin osalta tutkitaan myös mahdollisuutta laajentaa kuntosalitoimintoihin käytettävää tilaa erityisesti ikääntyneitä asiakasryhmiä silmällä pitäen.

- Vähemmän käytettyjen kaupungin kuntosalien eli Jäkärän ja Pansion nykytilanteen tutkiminen ja tarpeen pohtiminen.
- Koska kuntosaleja ylläpitävät kaupungin lisäksi monet eri toimijat yksityisellä ja kolmannella sektorilla, tulisi julkisen kuntosali-infran lisäämisen sijasta hakea ennen muuta luontevia yhteistyön tapoja yksityisten ja seurojen kuntosalien kanssa. Kaupungin liikuntapalvelut voisivat kehittää esimerkiksi jonkin kuluttajalle kohtuuhintaisen kohderyhmätuotteen ja kilpailuttaa palvelun ostamisen yksityiseltä tai seuran kuntosalilta.
- Mikäli pitkällä tähtäimellä pohditaan tarvetta myös jollekin uudelle kaupungin kuntosalille, niin katveiden valossa tehokkain sijainti olisi Hirvensalonsillan kaupungin puoleisessa päässä, joko Pihlajaniemessä tai Majakkaranassa. Tällöin kuntosali palvelisi paitsi Hirvensalon kasvavaa väestöä, myös eteläisen keskusta-alueen tiiviisti rakennettuja Telakkarantaa ja Marttia sekä Uittamo. Sijainti olisi suotuisa myös uudelle uimahallille (ks luku uimalaitoksista), jonka yhteyteen kuntosali sopisi hyvin, irrallisena sitä ei kannata perustaa sillä telakkarannassakin on merkittävää yksityistä tarjontaa. Linnakaupungin rakentuessa uutta kunnallista kuntosalia voisi pohtia myös sen tietämille kaakkoiseen kaupunkiin, joskin Linnakaupunki on paremmin kiinni ydinkeskustan runsaassa yksityisessä kuntosalitarjonnassa. Tällä hetkellä esimerkiksi Artturinkadulla Saippua Centerin kiinteistön tiloissa toimii useita vireitä yksityisiä kuntosaleja ja ryhmäliikuntatiloja. Myös Auriga Business Centerissä on yleisölle avoin kuntosali.

Kartta 16: Turun kaupungin kuntosalit ja 3 km:n vaikutusalue sekä saavutettavuus

Puistokuntosalit

Turun kaupungilla on kaikkiaan 19 puistokuntosalia eli alueita, joilla on ulkokuntoilulaitteita. Lisäksi yksi kaupungin pääosin rahoittama ja kaupunkilaisille avoin puistokuntosali on yksityisen asunto-osaakeyhtiön hallinnassa Ruusukorttelin hyvinvointikeskuksen pihalla. Useimmissa puistokuntosaleista on 5-9 toimintoa, joilla voi tehdä erilaisia harjoitteita. Ulkokuntoilulaitteet kilpailutetaan, ja viimeisimmässä kilpailutuksessa (2012) suunniteltiin 8 erilaisen toiminnon ”peruskuntosali”, joka harjoittaa kehon eri osia monipuolisesti ja soveltuu mahdollisimman monille erilaisille käyttäjäryhmille iästä ja kunnosta riippumatta. Puistokuntosalit ovat olleet alkujaan nimenomaan kuntoratojen lisäpalveluja. Viime vuosina niitä on kuitenkin asennettu myös esimerkiksi erilaisten monipuolisten liikuntakeskusten ja –paikkojen yhteyteen. Joihinkin kohteisiin on asennettu myös erityisräätelöityjä puistokuntosaleja jollekin tietylle kohderyhmälle: ikääntyneiden puistokuntosalit Urheilupuistoon ja Ruusukortteliin. Impivaaran liikuntakeskukseen on puolestaan lähivuosina tulossa hyväkuntoisten haastava puistokuntosali.

Palautteiden perusteella puistokuntosalit ovat erittäin suosittuja. Niitä toivotaan paljon lisää eri puolille kaupunkia – lähes kaikkiin kaupunginosiin haluttaisiin oma ja etenkin ikääntyneet ovat niihin mielistyneet. Vuoden 2014 kustannustasolla yksi puistokuntosali asentamisineen maksaa Turussa n 25 000 €. Lisäksi vuosittaiset ylläpitokustannukset kaikki vaikutukset huomioiden ovat n 13 000 euroa VTT:n selvityksen mukaan.⁶⁴ Investointi- ja ylläpitokulut ovat siis aika korkeita, eikä kaikkiaan 20 puistokuntosalien verkos-

⁶⁴Ulkoliikuntapaikkojen laatu ja kustannukset (käsikirjoitus) 2013, 128.

toa voidakaan enää juurikaan laajentaa vaan investoimisen painopiste siirtynee vanhojen peruskorjauksiin. Mahdollisten joidenkin uusien kuntosalien sijoittamisessa kannattaa kuitenkin saadut palautteet huomioida niin, että ne **sijoitetaan keskeisille paikoille muiden liikuntapaikkojen yhteyteen mahdollisimman monien käyttäjien helposti saavutettaviksi ja ylläpidon kannalta synergisesti** – ei siis enää välttämättä juuri kuntoratojen yhteyteen, sillä ne ovat osittain syrjässä asutuksesta.

Puistokuntosalien tarjonta 2 km:n vaikutusalueen ja kevyen liikenteen saavutettavuuden mukaan

Puistokuntosalien sijaintia tarkastellaan 2 kilometrin vaikutusalueen ja kevyen liikenteen saavutettavuuden perusteella siksi, että puistokuntosaleihin tullaan useimmiten jalan tai pyörällä tai jonkin muun harjoituksen, kuten hölkän yhteydessä. 2 kilometriä on kohtuullinen matka kävellä tai pyörällä puistokuntosalille. Ikääntyneille puistokuntosaleja voisi ihanteellisimmillaan olla paljon tiuhemmassakin, palvelutasona esimerkiksi 1 kilometrin väli. Kaupungin investointi- ja ylläpitovarot eivät kuitenkaan valitettavasti mitenkään riitä nykyverkoston tihentämiseen kaksinkertaiseksi.

2 kilometrin vaikutusalueen ja kevyen liikenteen saavutettavuuden perusteella puistokuntosalien tarjonta kattaa erittäin hyvin koko keskeisen kaupunkialueen. Ainoa merkittävä katve on Jäkärlässä, jossa n 3 000 asukasta on ilman puistokuntosalia. Jonkin verran päällekkäistarjontaa on keskustassa, mutta se ei ole merkittävää, sillä keskustassa on myös paljon asukkaita ja paljon nimenomaan ikääntyneitä. Palautteiden perusteella kaikki olemassa olevat puistokuntosalit ovat myös erittäin käytettyjä ja pidettyjä.

Puistokuntosalien kehittämisestä

- Keskitytään nykyverkoston palvelutason ylläpitoon peruskorjauksin.
- Jäkärän urheilupuiston yhteyteen voisi asentaa uuden puistokuntosalin tulevaisuudessa jonkin puiston isomman peruskorjauksen yhteydessä
- Sekä peruskorjaus- että uudiskohteissa luodaan kokonaisia useiden toimintojen (nykykilpailutuksella 8:n) puistokuntosaleja ja vältetään muutamien laitteiden ripottelua sinne tänne. Tällaisia parin laitteen paikkoja on nykyään esimerkiksi Ruissalon tyvässä opastuskeskuksen luona ja toisaalta Teräsrautelan kentällä. Lisäksi vanhoja puisia rekkitankoja sekä vatsa-/selkäpenkkejä löytyy vielä myös kuntoratojen varsilta. Näitä ei varsinaisiksi puistokuntosaleiksi luokitellakaan. Joka tapauksessa muutaman laitteen pisteet ovat yhtäältä liikuttavuuden kannalta heikkoja ja toisaalta sekä investoimisen että ylläpidon kannalta kalliita. Niiden kustannus-hyötysuhde on alhainen, eikä niitä kannata jatkossa viljellä.
- Mikäli tulevaisuudessa on varaa palvelutason nostamiseen, niin uusia puistokuntosaleja voi pohdita sellaisille alueille
  - jotka ovat 2 kilometrin kevyen liikenteen saavutettavuuden ulkopuolella, vaikkakin vaikutusalueen sisällä
  - joilla asuu paljon ikääntyneitä, kaupungin keskiarvoa (19,2 % yli 65-vuotiaita) enemmän
  - joilla puistokuntosalin voi yhdistää luontevasti johonkin olemassa olevaan ulkoliikuntapaikkaan ja sen ylläpitoon.

Tällaisia kohteita olisivat esimerkiksi Hannunniitun koulun kentät ja Suikkilan kuntoradan eteläpää Kaurinmäenkujalla.

Kartta 17: Puistokuntosalit ja 2 km:n vaikutusalue sekä saavutettavuus

5.6 Lentopallo- ja rantalentopallokentät ulkona

Rantalentopallokentät

Rantalentopallo - tai beach volley – on lajina kasvattanut suosiotaan viimeisten kymmenen vuoden aikana. Pelailu ulkokentillä on kesäkaudella pitkälti myös omatoimista ja vapaamuotoista, eikä kytkeydy kovin voimakkaasti organisoituun järjestötoimintaan. Turun kaupungin rantalentopallokentistä (yht. 20) vain osa onkin vuorovaruksen piirissä, valtaosassa pelaillaan vapaasti peliporukoiden vuorotellessa.

Rantalentopallon pelaajat ovat tyypillisesti nuoria tai nuoria aikuisia. Etenkin nuorten osalta kenttien sijainnilla ja alueellisella jakautumisella on merkitystä saavutettavuuden ja käytön kannalta. Nuorilla aikuisilla taas on usein auto käytössään ja sillä saatetaan ajaa kentältä toiselle katselemaan vapaata paikkaa – niiden 13 kentän osalta, jotka eivät ole vuorovaruksen piirissä. Rantalentopallokenttiä toivotaan paljon lisää. Niiden ylläpito on kivituhkakenttiä työläämpää: esimerkiksi roskat/lasinsirut on vaikea poimia pehmeän hiekan seasta ja hiekkaa täytyy lisätä aika ajoin.

Lentopallokentät

Kivituhkapintaisia, kovia ulkolentopallokenttiä on yhteensä peräti 26. Ne eivät ole vuorovaruksen piirissä, vaan niille saa mennä pelaamaan vapaasti. Perinteisen ulkolentopallon suosio on laskenut samaa tahtia, kun rantalentopallon vuorostaan noussut. Lentopallokenttien käyttö onkin mitä todennäköisimmin erittäin vähäistä, joskin tietoja on vaikea saada sikäli kun kentät eivät ole vuorovaruksen piirissä. Joistakin kuitenkin tiedetään tarkkailun, palautteiden puutteen, kentän kunnon jne perusteella melko varmaksi, ettei käyttöä juurikaan ole (esim. Savonkedon kenttä tai Yrjänänpuiston kenttä). Kivituhkapintaisista lentopallokentistä ei tule juuri mitään asukaspalautteita tai -toiveita sitä lukuun ottamatta, että niitä toivotaan muunnettavan rantalentopallokentiksi.

Ulkolentopallokenttien tarjonta 3 km vaikutusalueiden ja saavutettavuuden mukaan

Ulkolentopallokenttien vaikutusalue määriteltiin 3 kilometriksi sillä perusteella, että se on erityisesti nuorten ja nuorten aikuisten suosiossa: 3 km on matka, joka pystytään helposti pyöräilemään kentälle. Lisäksi tarkastelu rajattiin nimenomaan suosittuihin rantalentopallokenttiin ja kivituhkapintaisia lentopallokenttiä katsotaan lähinnä mahdollisina laajentumisalustoina rantalentopallokentille. Mukana on myös lähivuosina tn toteutuviksi tiedetyt Lauttarannan rantalentopallokentät ja Impivaaran rantalentopallokentät.

Rantalentopallokenttiä on tarjolla melko kattavasti koko kaupungin alueella. Merkittävä katve löytyy ainoastaan Katariinan-Ilpoisten alueelta. Alueella on myös Ispoisten uimaranta, jonka tuntumaan on jo pitkään toivottu rantalentopallokenttiä. Investointia voisi pohtia jollain aikavälillä. Kohderyhmän valossa voisi harkita myös ylioppilaskylän lentopallokentän eli Kuikkulankentän muuntamista rantalentopalloken-

täksi. Rantalentopallokenttien päällekkäistarjonnasta ei voi oikeastaan puhua käyttö- ja palautetietojen valossa. Verkostoa ei kuitenkaan kannata myöskään laajentaa hallitsemattomasti.

Kartta 18: Rantalentopallokentät ja 3 km:n saavutettavuus

5.7 Skeittipaikat

Skeittipaikat

Turun kaupungilla on yhteensä 8 ulkoskeittipaikkaa ja 1 sisäskeittihalli. Ulkoskeittipaikoista 2 on muita suurempia keskusskeittipaikkoja: asfalttipintainen Kupittaan parkki, jonka suunnittelussa myös skeittiseurat olivat mukana. Runosmäen skeittipaikka puolestaan uudistetaan lähitulevaisuudessa aiempaa laadukkaammaksi alueskeittipaikaksi. Muut 6 ulkoskeittipaikkaa ovat pienempiä ja vaatimattomampia lähiskeittipaikkoja. Sisäskeittihalli Cube on nuorisopalvelujen hallinnassa ja auki vuoden ympäri kesäloma-kuukausia lukuun ottamatta.

Skeittaajien todellista määrää on vaikea arvioida lajin ollessa leimallisesti omatoimista. Lajia harrastavat ennen muuta pojat ja sitä harjoitellaan hyvin paljon myös muualla kuin varsinaisilla skeittipaikoilla: kaduilla, aukioilla jne. Turun rullalautailijat ry arvioi, että Turussa voisi olla n 200 lajin aktiiviharrastajaa. Kansallisen liikuntatutkimuksen mukaan harrastajia oli 3-18 -vuotiaissa koko maassa 2009 - 2010 noin 10 000, ja se on järjestyksessä 22. harrastetuin laji. Aikuisten kyselyssä skeitti oli 53. harrastetuin laji, ja harrastajia oli maanlaajuisesti noin 3 000. Suomen rullalautaliitto on 2000-luvun alussa antanut huomattavasti suurempia arvioita harrastajamääristä, mutta nyt siltäkään ei ole viimeisintä kansallista liikuntatutkimusta täsmällisempää eikä tuoreempaa tietoa asiasta. Skeittipaikkoja käyttävät skeittareiden lisäksi nykyään kuitenkin myös mm skuuttaajat (eli potkulautailijat) ja jotkin bmx-pyöräilijät. Skuuttaus on erityisen suosittua pienten, alle 10-vuotiaiden poikien ja tyttöjenkin parissa.

Skeittipaikkojen tarjonta 2 km:n vaikutusalueen ja saavutettavuuden mukaan

Skeittipaikkojen vaikutusalueeksi määriteltiin 2 kilometriä ennen muuta kouluikäisten (7-19-vuotiaiden) lasten ja nuorten, voittopuolisesti poikien omatoimisena lajina. Tälle käyttäjäryhmälle skeittipaikkojen tulisi siis olla kohtuullisen kävely- ja pyöräilymatkan päässä kotoa. Myös nuoret aikuiset (18–24-vuotiaat miehet) harrastavat lajia paljon, ja he pystyvät liikkumaan pidempiäkin matkoja paremmalle skeittipaikalle. Toisaalta lajin harrastajia on verrattain vähän, joten palvelutaso ei voi olla erityisen korkea.

Turun kaupungin nykyiset skeittipaikat sijoittuvat tasaisesti koko kaupunkialueelle. Päällekkäistarjontaa ei käytännössä ole. Katveita sen sijaan löytyy, kun tarjontaa tarkastellaan nimenomaan 2 kilometrin saavutettavuuden mukaan kevyen liikenteen väyliä myöten ja suhteessa siihen, miten paljon katvealueilla on juuri 7-19-vuotiaita lapsia ja nuoria. Merkittävimmät katveet on Harittu – Koivula – Ilpoinen - Katariinassa (n. 1 940 7-19-vuotiasta) ja Varissuo-Pääskyvuoressa (katvealueella n. 1 600 7-19-vuotiasta). Jos tarkastellaan ainoastaan ulkoskeittipaikkoja, niin Linnakaupungissa on myös merkittävä katve (2 673 kpl 7-19-vuotiasta), mutta nuorisopalvelujen ylläpitämä Skeittihalli Cube paikkaa tätä rakoa erittäin laadukkaalla tavalla.

Nuorisopalvelujen skeittiasiantuntijoilta ja skeitin harrastajilta on kuitenkin tullut paljon sellaista palautetta, että käyttäjät toivoisivat pikemminkin muutamaa kokobetonista ja korkeatasoista skeittipaikkaa keskeisellä sijainnilla kuin vaatimattomampien lähiskeittipaikkojen kattavaa verkostoa. Kupittaaan parkin sijaintia pidetään parhaimpana kokobetoniselle keskusskeittipaikalle. Investointi- ja ylläpitovaroja toivotaan kohdennettavan juuri tasokkaisiin keskusskeittipaikkoihin.

Skeittipaikkojen kehittämisestä

- Peruskorjataan Runosmäen ja Kupittaaan skeittipaikat.
- Seurataan tehostetusti lähiskeittipaikkojen käyttöä ja arvioidaan kriittisesti etenkin sijainniltaan hankalan Pikkunotkon skeittipaikan käyttöä Kohmossa. Moision kentän peruskorjauksen yhteydessä puntaroidaan myös sitä, onko siellä enää tarvetta skeittipaikalle (vanhat rakenteet poistettu paikalta jo 2013). Paattisten skeittipaikkaa tulee tarkkailla niin ikään.
- Varissuolle voisi pohtia uutta skeittipaikkaa Varissuonkenttien tulevien peruskorjausten yhteydessä.

Kartta 19: Skeittipaikat, 2 km:n kevyen liikenteen saavutettavuus ja kouluikäiset

5.8 Koripallokentät ja monitoimikentät

Turussa on yhteensä 20 kaupungin koripallokenttää. Niistä 13 on kokomittaisia ja 7 pienempiä katukoripallokenttiä. Näiden lisäksi monilla kaupungin monitoimikentistä voi pelata myös koripalloa. Monitoimikenttiä on yhteensä 11 (10 valmismallia ja yksi tennismonitoimikenttä Jäkärlässä).⁶⁵

Koripallokentät ovat vapaasti käytettäviä liikuntapaikkoja (siis vuorovarausjärjestelmän ulkopuolella). Niinpä niiden tosiasiallisesta käytöstäkin on vain vähän tietoa. Keskeisimmistä kentistä Urheilupuistossa ja Kupittaaalla tulee palautetta ja myös lähellä oleva ylläpitohenkilöstö havainnoi verrattain hyvää käyttöastetta. Laitakentiltä tieto on kuitenkin vähäisempää – näin myös monitoimikenttien osalta. Palautetta tulee keskimäärin melko vähän, mikä kertoo todennäköisesti myös vähäisestä käytöstä. Kansallisen liikuntatutkimuksen mukaan koripallon harrastaminen on hienoisesti vähentynyt sekä lasten että aikuisten parissa viimeisten 20 vuoden aikana. Vuonna 2010 se oli lasten keskuudessa 16. harrastetuin laji.⁶⁶ Koripallokenttiä on Turussa vähemmän kuin muissa isoissa kaupungeissa keskimäärin.⁶⁷ Pienten monitoimikenttien, monitoimiareenoiden käytöstä ei puolestaan ole juuri mitään tutkimusta. Kansallisissa liikuntatutkimuksissa ja VTT:n selvityksissä on tarkasteltu lähinnä sellaisia isompia yhdistelmäkenttiä, jotka jäädytetään talvisin.⁶⁸

⁶⁵ Varsinaisten monitoimikenttien lisäksi kaupungissa on myös useita aivan pieniä pallottelurakenteita, kuten panna-areenoita, mutta niitä ei tässä selvityksessä käsitellä varsinaisina omina liikuntapaikkoinaan, vaan ne mielletään esimerkiksi pallokentän tai koulunpihan varusteeksi.

⁶⁶ Sisäliikuntapaikkojen kysynnän ja tarjonnan nykytila 2013, 29–30.

⁶⁷ Kun asukkaita yhtä kenttää kohden on keskimäärin 8 185 isoissa kaupungeissa, niin Turussa asukkaita on 12 762 yhtä kenttää kohden. Ulkoliikuntapaikkojen kysynnän ja tarjonnan nykytila 2013, 19.

⁶⁸ Kuten ed, 47–49.

Monitoimikenttien todellisesta käyttöasteesta olisi tutkimus tarpeen, sillä ne ovat koko maassa hyvin suosittuja vakioratkaisuja etenkin lähiliikuntapaikkoja ja erilaisia monitoimisia liikuntakeskittymiä suunniteltaessa. Koulujen piholle sijoitettuina ne tulevatkin varmasti hyvään käyttöön, joskin niitä suosivat pojat siinä missä tytöt pitävät keskimäärin enemmän erilaisista kipeily- ja leikkirakenteista.⁶⁹ Tätä tukevat myös tiedot tyttöjen ja poikien suosituimmista liikuntalajeista: pojilla pallo- ja joukkuepelit kärjessä (jalkapallo, salibandy ja jääkiekko), tytöillä perinteiset yksilölajit (juoksu, uinti, kävely ja pyöräily).⁷⁰ Ainakin Turun kaupungissa uumoillaan että osa erilleen sijoitetuista monitoimikentistä on hyvin vähällä käytöllä, koska juuri mitään palautetta ei kuulu. Toisaalta taas suosituimmista monitoimikentistä koulujen piholla ja lähellä asutusta tulee valituksia naapurustosta: kentät ovat jopa ”liiankin” suosittuja... Lämpiminä keuhkoiltoina kovaääninen pelailu jatkuu myöhään yöhön. Kaikki käyttö ei myöskään valitettavasti ole asiallista, vaan kentillä ajellaan esim. mopoilla ja pussikaljoitellaan. Monitoimikentät ovatkin siis ristiriitainen ulkoliikuntapaikkatyyppi: parhaimmillaan keskeisesti sijoitettuna, etenkin koulujen piholla ne liikuttavat erittäin hyvin, syrjemässä taas huonommin. Niiden asiaton käyttö ja ilkeä käytös ovat puolestaan yleisiä ongelmia juurikin keskeisillä paikoilla, joilla myös asiallinen käyttö on vilkasta.

Koripallokenttien vaikutusalue määriteltiin 3 kilometriksi sillä perusteella, että se on erityisesti nuorten ja nuorten aikuisten suosiossa: 3 km on matka, joka pystytään helposti myös pyöräilemään kentälle. Koripallokenttien tarjonta kattaa hyvin keskeisen kaupunkialueen lähiöt mukaan lukien. Ainoastaan Hirvensalossa ja pohjoisessa on selvät katveet. Kun tarkastelussa huomioidaan myös 11 monitoimikenttää varsinaisia koripallokenttiä täydentävinä ”lähikatukoriskenttinä” niin sekä Hirvensalon että Jäkärän osalta tilanne on hieman parempi. Hirvensalon Toijaisiin on lisäksi tulossa uusi koripalloon optimoitu monitoimikenttä. Pieniä monitoimikenttiä ei voi kuitenkaan täysin rinnastaa varsinaisiin koripallokenttiin. Niiden vaikutusalue on lähiliikuntapaikan tyyppinen eli 500 m. Päällekkäistarjontaa koripallokentistä on keskustan alueella, Pansiossa ja Vätissä. Keskustan parhaimmista kentistä Urheilupuistossa tiedetään kuitenkin ylläpidon toimesta, että niiden käyttöaste on hyvä. Keskeisen kaupunkialueen koripallokentät ovat toisaalta lähellä lukuisia peruskouluja, joten varsinaisesta ongelmallisesta päällekkäistarjonnasta ei oikeastaan voi puhua. Toisaalta eräästä tällaisestakin kentästä, Rieskalähteen koulun kentästä, tiedetään, että se toimii oppilaiden mopoparkkina... Hieman sivummalla olevista ja kaukana kouluista sijaitsevista koripallokentistä ei käytön suhteen ole juuri mitään tietoa. Paavolanpuiston, Katariinankentän, Kuukkeli-puiston ja Paunanpellonkentän koripallokenttien käyttöä tulisikin tarkkailla esimerkiksi valvontakamerotoksin. Viime mainitun kentän 3 kilometrin saavutettavuusalueella asuu lisäksi ainoastaan noin 280 asukasta, kun kaikkien Turun koripallokenttien keskiarvo on n 17 000 asukasta 3 kilometrin saavutettavuusalueella. Mainituissa kolmessakin on keskiarvoa vähemmän asukkaita, mutta luvut ovat kuitenkin haitarilla 5 000 – 12 000.

Koripallokenttien ja monitoimikenttien kehittäminen

- Hirvensalossa tarvetta kokomittaiselle koripallokentälle keskeisellä paikalla ja hyvin saavutettavaksi, esim. uuden koulun yhteyteen.

⁶⁹ Lähiliikuntapaikkojen arviointitutkimus 2007, 53–54, 58.

⁷⁰ Kansallinen liikuntatutkimus 2009–2010 Lapset ja nuoret, 10.

- Pohjoiseen kokomittainen koripallokenttä keskeiselle paikalle ja hyvin saavutettavaksi tai olemassa olevien liikuntakeskittymien yhteyteen. Luonteva sijainti voisi olla Koskennurmen uuden koulun lähellä.
- Sivummalla olevat ja kaukana kouluista sijaitsevista koripallokentät erityistarkkailuun (Paavolanpuisto, Katariinankenttä, Kuukkelipuisto ja Paunanpellonkenttä): onko niillä liikuntakäyttöä?
- Rieskalähteenpuiston koripallokentästä luopuminen liikuntapaikkana, sillä sitä käytetään mopoparkkina.
- Monitoimikenttien osalta nykyverkoston ylläpito. Uusilla kaava-alueilla kannattaa harkita pienen kivituhkakentän sijasta mieluummin monitoimikenttää.

Kartta 20: Koripallo- ja monitoimikentät sekä 3 km:n saavutettavuus

5.9 Tennis- ja padelkentät

Turun kaupungilla on kaikkiaan 28 ulkotenniskenttää. Niistä valtaosa, 19 kpl, on asfalttipintaisia, 4 hiekkatekonurmikenttää ja 5 massakenttää. Viime mainitut 5 Urheilupuiston massakenttää ovat seurayhtymä TVS Tenniksen ja Åbo Lawn Tennis Klubin ylläpidossa, mutta kaupunki vastaa kaikista peruskorjauksista ym. Padelkenttiä ei Turussa vielä ole, mutta niitä on suunniteltu toteutettavaksi lähivuosien investointikohteisiin: Lauttarannan urheilupuistoon 2 ja Impivaaran liikuntakeskukseen 1.

Tenniksen suosio harrastuksena on laskenut 1980-luvun lopun huippuvuosista. Tennis on silti aikuisväestön keskuudessa 20. harrastetuin liikuntalaji. Harrastajamäärien kehityksessä on havaittavissa se, että siinä missä aikuisharrastajien määrä on laskenut ovat taasen juniori- ja senioriharrastajien määrät hieman nousseet.⁷¹ Turun kaupungin eri kenttien käyttöasteissa on erittäin suuria eroja. Tenniskenttäverkoston järjestyksestä kertovatkin osuvammin kenttien varaustiedot kuin erittely sijainnin perusteella. Luvussa ulkoliikuntapaikkojen käytöstä tenniskenttien varausaste on kuvattu tarkemmin, ja sen perusteella Varissuon ja Pansion kenttien käyttö on olemattoman vähäistä, Luolavuoren asfalttikenttien taas todella tehokasta.

Padel on tennikselle läheinen sisarlaji: nelinpeli tennistä pienemmällä kentällä ja myös seiniä hyödyntäen. Padel on kuitenkin tennistä huomattavasti helpompaa ja sosiaalisempaa ja soveltuu siten kaikenlaisille ja – ikäisille pelaajille, myös koululiikunnassa. Esimerkiksi Espanjassa erinomaisen suosituksa padelissa onkin valtavaa lähi- ja terveysliikuntapotentiaalia.

Tenniskenttien tarjonta 3 km:n saavutettavuuden mukaan

Tenniskenttien vaikutusalueeksi määriteltiin 3 km, koska tenniskentät ovat erikoisliikuntapaikkoja, eivätkä harrastajamäärät ole erityisen suuria. 3 km on kuitenkin samalla myös matka, jonka voi kulkea helposti myös pyörällä. Turun kaupungin tenniskenttien tarjonta kattaa erittäin hyvin koko keskeisen kaupunki-alueen. Pääallekkäistarjontaa on niin idässä kuin lännessäkin. Merkittäviä katveita ei ole lainkaan.

⁷¹ Sisäliikuntapaikkojen kysynnän ja tarjonnan nykytila 2013, s 81–82.

Padelkenttiä ei kaupungissa vielä ole, mutta teemakartalla on kuvattu myös lähivuosina todennäköisesti toteutuvat padelkentät Lauttarannan urheilupuistossa ja Impivaarana liikuntakeskuksessa. Impivaarassa on sekä kaupungin ulkokentät että TVS tenniksen sisähalli sekä ulkokentät. Padelia tenniksen sukulaislajina on mielekästä kokeilla juuri Impivaaran tenniskeskitymässä. Hirvensalossa harrastetaan niin ikään paljon tennistä, ja Lauttarannan urheilupuisto rakentuu uuden erittäin suuren koulukeskuksen yhteyteen. Padel tennistä helpompana mailapelilajina soveltuukin hyvin juuri lapsille ja nuorille.

Tennis- ja padelkenttien kehittämisestä

- Muunnetaan erittäin vähällä käytöllä olevat Varissuon ja Pansion tenniskentät muuhun liikunnalliseen käyttöön alueiden muiden peruskorjausten yhteydessä.
- Seurataan niin ikään Härkämäen, Lausteen ja Jäkärän käytön kehittymistä.
- Pidetään muu nykyverkosto hyvässä kunnossa peruskorjauksin. Pohditaan etenkin kaupungin parhaiden tenniskenttien peruskorjaukset Urheilupuistossa huolella.

Toteutetaan Lauttarantaan ja Impivaaran liikuntakeskukseen kaavailut padelkentät sekä Lauttarantaan myös tenniskentät. Pohditaan padelkentän lisäystä myös Urheilupuistoon Urheilupuiston tenniskenttäalueen peruskorjauksen yhteydessä.

[Kartta 20b: Tennis- ja padelkentät sekä 3 km:n saavutettavuus](#)

6 OSALLISTEN NÄKEMYKSET TAVOITTEISTA

Faktapohjaisen taustoituksen ja virkamiestyön lisäksi liikuntapaikkasuunnitelmaa työstettäessä on otettava huomioon lukuisa joukko toimijoita, jotka vaikuttavat liikuntapaikkainvestointeihin ja ylläpitoon joko käyttäjinä tai niiden toteutuksesta ja ylläpidosta vastaten. Liikuntapaikkojen rakentamiseen vaikuttavat aiemmissa luvuissa käsiteltyjen taloudellisten ja alueellisten seikkojen ohella hyvin vahvasti, ja voidaan sanoa jopa ensisijaisesti, käyttäjälähtöinen tarve. Liikuntapaikkoja rakennetaan ja ylläpidetään sillä ajatuksella, että niillä tullaan liikkumaan. Tällöin täytyy tietää millaiset olosuhteet aktivoivat kaupunkilaisia ja toisaalta, mitkä puutteet estävät heitä liikkumasta. Toinen seikka, joka lopullisesti vaikuttaa liikuntapaikkainvestointeihin ja ylläpitoon, on poliittinen tahtotila. Loppukädessä kaupunkien luottamushenkilöt päättävät siitä, millaisia investointeja kaupungin infrastruktuuriin ja sen ylläpitoon ollaan valmiita tekemään. Nämä seikat huomioon ottaen, liikuntapaikkasuunnitelmaan kysyttiin myös käyttäjien, päättäjien ja muiden sidosryhmien mielipide.

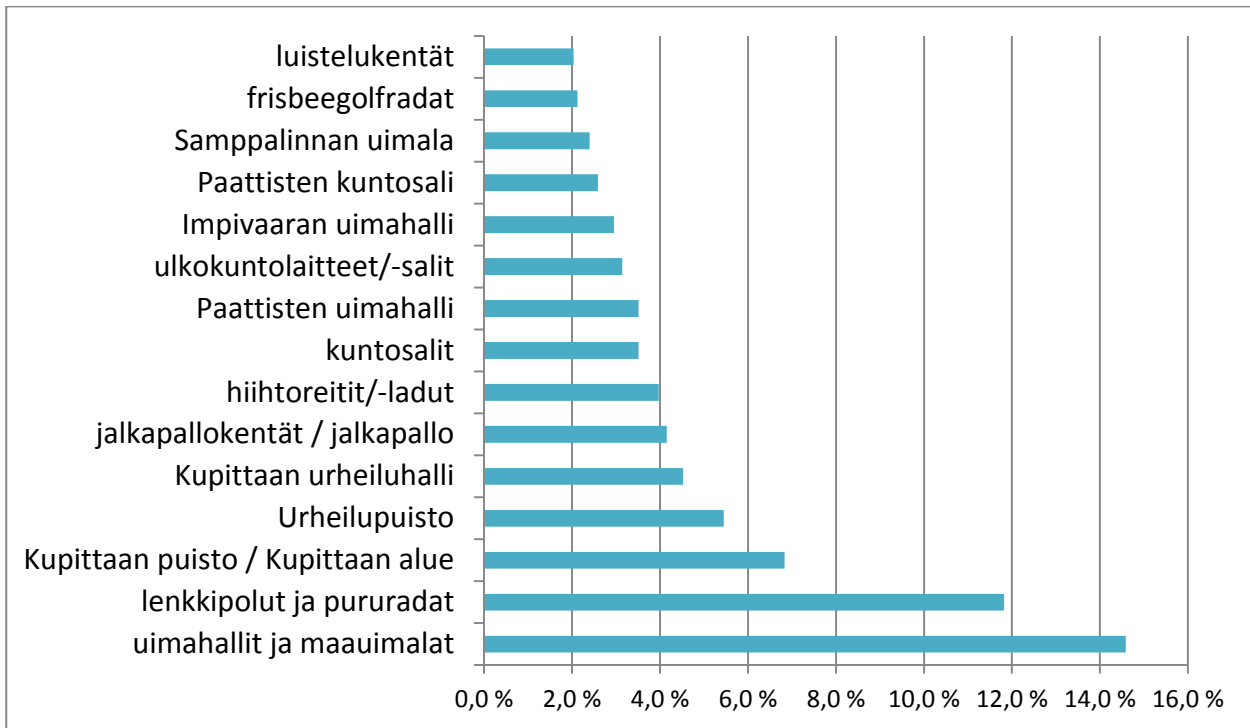
6.1 Asukkaat

Kaupunkilaisten osallistaminen toteutettiin yhteistyössä Turun Ammattikorkeakoulun kestävän kehityksen opintolinjan kanssa kesäkuusta syyskuuhun 2013. Kysymykset olivat avoimia (eivät siis monivalintaisia)⁷², ja vastauksia saatiin yhteensä 1083. Suurin osa (yli 800 henkilöä) tavoitettiin verkkokyselyllä. Liikuntapaikoilla tehtiin 170 haastattelua. Kyselyn paperiversio oli tarjolla suurimmissa liikuntalaitoksissa sekä muutamassa kirjastossa. Paperisia vastauksia saatiin 76. Vastaajista 55 % oli naisia ja 45 % miehiä. Suurimmat vastaajaryhmät olivat 30–39 -vuotiaat (29 %), 40–49 -vuotiaat (21 %) sekä 20–29 -vuotiaat (19 %). Alle 19 -vuotiaita lapsia ja nuoria kysely tavoitti valitettavan heikosti.

Helposti lähestyttävät ja laajalle asiakaskunnalle soveltuvat liikuntapaikat saivat eniten mainintoja tärkeimmiksi koettujen liikuntapaikkojen listauksessa. Kaupunkilaiset pitivät tärkeimpinä liikuntapaikkoina uimahalleja ja kuntoratoja. Eniten mainintoja saaneiden joukossa olivat myös Kupittaaan ja Urheilupuiston liikuntakeskukset. Myös jalkapallokentät, hiihtoladut sekä kuntosalit ja ulkokuntoilulaitteet saivat mainintoja.

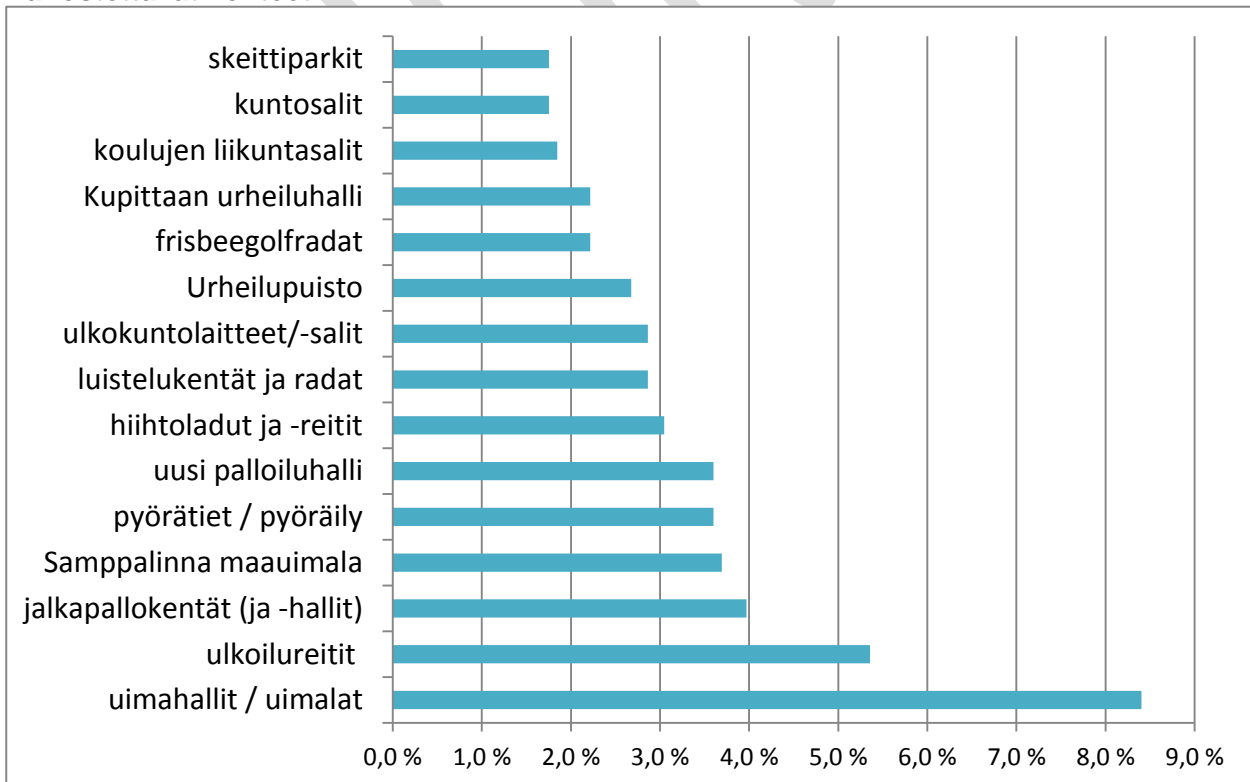
Tärkeimmät liikuntapaikat:

⁷² Kysymysrunko Liikuntapaikkasuunnitelman liitteenä

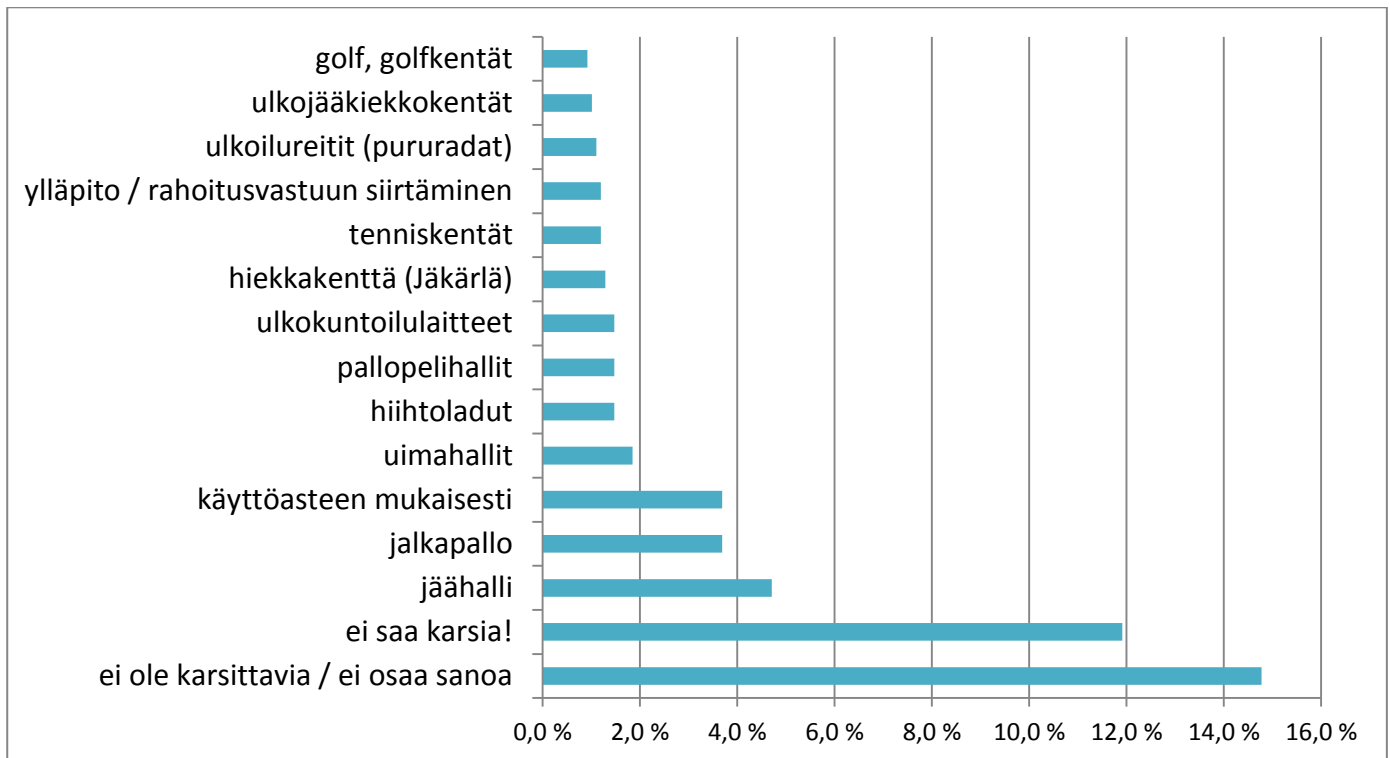
Kaupunkilaisten mielestä Turun tulisi panostaa lähes samoihin liikuntapaikkoihin joita vastauksissa pidettiin myös tärkeänä. Eniten mainintoja panostettaviksi liikuntapaikoiksi saivat uimahallit, ulkoilureitit sekä jalkapallokentät. Yksittäisistä liikuntapaikoista eniten mainintoja saivat Samppalinnan maaumala ja uusi palloiluhalli. Panostettavien kohteiden joukosta erottuivat myös pyörätiet, hiihtoladut, ulkokuntoilulaitteet, luistelukentät sekä frisbeegolfradat.

Panostettavat kohteet:

Kysymys liikuntapaikkojen karsimisesta osoittautui vastaajille erityisen vaikeaksi. Suosituin vastaus oli-kin, että mitään ei saisi karsia. Kaupunkilaisten vastauksissa korostui ajatus siitä, että keneltäkään ei saisi viedä pois liikuntatiloja ja – paikkoja. Vastaajien mielestä Turun kaupungin tulisi tukea liikunnan harrastamista monipuolisten liikuntapaikkojen muodossa, ja kaupungin tulisi etsiä säästökohteet muualta kuin liikuntapalveluista ja – paikoista. Toisaalta karsimista toivottiin tehtävän liikuntapaikkojen käyttöas- teiden mukaisesti, joten vähällä käytöllä olevien liikuntapaikkojen kohtaloa tulisi puntaroida.

Karsittavat kohteet:

Kaupunkilaisilta kysyttiin myös kommentteja oman asuinalueen liikuntapaikoista. Kaiken kaikkiaan moni vastaaja oli tyytyväinen oman asuinalueensa liikuntapaikkoihin. Parannusehdotuksia ja kommentteja tuli melko tasaisesti eri liikuntapaikoista. Eniten mainintoja saivat asuinalueiden palloilukentät. Kentille toivot- tiin lisää tekonurmia. Myös ulkokuntoilulaitteiden suosio näkyi vastaajien kommenteissa. Ulkokuntoilulait- teita toivottiin lisää lähes jokaiselle asuinalueelle.

Vastaajilta kysyttiin edelleen ikään kuin tarkistuskysymyksenä myös sitä, mitä liikuntapaikkoja he käyttä- vät itse ja mikä estää liikkumasta. Tulokset olivat melko lailla linjassa tärkeimpinä pidettyjen liikuntapaik- kojen kanssa ja ne on esitelty luvussa 3.1. Taustatietona vastaajilta kysyttiin myös kotikatu. Nämä tiedot yhdessä (asuinpaikka ja itse käytetyt liikuntapaikat) avaavat myös mielenkiintoisen jatkotyön aiheen: sijainnin kannalta pystytään erittelemään sitä, missä turkulaiset liikkuvat suhteessa asuinpaikkaansa, lähellä kotia vai lajiliikuntapaikkojen myötä kauempana, suosien aivan tiettyjä liikuntapaikkoja jne. Vas- taajien asuinpaikat ja käytetyt liikuntapaikat tulee ensin paikantaa tarkasti, jotta liikkumisen liikettä pysty- tään erittelemään. Osallistamiseen käytettävissä ollut ohjelmisto ei geokoodannut sijainteja automaatti- sesti ja avoimet kysymystyypit tuovat oman lisänsä osoitteiden ja liikuntapaikkojen nimien tarkistamiseen

paikantamista varten. Tarkistusyö täytyy tehdä 1083 vastauksen osalta manuaalisesti ja aineisto jääkin tältä osin odottamaan prosessointia jatkohankkeena.

6.2 Urheiluseurat ja liikuntaa järjestävät yhdistykset

Näkemyksiä kysyttiin vuosittaisen seurakyselyn yhteydessä. Kysely lähetetään kaikille Turussa toimiville urheiluseuroille ja liikuntaa järjestäville yhdistyksille. Vastauksia saatiin 145 kpl, ja vastaajat olivat etupäässä puheenjohtajia, toiminnanjohtajia tai liikuntavastaavia. Vastausten yhteenveto:

- Sisäliikuntatiloja tarvittiin lisää ja niiden ylläpitotasoon kaivattiin parannusta.
- Erityisesti esille nousivat uuden palloiluhallin tarve sekä lisää voimisteluun, tanssiin ja budolajeihin soveltuvia tiloja
- Ulkoliikuntapaikkojen osalta toivottiin lisää tekonurmia ja huolehdittiin kuntoratojen peruskorjauksista.
- Moni jätti vastaamatta kysymykseen liikuntapaikkojen karsimisesta/ylläpidon heikentämisestä.

6.3 Seuraparlamentti

Seuraparlamentille pidettiin työpaja 19.3.2013. Parlamentti piti tärkeinä kaikenlaisia liikuntapaikkoja, eli:

- Lähiliikuntapaikkoja
- Lajiliikuntapaikkoja
- Korkeat standardit täyttäviä kilpaurheilupaikkoja
- Kysymys mahdollisesta tehostamisesta / karsimisesta oli parlamentin mielestä vaikea, mutta asiaa pohdittiin mm. käyttömäärien perusteella.

6.4 Urheiluakatemia

Liikuntapaikkakysymykset esitettiin Urheiluakatemiakyselyn yhteydessä keväällä 2013. Vastaajat olivat päätoimisia ja sivutoimisia lajivalmentajia. Vastausten yhteenveto:

- Toiveet vahvasti lajisidonnaisia.
- Suuren kilpailumitat ja katsomovaatimukset täyttävän palloiluhallin puute.
- Oheisharjoittelupaikkojen määrää ja laatua tulisi lisätä.
- Kupittaan urheiluhalli toivottiin peruskorjattavan.
- Kysymys liikuntapaikkojen karsimisesta oli tässäkin vastaajaryhmässä vaikea. Jätettiin vastaamatta.

6.5 Liikuntalautakunta

Liikuntalautakunnalle pidettiin työpaja 12.11.2013. Pajassa nousi esille varsin monenlaisia kantoja, mutta yhteisiäkin teemoja oli tulkittavissa:

- Lautakunta arvosti liikuntapaikkasuunnitelman selvityksiä. Virkamiehiä kannustettiin jatkamaan faktapohjaista taustoitustyötä käytöstä, kunnosta, kustannuksista ja sijainnista sekä tulosten hyödyntämistä tulevaisuuslinjauksia vedettäessä
- Monipuolisuutta ja laadukkuutta, kuten liikuntakeskuksissa, painotettiin.

- Tähdennettiin sekä lähi- ja lajiliikuntaa että huippu-urheilua tilatarpeineen ja samalla painotettiin tasapuolisuutta niiden välillä.
- Priorisoiminen koettiin vaikeana. Tehostamisen ideoina esitettiin kuitenkin mm:
  - Kustannustehokkuutta mm. käyttämättömiä tiloja karsimalla, käyttöasteita nostamalla ja käyttökustannuksia seuraamalla.
  - ”Laatua määrän sijaan” - toisaalta pohdittiin myös riittävää laatutasoa liikuntatoiminnan kannalta; ”ei ylilaatua”.
  - Alueellista päällekkäistarjontaa pois.
  - Käyttömaksujen kiristäminen ulkopaikkakuntalaisille
  - Ylläpidossa yhteistyö kolmannen sektorin kanssa, talkootyö

6.6 Liikuntapalvelukeskus

Liikuntapalvelukeskuksen osastoille kullekin pidettiin omat työpajat. Lisäksi vuorovaikutus on luonnollisesti jatkuvaa saman talon virkamiehistön kesken. Keskustelu oli kaikkiaan hyvin monipuolista ja mielenkiintoista, asiantuntevaa.

- Näkemyksissä värikästä hajontaa.
- Yhteisiä teemoja kuitenkin tulkittavissa. Näistä ovat useimmat samaa mieltä:
  - Monipuolisuus ja tasa-arvoisuus lajien ja käyttäjäryhmien kesken.
  - Koko verkoston selkeämpi hierarkisointi.
  - Laaduntaminen eli laatutason nostaminen tehostetussa verkostossa
  - Liikuntakeskuksiin ja pienempiin liikuntapaikkakeskittyisiin panostaminen synergian nimissä.
- Lisäksi mainintoja esim. seuraavista:
  - Tavoitteena saavutettavuus laajasti ymmärrettynä, ml esteettömyys, opasteet, viestintä.
  - Käyttötarkastelun työkaluksi tuntiteholuku (kustannusluvussa kustannukset / liikunnallinen käyntikerta)
  - Koettiin ongelmalliseksi tiettyjen lajien voimakas vaikutus muiden kustannuksella.
  - Käytön huomattavasti tarkempi seuranta kuin nykyään sekä varattavissa olevien paikkojen että vapaasti käytettävien liikuntapaikkojen osalta.
  - Talkootyön etujen lisäksi myös sen haitat: into useimmiten lopahtaa nopeasti, minkä jälkeen kohde kaupungilla.

6.7 Muut toimialat ja yhteistyötahot

Kaupungin muiden toimialojen edustajille sekä muille ulkopuolisille yhteistyökumppaneille, kuten vierikuntien edustajille, yliopistoliikunnalle, Varsinais-Suomen liitolle ja tällä hetkellä suurimmalle urakoitsijalle Kuntecille järjestettiin oma sidosryhmien työpaja 10.2.2014. Keskustelu oli vilkasta ja monipuolista. Seuraavat näkemykset nousivat vahvoina:

- Liikuntapaikkasuunnitelman selvityksiä ja prosessia pidettiin tärkeänä. Selvityksiä kehoitettiin käyttämään päätöksenteon tukena.

- Liikuntapaikkaverkoston karsimisessa hyväksyttäviä perusteita voivat olla päällekkäisyyksien purkaminen sekä käyttöasteiden huomioiminen. Säästöjä kunnossapidon osalta voisivat tuoda myös hoitoluokitusten tarkastaminen.
- Jäljelle jääneet kohteet tulisi pitää laadukkaassa kunnossa.
- Kohteiden osalta olennaisiksi nousivat palloiluhalli, koulujen pihat, liikuntakeskittymät, ulkoilureitit sekä kevyenliikenteen väylät.
- Kustannustehokkuutta haettaisiin keskittämällä, monikäyttöisyydellä sekä alueellisella että hallinnollisella yhteistyöllä.

6.8 Yhteisiä piirteitä kaikissa vastaajaryhmissä

Erilaisia vastaajaryhmiä yhdistivät muutamat yhteisesti tärkeiksi koetut seikat. Niitä olivat liikuntapaikkojen

- monipuolisuuden
- laadukkuuden
- eri käyttäjäryhmien välisen tasapuolisuuden takaaminen.

Yksittäisistä liikuntapaikoista eniten vastaajaryhmien joukosta nousivat esille liikuntakeskukset, lähinnä Kupittaa ja Urheilupuisto. Liikuntapaikkojen karsiminen oli kaikille vastaajaryhmille ymmärrettävän vaikea aihe, mutta siinäkin suhteessa oli nähtävissä yhteneväisyyttä lähinnä niistä periaatteista, joilla liikuntapaikkaverkostoa olisi mahdollisuus tiivistää. Seuraamalla todellista käyttöä ja käyttökustannuksia tarkemmin sekä poistamalla vähän käytettyjä ja/tai kustannustehokkuudeltaan kyseenalaisia kohteita uskottiin vastaajaryhmissä päästävän kohti laadukkaampaa liikuntapaikkaverkostoa.

6.9 Hajontaa näkemyksissä sekä ongelmakohtat

Vastaajaryhmien välillä oli myös eriäviä näkemyksiä. Lisäksi muutamat esitetyt huomiot ja toiveet eivät ole liikuntapalvelukeskuksen toimirajojen piirissä ja siten vaikutusmahdollisuudet niiden suhteen ovat rajalliset. Tästä on esimerkkinä kevyen liikenteen väylien kokeminen erittäin tärkeiksi ihmisten liikkumisen kannalta. Kevyen liikenteen väylät eivät kuitenkaan ole hallinnollisesti liikuntapaikkoja, vaan liikenneinfrastruktuuria. Vaikka toisaalta vastaajaryhmät olivat samaa mieltä, että vähällä käytöllä olevat tai alhaisten asukasmäärien alueilla sijaitsevat kohteet voisivat olla karsittavissa liikuntapaikkaverkostosta, toisaalta tahtotila on myös se, ettei pienten lähiöiden ja/tai harvaan asuttujen alueiden harvoja liikuntapaikkapalveluja tulisi entisestään vähentää. Panostaminen valtalajeihin volyymin takia voisi myös osaltaan tehostaa liikuntapaikkojen käyttöä. Tällöin tosin erityisliikuntapaikkoja tarvitsevien marginaalilajien tarpeet saattaisivat jäädä huomioimatta. Liikuntapaikkojen laaduntamiseen kiinnitettiin myös useissa vastaajaryhmissä huomiota. Toisaalta pohdittiin myös, että korkean laadun sijaan asianmukainen laatu voi olla riittävä.

Yksittäisistä liikuntapaikoista kuntoratojen kohdalla tuli esille seikka, että ne ovat suosituimpia liikuntapaikkoja. Kuitenkin niihin panostaminen koetaan liian vähäisenä. Muista liikuntapaikoista tekonur-

met/pallokentät aiheuttavat kysymyksiä. Toisaalta niitä toivotaan koko ajan lisää, toisaalta nykyistenkin nurmien osalta käytössä olisi tehostamisen varaa. Kaupungin ulkopuolinen talkootyökin osoittautui toisaalta arvokkaaksi, toisaalta riskiksi. Joltain osin siitä on hyötyä useimmiten ylläpidon osalta, joskus myös uudis- tai peruskorjaushankkeissa. Toisaalta on olemassa kohteita jossa hyvää tarkoittava mutta ammattitaidoton talkooväki on pahimmillaan aiheuttanut lisäkustannuksia, kun kaupunki on joutunut paikkaamaan jälkiä. Lisäksi koska talkootyö on nimenomaan vapaaehtoisuuteen perustuvaa, ei sen varaan voi laskea välttämättä kovin pitkäksi aikaa, harvoin liikuntapaikan elinkaaren mittaiseksi ajaksi, useimmiten pikemminkin muutamiksi vuosiksi. Yksi jatkuvasti esille nousevista ristiriitaisuuksista liittyy ns. lähiliikuntaan, kuten jo kappaleessa 1.3. mainittiin. Toisaalta lähiliikunnan tärkeys ja siihen soveltuvat paikat ovat jatkuvasti esillä liikuntaolosuhdekeskustelussa. Kuitenkin lähiliikunta käsitteenä on edelleen epämääräinen ja merkitsee eri ihmisille eri asioita. Lisäksi lähiliikuntapaikkojen vaikuttavuudesta eli siitä, aktivoivatko ne liikkumaan ei juuri ole saatavilla laajempaa tuoretta tutkimusnäyttöä.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET: TURUN MALLINA MONIPUOLISET LIIKUNTAKESKUKSET

Turun kaupungin nykyisten liikuntapaikkojen kokonaisuus on runsas ja värikäs. Tämän suunnitelman selvitysluvut taustoittavat suuntaviivoja sille, mihin tulevaisuudessa tulisi tähdätä jotta verkosto palvelisi erilaisia liikkujia mahdollisimman hyvin. Tavoitteena on nykyverkoston selkeämpi luokittelu sitä varten, että rajalliset resurssit kohdennettaisiin viisaasti ja mahdollisimman kustannustehokkaasti.

Erittelyjen valossa voi osin vetää selkeitä johtopäätöksiä: jos tarjontaa on paljon ja käyttöä vähän, niin verkostoa kannattaa harventaa tai muuntaa muuhun käyttöön (esim. ulkolentopallokentät). Samoin jos havaittavissa on merkittävää päällekkäistarjontaa tai tarjonnan katveita suhteessa väestöön ja väestöennusteisiin, niin verkoston kehittämiseksi on selvät suuntaviivat (esim. palloiluhalli tai Linnakaupungin lähi-liikuntapaikka).

Vaikeimpia ovat kuitenkin ne pitkälti poliittiset arvokysymykset, joihin ei ole yksiselitteisiä vastauksia:

- Tasa-arvokysymykset: missä on kultainen keskitie erilaisten käyttäjäryhmien tarpeiden ja toiveiden paljoudessa? Ovatko nykytoimet oikeudenmukaisia?
- Priorisointikysymykset: voiko kaikkia palvella vai tulisiko priorisoida jyrkemmin; mihin lajeihin ja käyttäjäryhmiin tulisi panostaa erityisen paljon / vähemmän?
- Toimintaympäristön ja tehtävänjaon kysymykset: mikä on kaupungin rooli liikuntapaikkojen tuottamisessa?
- Menetelmälliset kysymykset: mitkä ovat tehokkaimpia tapoja saavuttaa haluttu liikunnallinen vaikutus?

Johtopäätöksissä linjaammekin ensin sellaiset kehittämisen ja tehostamisen yleiset periaatteet, jotka ovat tehtyjen selvitysten ja osallistamisen valossa ilmeisiä ja joista valtaosa osallistettuja intressiryhmiä olivat samaa mieltä. Lopuksi listaamme erittelyjenkin jälkeen avoimia kysymyksiä, haasteita ja selvästi mielipiteiden hajontaa aiheuttavia asioita.

7.1 Kehittäminen: panostetaan monipuolisiin liikuntakeskuksiin ja aluekeskuksiin

Liikuntapaikkojen kehittämisellä tarkoitetaan vanhojen liikuntapaikkojen osalta peruskorjauksia sekä mahdollista laadun ja hoitotason korottamista tai liikunnallisen käytötavan muuntamista. Kehittämisellä tarkoitetaan myös kokonaan uusien liikuntapaikkojen rakennuttamista. Kehittämisessä tullaan painottamaan ennen muuta Kupittaa, Urheilupuiston ja Impivaaran liikuntakeskuksia sekä pienempiä aluekeskuksia. Kehittämistyötä tehdään poikkihallinnollisesti sekä vuorovaikutteisesti myös yksityisen ja kolmannen sektorin ynnä asukkaiden kanssa.

Käyttöasteiden, ylläpidon ja viihtyisyyden synergian kannalta on edullista, että liikuntapaikat keskitetään monitoimiseksi ja eri käyttötapoihin muuntuviksi. Turun mallissa ei myöskään erotella lähiliikuntapaikkoja

ja lajiliikuntapaikkoja jyrkästi erillisiksi toisistaan, vaan ajatuksena on se, että **mahdollisimmat monet liikuntapaikoista käyvät samalla sekä tavoitteelliseen lajiliikunta- ja urheiluharjoitteluun että myös vapaamuotoisempaan ja omatoimiseen lähiliikuntaan**. Erilaisten käyttäjäryhmien tasapuolisuutta tavoitellaan lisäksi vuorovarauslinjauksilla, hinnoittelulla ja tiedottamisella.

Liikuntakeskusten kärkikolmio

Turun kaupungissa on 3 monipuolista ja isoa liikuntakeskusta: Kupittaa, Urheilupuisto ja Impivaara. Näihin 3 liikuntakeskukseen on panostettu suunnitelmallisesti jo kymmeniä vuosia, ja näin tullaan jatkamaan myös tulevaisuudessa. Panostaminen tarkoittaa käytännössä 1) suorituspaiikkojen hyvää ylläpitoa, 2) peruskorjaamista sekä myös 3) muunneltavuuden ja kokonaan uuden kehittämistä niin infran kuin sisällöllisten toimintojenkin kannalta.

Kaupunkilaisten näkemyksissä Turun liikuntapaikoista korostui uimalaitosten ja kuntoratojen lisäksi se, että Urheilupuiston ja Kupittaaan monipuolisia liikuntakeskuksia arvostetaan todella paljon. Kupittaaalla ja Urheilupuistossa onkin onnistuttu luomaan monipuoliset ja viihtyisät puitteet hyvin erilaisille liikkujille yltäältä kaikenikäisistä omatoimiliikkujista harrasteporukoihin ja koululiikuntaan sekä toisaalta tavoitteellisista lajiharrastajista aina korkeimmilla tasoilla kilpaileviin ammattuurheilijoihin.

Turun kolmas suuri liikuntakeskus **Impivaara** ei **viihtyisyydeltään** yllä aivan Kupittaaan ja Urheilupuiston tasoille, vaikka se onkin merkittävien erikoisliikuntapaikkojen keskittymänä varsinainen hot spot (uima-, jää- ja jalkapallohallit sekä Nunnavuoren tekolumetettu hiihtolenkki). Impivaaran kehittämiseksi myös vetovoimaisemmaksi liikuntakeskukseksi onkin laadittu ja hyväksytty viheralueiden yleissuunnitelma. Prosessista tehdään vielä tarkempi hankesuunnitelma koskien laveammin myös mahdollisia sisätiloja. Hankesuunnitelmassa työ priorisoidaan, aikataulutetaan ja resursoidaan yksityiskohtaisemmin. Profiloinnissa painotettaneen talviliikuntalajeja yhteistyössä yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Toteutus tapahtuu hitaasti useiden vuosien aikana investointiohjelmien sallimissa puitteissa.

Kupittaaan kehittämisessä tullaan - palloiluhallin ohella - jatkossa hakemaan yhä enemmän **sisällöllisiä** huippu-urheilun tutkimuksen ja kehittämisen synergiaetuja kampuksen tiedepuiston toimijoiden, kuten Paavo Nurmi –keskuksen, korkeakoulujen ja urheiluakatemiaan kanssa. Turun kaupunkistrategia 2029:n Sportti-Turulle määritellään innovatiivista sisältöä keskeisesti juuri Kupittaaan strategisella kärkihankealueella.

Urheilupuiston tarkempaa kehittämistä on työstetty poikkihallinnollisessa työryhmässä, jota on koordinoitu konsernihallinnosta käsin. Urheilupuiston sydämenä on Paavo Nurmen stadion, **tähtäimessä Timanttiliiga ja muut kansainväliset arvokisat** sekä kehyksinä arvokas historiallinen kaupunkipuisto. Urheilupuisto on turkulaisten ahkerasti käyttämä liikunnan, urheilun ja virkistäytymisen keidas keskustassa. Samppalinnan maauimala puiston välittömässä läheisyydessä täydentää kokonaisuutta hyvin.

Aluekeskusten 9 + 3 arvoonsa

Suurimpien liikuntakeskusten lisäksi kaupungissa on useita pienimuotoisempia ulkoliikuntapaikkakeskit-

tymiä, aluekeskuksia. Aluekeskuksia on kaikkiaan 9: Kisapuisto, Teräsrautelan kenttä, Kärsämäen urheilupuisto, Parkinkenttä, Kuuvuorenkenttä, Varissuon kentät, Lausteen kentät ja frisbeegolfrata, Jäkärän urheilupuisto ja Paattisten kenttä. Aluekeskukset ovat keskenään aika erilaisia, mutta niissä kaikissa on useampia erilaisia suorituspaikkoja jonkin korkeatasoisen ydinliikuntapaikan yhteydessä. Aluekeskuksilla on myös erityistä alueellista merkitystä kaupunginosalle. Aluekeskusten verkosto muodostaa kestävä kehikon kaupunkilaisten jokapäiväiselle liikkumiselle. Parhaimmillaan laadukas ja monipuolinen aluekeskus houkuttelee käyttäjiä myös hieman kauempaa. **Aluekeskusten ylläpitoon, peruskorjauksiin ja uudistamiseen tullaan panostamaan jatkossa.**

Kaavoituksen ja kasvavien väestöennusteiden valossa tarvitaan lisäksi uusia aluekeskuksia Linnakaupunkiin, Hirvensaloon ja Skanssiin – tässä aikajärjestyksessä. Nämä ovatkin merkittävimpiä uusia liikuntapaikkaverkoston kehityskohteita. Linnakaupungissa tullaan peruskorjaamaan ja uudistamaan Tallimäenpuistonkenttää (eli Juhana Herttuan koulun alapuolella olevaa isoa kenttää) jo vuonna 2016. Hirvensalon uuden Syvälahden koulun yhteyteen on tehty suunnitelmat Lauttarannan urheilupuistolle, ja Skanssin suunnittelussa lähiliikunta-alue on ollut mukana tärkeänä osana alusta pitäen. Skanssin lähiliikunta-aluetta on suunniteltu alueelle tulevan koulun välittömään yhteyteen. Kehittämistyön kautta Turun kaupunkiin muodostuu yhteensä 12 liikunnan aluekeskusta.

Jo olemassa olevia yhdeksää aluekeskusta peruskorjattaessa työt suunnitellaan huolella ja keskuksiin lisätään aina myös lähiliikuntarakenteita (esim. Kuuvuorenkenttä 2013). Alueen asukkaat osallistetaan suunnittelutyöhön, kuten tähänkin asti. Seuraavien neljän vuoden investointiohjelmissa ovat Tallimäenpuistonkentän (Linnakaupungin), Varissuonkenttien ja Jäkärän urheilupuiston peruskorjaukset

Yleisön keustosuosikkeja eli uimalaitoksia, kuntosaleja ja kuntoratoja vaalitaan

Uimalaitokset (hallit, maauimalat ja uimarannat) nousevat kaikissa käyttäjä- ja osallistamiskyselyissä asukkaiden ehdottomiksi suosikeiksi. Tätä todistavat myös uimahallien korkeat ja kasvavat kävijämäärät erityisesti Impivaarassa. Maauimaloiden ja uimarantojen suosio riippuu puolestaan kesien keleistä. Kaupungin nykyisten uimalaitosten ylläpitoon tuleekin panostaa edelleen ja huomioida erityisesti korjausvelan ehkäiseminen. 2030-lukua kohti mentäessä ryhdyttäneen pohtimaan myös toista isompaa uimahallia Impivaaran lisäksi palvelemaan kaakkoisten kaupunginosien asutuskeskittymiä. Sisäliikuntapaikoista toiseksi suosituimpia ovat **kuntosalit**. Kaupungin kuntosaleista panostetaan erityisesti niihin, jotka ovat hallien yhteydessä ja kovassa käytössä. Lisäksi etsitään uudenlaisia yhteistyön tapoja yksityisten ja kolmannen sektorin kuntosalien kanssa.

Kuntoradat / ladut äänestetään puolestaan ulkoliikuntapaikoista suosituimmiksi sekä Turun kaupungissa että maassa yleisesti. Huomattava on tosin sekin, että ne jäävät toisiksi kevyen liikenteen väylille. Jalkakäytävät ja pyörätiet ovat kuitenkin hallinnollisesti osa liikenneinfrastruktuuria, ja niiden kehittämistä työstetään Kävelyn ja pyöräilyn kehittämissuunnitelmassa, jota päivitetään ympäristötoimialan suunnitteluyksikössä. Sulan maan aikaan kävely, lenkkeily ja pyöräily onnistuvat myös kaupungin runsaslukuisilla puistokäytävillä ja ulkoiluteillä. Nimenomaan liikuntapaikkana ylläpidetyt kuntoradat ovatkin ainoastaan osa näiden kaikista suosituimpien kesäkauden liikuntalajien verkostoa. Joka tapauksessa Turun kau-

pungin nykyistä 54 kilometrin mittaista ja alueellisesti varsin kattavaa, keskeisen kaupunkialueen kiertävää kuntorataverkostoa tulee vaalia huolella hyvällä ylläpidolla ja peruskorjausten tasaisella syklillä. Uutta kehityspainetta on lähinnä Hirvensalossa, johon suunnitellaan pitkää yhteyttä pohjoisen Antin lenkiltä etelän Haarlaan. Kuntorataverkostoa ei kannata laajentaa sen enempää, sillä ylläpito- ja peruskorjausvarat riittävät ainoastaan täpärästi nykyverkoston asianmukaiseen hoitoon.

Palloiluhalli Turkuun – vihdoin

Kysyntä suurille sisäliikuntatiloille palloilulajeihin ja voimisteluun on ollut huutavan suurta jo hyvin pitkään. Kaupungin suurten sisäliikuntatilojen tarjonta ei ole riittänyt voimistelulle, salibandylle, koripallolle, lentopallolle ja käsipallolle. Ongelma on näkynyt sekä liian vähäisinä harjoitustiloina tarpeeseen nähden, että asianmukaisen kilpa-areenan puutteena. Uutta palloiluhallia onkin suunniteltu kaupunkiin jo vuosikymmeniä. Asia on viimein edennyt kaupunginvaltuuston päätettyä yksimielisesti palloiluhallin rakentamisesta huhtikuussa 2015. Hallille on kaavoitettu paikka Kupittaaan liikuntakeskuksen välittömään yhteyteen. Tavoitteena on hallin käyttöönotto syksyllä 2017.

Palloiluhalli parantaa sisäliikuntatilojen verkostoa merkittävästi etenkin palloilulajien näkökulmista. Yksi halli ei kuitenkaan ratkaise kaikkia tilantarpeita. [Etenkin kilpavoimistelun tilantarpeet on tarpeen selvittää vielä erikseen, ja etsiä synergiaa niiden kokonaisvaltaiseen kehittämiseen](#). Etenkin joukkue-, teline- ja rytmisen voimistelun harjoitustilojen tarjonta on haastavaa.

Muut olennaiset korjaukset

Liikuntakeskusten, aluekeskusten, uimalaitosten, kuntoratojen ja palloiluhallin lisäksi kaupungissa on noin 200 ulkoliikuntapaikan lähiliikuntaverkosto, 17 suurta sisäliikuntatilaa sekä liki 60 koulujen liikuntasalia. Näistä osa on erittäin tehokkaassa käytössä, ja ne vaativat sikäli myös huolellista ylläpitoa, peruskorjaamista ja kehittämistä. Kehittämisessä noudatetaan seuraavia yleisiä linjauksia:

- **Suorituspaikka on epäkunnossa:** tehokkaassa käytössä olevan liikuntapaikan kunnossa ja laadussa on selviä puutteita, jotka haittaavat liikuntasuoritusta (esim. hulevesiongelmät pallokentillä tai vaikeasti epätasaiset salien lattiat).
- **Käyttäjäpalaute:** Liikuntapaikat ja lajit, joista tulee runsaasti palautetta eri toimijoilta ja erilaisia palautekanavia pitkin (esim. puistokuntosalit). Mikäli suunnittelukohteisiin on osallistettu kaupunkilaisia, tulosten huomioiminen toteutuksessa mahdollisuuksien mukaan. Kaikkiaan palautteet ilmaisevat kuitenkin toiveita ja tarpeita ylen määrin suhteessa ylläpidon ja peruskorjausten realistiin mahdollisuuksiin. Kaikkia toiveita ei siis valitettavasti voida toteuttaa, vaan palautteet suhteutetaan liikuntapaikkaverkoston kokonaisuuteen eli nykyverkoston palvelutasoon, oletettavissa oleviin harrastajamääriin, sijaintiin ja käytettävissä oleviin taloudellisiin resursseihin. Kehittäminen pyritään kohdentamaan niin, että toimenpiteet helpottavat selvää palveluvajetta (esimerkiksi Runosmäen alueellisen skeittipaikan peruskorjaus).
- **Koululiikunta:** huomioidaan koululiikunnan tarpeet nykyisillä kentillä sekä kokonaan uusilla kaava-alueilla ja yhdistetään tarkasteluun myös vapaa-ajan liikunnan alueelliset tarpeet. Koulut sijoit-

tuvat lähipalveluina useimmiten keskeisesti suhteessa asutukseen. Koulujen liikuntapaikkojen tuolekin palvella myös vapaa-ajalla niin lajiliikunnan, omatoimisen lähiliikunnan kuin eri ikäryhmien ja molempien sukupuolien tarpeita (kenttien lisäksi myös esim. kiipeilyä ja muuta monitoimista lähiliikuntaa). Koulujen liikuntasalien osalta seurataan erityisen tarkkaan sivistystoimialan palveluverkkosuunnitelmia ja ennakoidaan niiden tuomia muutoksia myös vapaa-ajan sisäliikuntatiloihin. Pienempien koulujen osalta verkosto on viime aikoina harventunut jonkin verran. Suunnitelmissa on toisaalta myös joitakin isoja uusia kouluja (Syvälahti, Maaria, Skanssi). Tehdään avointa ja rakentavaa yhteistyötä sekä sivistys-, ympäristö- että kiinteistötoimialojen sekä strategisen tilojen ohjauksen kanssa siitä, että koulukiinteistöt pihoineen ja läheisine ulkoliikuntapaikkoineen edistäisivät aktiivista liikuntaa ja leikkiä olemassa olevien resurssien puitteissa eli etenkin uudis- ja korvausinvestointikohteissa. Haetaan mahdolliset opetus- ja kulttuuriministeriön tuet näihin kohteisiin.

- **Kasvavat lajit:** voimakkaassa nousussa olevien lajien tarpeet (esim. salibandy koko 2000-luvun) ja toisaalta myös tulevien trendien kokeilut (esim. padel tai parkour).
- **Kilpastandardit menestyvillä lajeilla:** korkeilla kilpatasoilla vahvasti kilpailevien ja Turussa urheilutapahtumia järjestävien lajien kilpastandardit täyttävät paikat.
- **Esteettömyys:** kun peruskorjaus- ja uudisinvestointeja suunnitellaan, niin esteettömyyden näkökulma huomioidaan aina mahdollisuuksien mukaan.
- **Laajemmat kehityshankkeet:** alueet / liikuntakohteet, jotka liittyvät johonkin kaupungin yleisempään ja yhteiseen kehityshankkeeseen (esim. aluetyötä tekevään Evivaan tai Skanssi-hankkeeseen parhaillaan).
- **Kaupunkirakentamisen yleinen kehitys:** kaavoitustyön ja väestöennusteiden huomioiminen läpikäyvä periaatteena myös liikuntapaikkojen rakentamisessa ja ylläpidossa. Eli panostetaan liikuntapaikoissakin sellaisille alueille, joilla jo on tai on tulossa merkittäviä määriä asutusta, julkista infraa sekä peruspalveluita, erityisesti kouluja, kuten esimerkiksi Lauttarannassa.

[Kartta 21: Liikuntapaikkaverkoston luokittelu](#)

[Kartta 22: Tärkeimmät uudet kehityskohteet](#)

7.2 Tehostaminen: tyhjät liikuntapaikat uuteen käyttöön ja kustannukset kohtuullisiksi

Liikuntapaikkojen tehostamisella tarkoitetaan tässä

- Käyttöasteen tai hinnoittelun nostamista erilaisin aktiivisin toimenpitein. Esimerkiksi peruskorjauksella ja monipuolistamisella pyritään nostamaan aluekeskuksen käyttömääriä tai kustannus-hyötysuhteeltaan ongelmallisten liikuntapaikkojen käyttöhintoja nostetaan.
- Ylläpitovastuun ulkoistamista esimerkiksi luovuttamalla pallokenttiä seurojen hallintaan tai hoitamalla jäädytyskenttiä talkootoin.
- Hoitotason heikentämistä. Esimerkiksi vähällä käytöllä olevan liikuntapaikan ylläpitotason laske- mista käyväälle tasolle tai antamista talkoohoitoon.

- Liikuntapaikan muuntamista toiseen liikunnalliseen käyttötarkoitukseen. Esimerkiksi muuntamalla Varissuon tai Kisapuiston vähällä käytöllä olevat tenniskentät (tai osa niistä) muuksi alueen asukkaiden toivomaksi liikuntapaikaksi, kuten monitoimikentäksi, skeittipaikaksi tms.
- Liikuntapaikan lakkauttamista eli verkoston harventamista. Tarkoittaa liikuntapaikasta luopumista ja vuokra-alueen palauttamista maanomistajalle eli kiinteistöliikelaitokselle.

Tehostamiseen on syytä ryhtyä, mikäli yksi tai useampi seuraavista periaatteista täyttyy:

- Käyttöaste on erityisen heikko, esimerkkinä kivituhkapintaiset lentopallokentät.
- Käyttötapa ei ole liikunnallinen eli esim. ajoharjoittelu, epäviralliset parkkipaikat, kaatopaikat tai rakennustyömaiden varastot hiekkakentillä, picnic laiturilla jne.
- Kustannus-hyötysuhde on erityisen alhainen. Esimerkiksi luonnonjääkenttien jäädyttäminen, joka maksaa ylläpitotyönä n 700 000 € / talvikausi nykyisessä laajuudessaan (n 50 kenttää 6-10 viikkoa) siitä riippumatta, suosivatko säät jäädyttämistä vai eivät.
- Merkittävää alueellista päällekkäistarjontaa esiintyy ja lähemmäs olevien kohteiden käyttöaste on lisäksi alhainen.
- Lähellä ei ole kouluja.
- Yksityinen tai kolmas sektori tuottaa tai on halukas tuottamaan samat palvelut käyttäjille kustannustehokkaaseen hintaan (esim. kuntosalit).
- Liikuntapaikan kunto on niin huono, että se aiheuttaa vaaratilanteita, eikä peruskorjaamiseen ole varaa.

Mikäli joku tai jotkin liikuntapaikat päädytään poistamaan liikuntapaikkoina, puntaroi kiinteistötoimiala maanomistajana niille mahdollisen uuden käyttötarkoituksen. Kaupungin kokonaiskehityksen kannalta tämä on järkevää. Tyypillisesti poistettavia liikuntapaikkoja ovat lähinnä vähällä käytöllä olevat pienet kivituhkakentät tai kivituhkapintaiset lentopallokentät, jollei niitä esimerkiksi sijainnin kannalta kannata muuntaa suositummiksi rantalentopallokentiksi. Luovutettavien liikuntapaikkojen lukumäärä ei ole suuri, vaan kyse on lähinnä muutamasta kymmenestä kaikkein ruohottuneimpia ja autioituneimpia kenttiä.

7.3 Arvovalintojen avoimet kysymykset – ja päätöksenteon jatkuva sykli

Liikuntapaikkasuunnitelman selvitykset ovat valottaneet liikuntapaikkojen tuottamista käytön, kustannusten, sijainnin ja osallisten näkemysten valossa. **Syvällisimmät eettiset kysymykset arvoista julkisen liikuntapaikkatuotannon priorisoimisen pohjalla jäävät kuitenkin auki.** Hyvinkin erilaisia näkemyksiä priorisoimisesta nousi esille eri käyttäjä- ja tuottajaryhmiä osallistettaessa. Rajallisten resurssien puitteissa priorisoiminen ja arvovalinnat ovat kuitenkin aina väistämättömiä.

Priorisoiminen on jatkuvaa ja sitä tekee ennen muuta liikuntalautakunta lähes jokaisessa päätöksessään. Ylläpidon, kunnossapidon, peruskorjausten ja uudisrakentamisen budjetit ovat aina rajallisia, ja siksi liikuntapaikkaverkoston priorisoimista tehdään jokaisen näitä koskeva päätöksen yhteydessä. **Tärkeimpiä päätöksiä liikuntapaikkaverkoston suhteen ovat vuosittain talousarvio, liikuntapaikkojen**

hinnastopäätökset, ulkoliikuntapaikkojen nelivuotiset investointiohjelmat sekä avustukset seuroille liikuntapaikkarakentamiseen ja tilojen käyttöön. Sisäliikuntatilojen osalta investointeihin sitoudutaan tilapalvelujen hankesuunnitelmien muodossa ja siten, että talousarviossa varataan riittävät resurssit tilojen sisäisiin vuokriin sekä toimintakuluihin. Näiden keskeisimpien päätösten lisäksi liikuntapaikkaverkoston arvoista päätetään lukuisten yksittäisempien ja tapauskohtaisten lautakunta-asioiden myötä, kuten seurojen anomuksissa jonkin liikuntapaikan maksuttomasta käytöstä ja/tai sakkojen mitätöimisestä, kenttien luovuttamisesta seurojen ylläpitoon jne. **Tämän liikuntapaikkasuunnitelman on tarkoitus linjata yleisemmin näitä yksityiskohtaisemman tason toimenpiteiden valmistelua, mutta ei korvata niitä.** Päätösasiat on edelleen syytä valmistella seikkaperäisesti ja esitellä hyvin kullekin asiakokonaisuudelle soveltuvalla aikataulu- ja tarkkuustasolla. Liikuntapaikkasuunnitelmalle ei myöskään tästä syystä ole määritelty pikkutarkkaa 14-vuotista toteutusohjelmaa eikä budjettia. **Tarkoitus on, että tehdyt linjaukset priorisoinnista suhteutetaan aina ajankohtaisten investointiohjelmien ja talousarvioiden aikajanoihin ja taloudellisiin realiteetteihin sekä niiden vakiintuneisiin valmistelukäytäntöihin. Liikuntapaikkasuunnitelma siis ohjaa yksityiskohtaisempaa päätösvalmistelua, mutta ei määritä sen tarkkoja detalleja eikä summia, jotka muuntuvat nopeammalla aikataululla, jopa vuoden syklillä.**

Päätöksiä valmisteltaessa ja tehtäessä puntaroitavana on aina arvokysymyksiä. Tilanne on lähes kauttaaltaan se, että kaikkia perusteltujakaan toiveita ei pystytä täyttämään, vaan päätökset ovat aktiivisia valintoja asioiden tärkeysjärjestyksestä – tehtiin ne sitten tietoisesti tai ei. Arvokysymyksissä on seuraavia vahvoja teemoja, kuten aiemminkin jo todettiin:

- **Tasa-arvon ja priorisoinnin kysymykset:** missä on kultainen keskitie erilaisten käyttäjäryhmien tarpeiden ja toiveiden paljoudessa? Ovatko nykytoimet oikeudenmukaisia? Voiko kaikkia palvelutakaan vai tulisiko resursointia priorisoida jopa jyrkemmin? Mihin lajeihin ja käyttäjäryhmiin tulisi tällöin panostaa erityisen paljon / vähemmän ja miksi?
- **Toimintaympäristön ja tehtävänjaon kysymykset:** mikä on kaupungin rooli liikuntapaikkojen tuottamisessa? Liikuntalaki sekä liikuntatoimen johtosääntö jättävät kysymykselle hyvin paljon tulkinnan varaa – eri kunnissa painotetaan erilaisia asioita. Kaupungin ei ole mielekästä kilpailaa yksityisillä / kolmannen sektorin markkinoilla, mikäli tarjontaa löytyy riittävästi. Joidenkin liikuntapaikkojen osalta voidaan kuitenkin tehdä arvioita, että markkinahintaa edullisempia käyttömaksuja tarjoava kunnallinen liikuntapaikka on varsinkin tietyille käyttäjäryhmille edellytys toimintakyvyn ylläpitämiseen ilman että se aiheuttaa samalla epäsuhtaa yksityisiin palvelutarjoajiin nähden. Tästä ovat esimerkkinä alueelliset kuntosalit.
- **Menetelmälliset kysymykset:** mitkä ovat tehokkaimpia tapoja saavuttaa haluttu liikunnallinen vaikutus, mikä on kustannus-hyötysuhde? Tämä on erittäin olennainen kysymysryhmä juuri liikuntapaikkainfrastruktuurin kannalta sikäli, että infran rakennuttaminen, ylläpito, peruskorjaukset ja poistot ovat hyvin kalliita, hitaita ja raskaita prosesseja. Useimmiten ajankohtaisia haasteita kannattaisi tarkastella ensin kaikkien muiden käytettävissä olevien keinovalikoimien kautta eli liikumaan aktivoivien palvelujen, tiedottamisen, hinnoittelun, vuorovarauslinjausten sekä erilaisten

laajojen yhteistyökuvioiden avulla. Esimerkiksi huippu-urheilijoiden tai junioreiden luova oheisharjoittelu ei välttämättä edellytä villiksi ideoitua uutta liikuntapaikkaa, vaan pikemminkin villejä valmennusideoita esimerkiksi missä tahansa helposti saavutettavassa viherympäristössä.

Näistä arvokysymysten pääteemoista johtuu suuri joukko täsmällisempiä alakysymyksiä, esimerkiksi:

- **Kilpaurheiluolosuhteet** ovat Turussakin pitkälti verovaroin rakennettuja ja/tai tuettuja. Niiden huomattavin ristiriita ovat varsin suuret ylläpito- ja korjauskustannukset liikunnallisiin käytikertoihin nähden. Suurten stadioneiden ja hallien oikeutus onkin usein muista liikuntapaikoista poikkeava. Huippu-urheiluareenoilla ja niillä nähtävillä tapahtumilla luodaan elämyksiä ja esikuvia, jonka lisäksi suurilla liikuntapaikoilla on elinkeinopoliittinen, kaupunkikuvallinen ja laajempi kulttuurinen merkitys. Tästä huolimatta niiden ylläpito aiheuttaa aika ajoin kysymyksen siitä, mitä kaikkea verovaroin pitää tukea? Riittääkö, että kaupunki takaa raamit tapahtumille ja järjestäjä vastaa yksikohtaisemmin nimenomaan kilpailuolosuhteiden vaatimista olosuhteista?
- **Laatutaso.** Osallistamisen yhteydessä tuli runsaasti esille tarve laadukkaille liikuntapaikoille. Tarkempaa erittelyä eri laatutasoille ei määritetty. Onkin hyvin käyttäjäkohtaista millaisiin tiloihin kukin on tyytyväinen. Toisille riittää vähempi, kun taas toiset ovat tottuneet ja osaavat vaatia liikuntapaikan kaikilla herkuilla. Miten korkealaatuisia palvelua tulee verovaroin tuottaa? Esimerkiksi kuinka monen kentän yhteydessä pitäisi olla suihkut? Toinen esimerkki on isojen salien ilmeinen puute. Riittääkö pelkkä neliömäärien lisääminen vai pitääkö tilan täyttää myös muut lajiliittojen asettamat vaatimukset esimerkiksi oheistilojen suhteen?
- **Liikuntapaikan hinta käyttäjälle.** Tällä hetkellä Turun kaupunki subventoi vahvasti liikuntapaikkojensa kokonaisia käyttäjäryhmiä, erityisesti lapsia ja nuoria sekä senioreja. Harkita voisi kuitenkin, voisiko tukea kohdentaa täsmällisemmin niille henkilöille, jotka ovat tuen tarpeessa liikkuakseen. Luotaisiin siis lisää nykyisen Kimmoke-kortin tapaisia käyttäjäkohtaisia alennusoikeuksia.

7.4 Lopuksi: Liikuntapaikkaverkosto osana vetovoimaista kaupunkia

Turun kaupungin liikuntapalvelukeskuksen hallinnoima liikuntapaikkaverkosto on eritelty tässä työssä. Vetovoimaista ja viihtyisää Turkuja kehitettäessä liikuntapaikat ovat kuitenkin vain yksi osa kokonaisuutta. Käytännön liikuntapaikkaratkaisuisissa vaikuttavat lukuisat tekijät: kaupungin sisällä monien toimialojen päätökset ja alati muuttuva kaupunki. Kaavoitus, kouluverkkomuutokset, liikennepoliittiset päätökset ja yksityiset sekä seurojen palveluntarjoajat ovat vain muutamia muuttujia, joiden toimintaa on syytä seurata ja suuntaa tunnistaa. Oma lukunsa on kulloinkin taloudellinen tilanne sekä poliittinen päätöksenteon ilmapiiri ja arvovalinnat. Seurat ja yhdistykset sekä kaupungin lukuisat omatoimiliikkuajat ovat paitsi tärkeimpiä asiakkaitamme, myös aktiivisia vaikuttajia niin sanoillaan kuin etenkin liikunnallisilla teoillaan (tai liikkumatta jättämisillään). Lisäksi turkulaiset liikuntapaikat kytkeytyvät lukuisin tavoin laajempiin seudullisiin, kansallisiin ja kansainvälisiin yhteyksiin.

Huomata tulee myös, että valtaosa arjen hyötyliikunnasta tapahtuu muualla kuin varsinaisilla liikunnan suorituspaikoilla. Arjessa liikutaan pitkälti kevyen liikenteen väylillä sekä muilla julkisilla

kaupunkialueilla kuten puistoissa, leikkipaikoilla, koulujen ja päiväkotien pihoilla, toreilla, aukioilla ja metsissä. Tämän vuoksi tiivis ja rakentava yhteistyö kaupungin muiden toimialojen kanssa on äärimmäisen tärkeää paitsi vetovoimaisen ja viihtyisän kaupungin kokonaisuuden kehittämiseksi myös hyötyliikunnan ja terveyden edistämisen kannalta. Yhteistyötä yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa tulee tiivistää niin ikään entisestään, sillä Turun tosiasialliset liikuntamahdollisuudet kokonaisuudessaan rakentuvat kaikkien aktiivisten liikuntatoimijoiden yhteispelinä.

Tämän liikuntapaikkasuunnitelman erittelyjen lisäksi on vielä monta tutkittavaa asiaa ja paljon hienosyisiä nyansseja samoin kuin laajojen yhteenvetojen paikkoja. Esimerkiksi seudulliselle liikuntapaikkasuunnitelmalle olisi tarvetta ennen muuta isoimpien erikoisliikuntapaikkojen osalta. Lajiliikuntaa ja kilpaurheilua harrastetaan joka tapauksessa jo nyt koko toiminnallisella kaupunkiseudulla yli kuntarajojen – sitä enemmän, mitä korkeammalla tasolla ja mitä erikoistuneemmissa ja kalliimmista puitteissa (esim. jäähallit, motocross-rata). Kustannustehokkuuden kannalta tämä on myös erinomaisen järkevää. Tämän takia virkamies- ja muu yhteistyö yli kuntarajojen on tärkeää myös suunnittelun, toteuttamisen ja ylläpidon vuosittaisissa sykleissä etenkin kuntarajojen lähellä olevia liikuntapaikkoja työstettäessä. Rajattomasti-hankkeessa on osaltaan edistetty tätä seutuyhteistyötä.

Kaupunkilaisten osallistamisen yhteydessä saatujen runsaiden palautteiden tarkempi seulonta olisi myös mielenkiintoinen jatkotyön osa-alue. Vastauksia saataisiin mm. siihen, miten paljon ihmiset liikkuvat kaupunginosien välillä saavuttaakseen käyttämänsä liikuntapaikat. Samoin vielä tarkemmat laskentaerittelyt menneiden vuosien investointien ja ylläpidon painopisteistä olisivat myös kiinnostava lisätutkimusten kohde seuraavia selvityshankkeita varten.

Liikuntapaikka yksin ei liikuta, mutta mahdollistaa osaltaan liikkumisen. Liikuntapaikkoja luomalla ja ylläpitämällä edistämme osaltamme turkulaisten liikuntaa, urheilua, tapahtumia ja elämyksiä. Liikuntapaikkaverkoston lisäksi tarvitaan kuitenkin vielä paljon muuta, kuten liikkumaan aktivoivaa toimintaa sekä tiedottamista ja markkinointia ynnä suotuisat tuulet niin laajemmassa yhteiskunnallisessa toimintaympäristössä kuin yksilötason valintojen osalta. **Tavoitteena vuoteen 2029 on, että Turun kaupungissa on monipuolinen, asianmukainen ja laadukas liikuntapaikkaverkosto, jolla liikutaan ja joka liikuttaa.**

LIITTEET

Liikuntapaikkasuunnitelman tiivistelmä taulukkona liikuntapaikkatyypeittäin

LÄHTEET

Ajankäytön muutokset 2000-luvulla. Hannu Pääkkönen ja Riitta Hanifi, Tilastokeskus.
http://tilastokeskus.fi/tup/julkaisut/tiedostot/isbn_978-952-244-331-1.pdf

Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus 2010, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Haasteena liikkumattomat lapset ja nuoret. Liikunnasta syrjäytyneiden lasten ja nuorten fyysinen aktivointi –kehittämishankkeen raportti. Nuori Suomi ry. Lauttasaaren Reprotalo Oy, Helsinki 2010.

Harrastukset ja asukkaiden hyvinvointi Turussa 2006, Efeko Oy, Tutkimuksia 277-2006.

Harrastukset ja asukkaiden hyvinvointi Turussa 2007, Efeko Oy, Tutkimuksia 314-2007.

Henkilöliikennetutkimus 2010–2011, Liikennevirasto / liikennesuunnitteluosasto 2012.

Kansallinen liikuntafoorumi 2013, Ennakkomateriaali, opetus- ja kulttuuriministeriö, valtion liikuntaneuvosto, valtioneuvoston kanslia, Yleisradio Oy, Valo ry ja Suomen Olympiakomitea 2013.

Kansallinen liikuntatutkimus 2009-2010. Aikuisliikunta. SLU:n julkaisusarja 6/2010.

Kansallinen liikuntatutkimus 2009-2010. Lapset ja nuoret. SLU:n julkaisusarja 7/2010.

Katsaus liikuntapaikkojen kysynnän ja tarjonnan indikaattoreihin, VTT Technology 135, 2013.

Kaupunki- ja kuntapalvelut 2012, FCG Koulutus ja konsultointi Oy

Korkiakangas, Eveliina 2010. Aikuisten liikuntamotivaatioon vaikuttavat tekijät. Väitöskirja. Oulun Yliopiston lääketieteellinen tiedekunta. <http://herkules oulu.fi/isbn9789514263767/>

Laakso, Seppo: Turun kaupungin alueelliset väestöprojektiot 2011–2031, 2012.

Liikunta ja tasa-arvo 2011. Sukupuolten tasa-arvon nykytila ja muutokset Suomessa. Opetus ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2011:33. Turpainen, Jaako, Kankaanpää, Hakamäki. Kopijyvä Oy 2011.

Kävelyn ja pyöräilyn kehittämisohjelma, Turun ympäristö- ja kaavoitusvirasto, Turku 2010. <http://www.turku.fi/Public/default.aspx?nodeid=11961&culture=en&contentlan=1>

Liikuntapaikat -tutkimus 2008. Suomalaiset liikuntapaikoista. Suomen Latu ry

Liikuntapaikkarakentamisen suunta-asiakirja, valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2014:4.

Liikuntapaikkojen peruskorjaustarve, Pekka Pajakkala, Senior Advisor, VTT 14.5.2012

Luonnon virkistyskäyttö 2010, Sievänen, Tuija ja Neuvonen, Marja (toim.), Metlan työraportteja 212, 2011.

Lähiliikuntapaikkojen arviointitutkimus, Nuori Suomi, 2007.

Peruspalvelujen arviointi Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa 2013, Lounais-Suomen aluehallintoviraston julkaisuja 2:2014, 2014.

Rasinkangas, Jarkko. Turun yliopiston verkkolehti UTUonline, 6.5.2011.

Suomalaisten fyysinen aktiivisuus ja kunto 2010. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2011:15. Husu, Paronen, Suni, Vasankari. Kopijyvä Oy 2011.

Mediatiedote: http://www.ukkinstituutti.fi/tiedotteet/2011/suomalaisten_terveysliikunta_2010

Sisäliikuntapaikkojen kysynnän ja tarjonnan nykytila, VTT Technology 136, 2013.

Turun kaupungin liikuntapalvelujen operatiivinen sopimus ja vapaa-aikatoimialan strateginen sopimus, liikuntalautakunta 16.12.2014, liitteet 2 ja 3, <http://ah.turku.fi/liikunta/2014/1216011x/3175726.htm>

Turun ulkoilumahdollisuuksien selvitys 2011, Turun kaupunki ja Suomen latu 2011.

Ulkoliikuntapaikkojen kysynnän ja tarjonnan nykytila, VTT Technology 137, 2013.

Ulkoliikuntapaikkojen laatu ja kustannukset, VTT, 2013.

Zacheus, Tuomas: Luonnonmukaisesta arkiliikunnasta liikunnan eriytymiseen, Suomalaiset liikuntasukupolvet ja liikuntakulttuurin muutos. Turun yliopiston julkaisuja Annales universitatis Turkuensis *sarja - ser. C osa - tom. 268 scripta lingua fennica edita* Turun Yliopisto Painosalama Oy – Turku 2008.

LIITTEET

Teemakartat 1-22

Toistaiseksi erillisinä tiedostoina (ks sama sähköinen kansio)